

BIDRAG

TILL

SVERIGES OFFICIELLA STATISTIK.

H) Kungl. Maj:ts Befallningshafvandes femårsberättelser. Ny följd. 7.

ÅREN

1886—1890.

VESTMANLANDS LÄN.

1. Länets indelning och naturliga beskaffenhet.

Under den tidrymd, ifrågavarande berättelse omfattar, hafva *länets gränser* genom anbefald reglering af förut befintliga oregelbundenheter blifvit å några ställen ändrade, med hänsyn hvartill följande redogörelse här lemnas.

1. Genom nådigt bref den 10 augusti 1887 har Eders Kungl. Maj:t förordnat, att hemmanen Äs n:is 1—3 om $2\frac{3}{4}$ mantal, hvilka, hörande till Hernevi kyrkosocken och kommun, upptagits i jordeboken inom Långtora socken och Lagunda härad af Uppsala län, skulle med 1888 års ingång i jordeboken öfverföras från sistnämnda socken, härad och län till Hernevi socken och Torstuna härad af Vestmanlands län samt i följd häraf skiljas från Lagunda härads länsmansdistrikt, Uppsala läns andra fögderi, Lagunda tingslag och Uppsala läns mellersta domsaga för att läggas till femte länsmansdistriktet af Salbergs-Väsby fögderi, Torstuna tingslag och Vestmanlands östra domsaga. Arealen af det öfverförda området utgör 1,985·40 qvadratref eller 175·02 hektar.

2. Af Vestra Skedvi kyrkosocken och kommun har en del, bestående af hemmanen Bjurnäsbodya n:o 1 om $\frac{1}{4}$ mantal och Karmdal n:o 1, likaledes om $\frac{1}{4}$ mantal, hört till Fellingsbro

härad af Örebro län; men enligt nådiga brefvet den 8 mars 1889 har föreskrifvits, att ifrågavarande två hemman skulle med 1890 års ingång sammanföras under sockennamnet Vestra Skedvi med den i Åkerbo härads jordebok upptagna sockendelen samt i följd deraf förläggas från Fellingsbro härads länsmansdistrikt, Lindes fögderi, Fellingsbro tingslag samt Lindes domsaga till Kungsörs fögderis andra länsmansdistrikt, Kungsörs fögderi, Åkerbo tingslag samt Vestmanlands vestra domsaga. Bjurnäsbodya n:o 1 synes, att döma af en i länets landtmäterikontor bevarad karta af år 1680, innehålla omkring 100 hektar; karta öfver Karmdal finnes deremot ej.

3. Den i sjön Mälaren belägna ön Lilla Hallingen, bestående af hemmanet Hallingön n:o 1 om $\frac{1}{8}$ mantal jemte ett i jordeboken ej upptaget, obebygdt torp, Lilla Hallingön, har oafsedt den omständigheten, att gränsen emellan Vestmanlands och Södermanlands län framgått öfver ön på det sätt, att större delen af ön fallit inom Vestmanlands län, i alla afseenden räknats till Fogdö socken af Södermanlands län med det undantag, att berörda, på öns nordvestra ända belägna torp i kommunalt, administrativt och judicielt samt, enligt nådiga löneregleringsresolutionen för presterskapet i Ängsö pastorat den 4 januari 1865, jemväl

INLEDNING

TILL

Bidrag till Sveriges officiella statistik. H, Kungl. Maj:ts befallningshavandes femårsberättelser, jämte Sammandrag för åren ... på Nådigaste befallning utarbetat och utgivet af Statistiska centralbyrån – Stockholm, 1863-1912.

Täckningsår: 1856/60-1901/05 = N.F., [1]-10.

Kungl. Maj:ts befallninghavande i Stockholms stad och i rikets 24 län avger underdåniga femårsberättelser av statistiskt innehåll.

Berättelserna består av två avdelningar.

Första avdelning består av följande rubriker:

- 1. Länets indelning och naturbeskaffenhet i allmänhet**
- 2. Innevånare**
- 3. Näringar**
- 4. Kommunikationsanstalter och varubyten**
- 5. Kameralförhållanden**
- 6. Politi.**

Andra avdelning är en tabellbilaga.

Statistiska centralbyrån samlar in och utger ett sammandrag för hela riket av samtliga femårsberättelsernas huvudsakliga innehåll.

Föregångare:

Kongl. maj:ts befallningshafvandes femårsberättelse för åren ... – Stockholm, 1823-1857.
Täckningsår: 1822-1851/55.

Innehållsförteckning.

	Sid.
Underdånig berättelse	1-39.
1. Länets indelning och naturliga beskaffenhet.....	1.
2. Invånare.....	3.
Tab. A. Folkmängdens tillväxt inom Vestmanlands län samt folkmängdstätheten å länets landsbygd, åren 1856-1890...	4.
Tab. B. Den naturliga folkökningen i Vestmanlands läns städer, åren 1886-1890.....	4.
Tab. C. Dödsfall i farsoter och i barnsbörd i Vestmanlands län , åren 1886-1890.....	5.
Tab. D. Utfallet af beväringmönstringarne i Vestmanlands län, åren 1886-1890.....	5.
Tab. E. Skarpskytteföreningarne och skyttegillena i Vestmanlands län, åren 1886-1890.....	6.
Tab. F. Goodtemplarordens loger och medlemmar i Vestmanlands län, åren 1885-1890.....	6.
Tab. G. Handlagda brottmål vid underdomstolarne, åren 1880-1889.....	7.
Tab. H. Antalet af de vid underdomstolar i länet för brott eller förseelser mot strafflagen sakfälde, med uppgift å några särskilda slag af förbrytelser, åren 1880-1889.....	8.
Tab. I. Antal fångar i Vestmanlands län, åren 1886-1890.....	8.
Tab. K. Antal inom länet födda barn, fördelade efter lif och civilstånd, åren 1886-1890.....	9.
Tab. L. Sammandrag öfver lagsökningsmålen i Vestmanlands län, åren 1886-1890.....	9.
Tab. M. Antalet af de vid Vestmanlands läns domstolar anhängiggjorda konkurs- och urarfvamål, åren 1880-1889.	9.
Tab. N. Intecknad gäld i Vestmanlands län, åren 1880-1889.....	10.
Tab. O. Uppgift om antalet utfärdade debetsedlar å kronoutskylder och debiteradt belopp samt om uppbördsresternas förhållande till debiterade beloppet, åren 1886-1890.....	10.
Tab. P. Privatbankernas vid kontoren inom Vestmanlands län in- och utlåning, vid slutet af åren 1881-1890.....	10.
Tab. Q. Sammandrag af officiella statistiska uppgifter om sparbankerna i Vestmanlands län, vid slutet af åren 1885-1889.....	10.
Tab. R. Uppgift om fastighetsförsäljningar vid länsstyrelsen åren 1886-1890 samt om beloppet af senaste taxeringsvärde och försäljningssumman.....	11.
3. Näringar.....	12.
Tab. S. Prisbelöning af hästar inom länets underdistrikt vid besigtningmöten, åren 1886-1890.....	14.
Tab. T. Öfversigt af häradsallmänningsarnes kassaställning den 31 december 1890.....	17.
Tab. U. Ståltillverkningen, åren 1886-1889.....	20.

	Sid.
4. Kommunikationsanstalter och varubyten.....	24.
Tab. V. Trafikinkomst samt drifts- och underhållskostnader under åren 1886-1890 för Stockholm-Vesterås-Bergslagens jernväg och de med densamma gemensamt trafikerade Sala-Tillberga, Norbergs och Klackbergs jernvägar äfvensom från den 1 november 1889 Spånga-Löfsta jernväg.....	25.
Tab. X. Trafikinkomst samt drifts- och underhållskostnader under åren 1886-1890 för Köping-Uttersbergs jernväg med grenbanan till sjön Lillsvan.....	25-26.
Tab. Y. Trafikinkomst samt drifts- och underhållskostnader under åren 1886-1890 för Uttersberg-Riddarhyttans jernväg.....	26.
Tab. Z. Trafikinkomst samt drifts- och underhållskostnader under åren 1886-1890 för Krylbo-Norbergs jernväg.....	26.
Tab. Å. Statistiska uppgifter rörande de enskilda telefonnäten i Vestmanlands län åren 1886-1890.....	27.
Tab. Ä. Bränvinsförsäljningsavgifterna i Vestmanlands län, åren 1886-1890.....	28.
5. Kameralförhållanden.....	29.
6. Politi.....	32.
Tab. Ö. Sammandrag öfver anordningar af statsmedel till folkundervisningen, åren 1886-1890.....	35.
Tab. Aa. Vesterås pantaktiebanks verksamhet, åren 1886-1890.....	37.
Tab. Ab. Hästförsäkringsbolag och försäkringsinrättningar mot hagelskada i Vestmanlands län, åren 1886-1890.....	38.
Tabellbilagor	40-61.
Tab. 1. Folkmängden i Vestmanlands län åren 1886-1890.....	40.
Tab. 2. Allmänna vägar och skjutsning i Vestmanlands län åren 1886-1890.....	41.
Tab. 3. Hemman och lägenheter samt stadsjordar m. m. i Vestmanlands län år 1890.....	42.
Tab. 4. Egendomar af fideikommissnatur i Vestmanlands län år 1890.....	43.
Tab. 5. Egendomar tillhörande inhemska aktiebolag, i Vestmanlands län år 1890.....	44.
Tab. 6. Egendomar tillhörande främmande magters undersåtar, i Vestmanlands län år 1890. [Inga tabelluppgifter finns].....	46.
Tab. 7. Brandförsäkringsinrättningarnes verksamhet, i Vestmanlands län åren 1886-1890.....	46.
Tab. 8. Fromma stiftelser, stipendiifonder, pensionsanstalter, sjukkassor, och dermed jemförliga inrättningar i Vestmanlands län år 1890...	47.

BIDRAG

TILL

SVERIGES OFFICIELLA STATISTIK.

H) Kungl. Maj:ts Befallningshafvandes femårsberättelser. Ny följd. 7.

ÅREN

1886—1890.

VESTMANLANDS LÄN.

1. Länets indelning och naturliga beskaffenhet.

Under den tidrymd, ifrågavarande berättelse omfattar, hafva *länets gränser* genom anbefald reglering af förut befintliga oregelbundenheter blifvit å några ställen ändrade, med hänsyn hvartill följande redogörelse här lemnas.

1. Genom nådigt bref den 10 augusti 1887 har Eders Kungl. Maj:t förordnat, att hemmanen Äs n:is 1—3 om $2\frac{3}{4}$ mantal, hvilka, hörande till Hernevi kyrkosocken och kommun, upptagits i jordeboken inom Långtora socken och Lagunda härad af Uppsala län, skulle med 1888 års ingång i jordeboken öfverföras från sistnämnda socken, härad och län till Hernevi socken och Torstuna härad af Vestmanlands län samt i följd häraf skiljas från Lagunda härads länsmansdistrikt, Uppsala läns andra fögderi, Lagunda tingslag och Uppsala läns mellersta domsaga för att läggas till femte länsmansdistriktet af Salbergsväsby fögderi, Torstuna tingslag och Vestmanlands östra domsaga. Arealen af det öfverförda området utgör 1,985·40 qvadratref eller 175·02 hektar.

2. Af Vestra Skedvi kyrkosocken och kommun har en del, bestående af hemmanen Bjurnäsbodya n:o 1 om $\frac{1}{4}$ mantal och Karmdal n:o 1, likaledes om $\frac{1}{4}$ mantal, hört till Fellingsbro

härad af Örebro län; men enligt nådiga brefvet den 8 mars 1889 har föreskrifvits, att ifrågavarande två hemman skulle med 1890 års ingång sammanföras under sockennamnet Vestra Skedvi med den i Åkerbo härads jordebok upptagna sockendelen samt i följd deraf förläggas från Fellingsbro härads länsmansdistrikt, Lindes fögderi, Fellingsbro tingslag samt Lindes domsaga till Kungsörs fögderis andra länsmansdistrikt, Kungsörs fögderi, Åkerbo tingslag samt Vestmanlands vestra domsaga. Bjurnäsbodya n:o 1 synes, att döma af en i länets landtmäterikontor bevarad karta af år 1680, innehålla omkring 100 hektar; karta öfver Karmdal finnes deremot ej.

3. Den i sjön Mälaren belägna ön Lilla Hallingen, bestående af hemmanet Hallingön n:o 1 om $\frac{1}{8}$ mantal jemte ett i jordeboken ej upptaget, obebygdt torp, Lilla Hallingön, har oafsedt den omständigheten, att gränsen emellan Vestmanlands och Södermanlands län framgått öfver ön på det sätt, att större delen af ön fallit inom Vestmanlands län, i alla afseenden räknats till Fogdö socken af Södermanlands län med det undantag, att berörda, på öns nordvestra ända belägna torp i kommunalt, administrativt och judicielt samt, enligt nådiga löneregleringsresolutionen för presterskapet i Ängsö pastorat den 4 januari 1865, jemväl

i ecklesiastikt hänseende tillhört sistnämnda kyrkosocken. För undanröjdande af berörda oregelbundenhet har Eders Kungl. Maj:t i nådigt bref den 7 februari 1890 täckts förklara, att med 1891 års ingång hemmanet Hallingön n:o 1, $\frac{1}{8}$ mantal, skulle såväl i kyrkligt och kommunalt hänseende som i jordeboken öfverföras från Fogdö till Ängsö socken samt i följd deraf förläggas från Åkers härad af Södermanlands län, samma härads länsmansdistrikt, Gripsholms fögderi, Åkers och Selebo tingslag och Lifgedingets domsaga till Ytter-Tjurbo härad af Vestmanlands län, dess första eller Vesterås fögderi, samma fögderis fjerde länsmansdistrikt, Ytter-Tjurbo tingslag och Vestmanlands södra domsaga.

4. Den väsentligaste förändringen af länegränsen har dock uppkommit derigenom, att Fellingsbro sockens del af Åkerbo härad, den så kallade Fellingsbro fjerding, enligt jordeboken bestående af hemmanen Fogryta n:is 1—3, 3 mantal, Gibo eller Långboda n:o 1, $\frac{1}{4}$ mantal, Norrby n:o 1, 1 mantal, Norrbytorp eller Slyttermossen n:o 1, $\frac{1}{4}$ mantal, Nyckelby n:is 1—5, 5 mantal, Söderby n:is 1 och 2, 2 mantal, Ålsänge n:is 1—4, 4 mantal, samt lägenheten Sättran n:o 1, alla belägna utmed det vattendrag, som från Skedvisjön med sydligt lopp utfaller i Arboga å, enligt Eders Kungl. Maj:ts nådiga bref den 21 februari 1890 blifvit med 1891 års ingång förlagd från Kungsörs fögderi och dess tredje länsmansdistrikt, Åkerbo härad och Vestmanlands vestra domsaga till Fellingsbro härads länsmansdistrikt, Lindes fögderi, Fellingsbro härad och Lindes domsaga af Örebro län. Arealen af hemmanen Fogryta, Norrby, Nyckelby, Söderby och Ålsänge utgör 3,954 tunnland 1 kappland eller 1,951.75 hektar. Kartor öfver de öfriga öfverförda hemmanen finnas ej i länets landtmäterikontor.

5. Ehuru icke berörande länegränsen, har dock ännu en oregelbundenhet i afseende å länets förhållande till grannlänen under perioden undanröjts. På ett längre afstånd från gränsen emellan Uppsala och Vestmanlands län inom området för sistnämnda län och Öster-Våla socken belägna hemmanet $\frac{1}{2}$ mantal Ingborgbo n:o 1 jemte Rörenstorpet har enligt jordeboken räknats till Tierps socken af Uppsala län, men i kyrkligt och kommunalt hänseende tillhört Öster-Våla socken. Genom nådiga brefvet den 17 maj 1889 har förordnats, att berörda hemman med 1890 års ingång skulle i jordeboken öfverföras från Tierps socken och Örbyhus härad till Öster-Våla socken och Våla härad äfvensom till följd deraf skiljas från Tierps länsmansdistrikt, Örbyhus fögderi och Uppsala läns norra domsaga samt läggas till första länsmansdistriktet af Salbergs-Väsby fögderi och Vestmanlands östra domsaga.

De öfriga under perioden genomförda regleringar af oregelbundenheter i länets indelning beröra ingalunda angränsande län och äro följande:

6. Hemmanet Sinäs n:o 1 om $\frac{1}{8}$ mantal, i jordeboken förut upptaget under Vester-Löfsta socken af Simtuna härad, men i kyrkligt och kommunalt hänseende tillhörande Enåkers socken af samma härad, har enligt nådiga brefvet den 28 mars 1888 med 1889 års ingång i jordeboken öfverförts från Vester-Löfsta till Enåkers socken.

7. Hemmanet Källsta n:o 1 om $\frac{1}{4}$ mantal frälse i Odensvi socken har enligt nådiga brefvet den 12 oktober 1888 vid 1890 års ingång öfverförts i kyrkligt och kommunalt afseende äfvensom i jordeboken från Odensvi till Köpings socken samt förlagts från Kungsörs fögderis andra till dess tredje länsmansdistrikt.

8. Enär af det i jordeboken för Irsta socken upptagna hemmanet Björnön n:o 1 om 1 mantal den södra hälften i kyrkligt och kommunalt hänseende hör till nämnda socken, men den norra hälften, kallad Norrgården och utgörande $\frac{1}{2}$ mantal, till Badelunda socken, har Eders Kungl. Maj:t i nådig skrifvelse den 22 februari 1889 föreskrifvit, att sistberörda hemmansdel skall i jordeboken öfverföras från Irsta till Badelunda socken.

9. Eders Kungl. Maj:t har vidare i aflätat nådigt bref den 8 mars 1889 förordnat, att de i jordeboken ej upptagna torpen Nybo, Grönlund och Norrbo, hvilka äro belägna i Simtuna socken på Simtuna härads allmänning, skulle från och med ingången af år 1890 i kyrkligt och kommunalt hänseende öfverflyttas från Altuna till Simtuna socken.

10. Enligt nådigt bref samma den 8 mars har vidare stadgats, att ängslägenheterna Slättmossen eller Klingensberg n:o 1, Bångsbotäppan n:o 1, Clarasängen n:o 1, Humleängen n:o 1 och Strömstatäppan n:o 1, hvilka i kyrkligt afseende höra till Österunda socken, skola från och med ingången af år 1890 i kommunalt hänseende och i jordeboken öfverflyttas från Hernevi till Österunda socken.

11. Enär de i jordeboken för Skultuna socken upptagna hemmanen Slagårda n:is 1 och 2, 2 mantal, i kyrkligt och kommunalt hänseende tillhörde Lillhärads socken, har genom nådigt bref den 22 mars 1889 föreskrifvits, att med 1890 års ingång ifrågavarande hemman skulle i jordeboken öfverföras från Skultuna till Lillhärads socken samt i följd deraf förläggas från Norrbo härad, Bergslags fögderis tredje länsmansdistrikt, Bergslags fögderi, Norrbo tingslag och Vestmanlands norra domsaga till Tuhundra härad, Vesterås fögderis tredje länsmansdistrikt, Vesterås fögderi, Tuhundra tingslag och Vestmanlands södra domsaga.

12. Hemmanet Vesterby n:o 1 om 1 mantal, beläget inom Odensvi sockens område, men förr i alla afseenden hörande till Munktorps socken, har, jemlikt föreskrift i nådigt bref den 27 september 1889 med 1890 års ingång såväl i kyrkligt och kommunalt afseende som i jordeboken öfverförts från Munktorps till Odensvi socken samt i följd deraf förlagts från Snefringe härad, Vesterås eller första fögderiet, detta fögderis andra länsmansdistrikt, Snefringe tingslag och Vestmanlands södra domsaga till Åkerbo härad, Kungsörs eller andra fögderiet, samma fögderis andra länsmansdistrikt, Åkerbo tingslag och Vestmanlands vestra domsaga.

13. Af Sala stads egor helt och hållet omslutet, har det till boställe åt bergshauptmannen vid Sala silfververk förr anslagna, numera till statsverket indragna och för dess räkning utarrenderade hemmanet Väsby om $\frac{3}{16}$ mantal tillföre i allo tillhört Sala socken; men till följd af Eders Kungl. Maj:ts nådiga föreskrift i bref den 13 december 1889 har hemmanet med 1891 års ingång skilts ej mindre från Sala socken i administrativt, kyrkligt och kommunalt afseende än ock från Öfver-Tjurbo härad, Salbergs-Väsby fögderi, detta fögderis tredje länsmansdistrikt, Öfver-Tjurbo tingslag och Vestmanlands östra domsaga, och i allo förenats med Sala stad.

14. En jordrymd om 15 tunnland $20\frac{7}{10}$ kappland, kallad Djekneberget, hvilken afsöndrats från det till S:t Ilians socken och Tuhundra härad hörande hemmanet Vallby n:o 2 och numera upplåtits till promenadplats, har enligt nådigt bref den 7 mars 1890 såväl i kyrkligt och kommunalt som i administrativt och

judicielt hänseende blifvit med 1891 års ingång förlagd från S:t Ilians socken, Tuhundra härad, Vesterås fögderi, fögderiets tredje länsmandsdistrikt, Tuhundra tingslag och Vestmanlands södra domsaga till Vesterås stad.

15. Likaledes hafva enligt samma nådiga bref lägenheterna Norra Sandvreten n:o 50 och Milenii tre vretar n:o 56 med 1891 års ingång i alla hänseenden skilts från Vesterås stad för att, upptagna i jordeboken under S:t Ilians socken, förläggas till S:t Ilians kyrkoförsamling och kommun, Tuhundra härad, Vesterås fögderi, samma fögderis tredje länsmandsdistrikt, Tuhundra tingslag och Vestmanlands södra domsaga.

16. Ytterligare har sist återopade nådiga bref förmått, att ängen Trådarön, upptagen i Irsta sockens jordebok, blifvit med 1891 års ingång i administrativt och judicielt hänseende förlagd från Vesterås stad till Siende härad, Vesterås fögderi, fögderiets fjärde länsmandsdistrikt, Siende tingslag och Vestmanlands södra domsaga.

17. Slutligen har Eders Kungl. Maj:t genom det här ofvan återopade nådiga brefvet den 22 februari 1889 föreskrifvit, att, enär den socken, som i jordeboken benämndes Barkarö socken, såsom kyrkoförsamling och kommun kallades Vesterås-Barkarö, densamma skulle i jordeboken dädanefter benämnas Vesterås-Barkarö.

Komitén för reglering af oregelbundenheter i rikets administrativa, judiciela, ecklesiastika och kommunala indelningar har uti sitt den 9 oktober 1882 afgifna underdåniga betänkande föreslagit sådan reglering, hvad angår Vestmanlands län, uti 33 fall.

Enligt ofvanstående redogörelse hafva, med iakttagande att förestående punkterna 13—15 af komitén upptagits under en och samma punkt, regleringar genomförts i ..... 15, förra berättelsen omnämner genomförda regleringar i 2 hvarjemte enligt särskildt nådigt beslut afslag å komiterades förslag (punkt 17) meddelats i ..... 1 18 »

Såvidt Eders Kungl. Maj:ts Befallningshafvande är bekant, återstodo således vid periodens slut komiterades förslag oafgjorda i ..... 15 fall.

Indelningen af *länsmandsdistrikten* enligt nådiga brefvet den 8 februari 1878, hvilken vid periodens början var fullständigt genomförd i Kungsörs och Bergslags fögderier, har numera full-

bordats jemväl inom Vesterås fögderi. Sedan det första och andra distriktet af nämnda fögderi redan den 1 mars 1881 bildats, har nemligen Eders Kungl. Maj:ts Befallningshafvande, i anledning af en tjänstemans afgång, kunnat till slut genomföra den anbefalda regleringen och i sådant afseende förordnat den 14 oktober 1886, att det tredje distriktet skulle omfatta Tuhundra härad och af Siende härad socknarna Badelunda, Tillberga och Hubbo, samt det fjärde distriktet återstoden af Siende härad äfvensom Ytter-Tjurbo härad med del af Fogdö socken i Södermanlands län, hvilken sockendel dock, enligt hvad ofvan är sagdt, sedermera öfverflyttas till Vestmanlands län.

Vidare har Eders Kungl. Maj:t på derom gjord underdånig framställning genom nådigt bref den 12 mars 1886 befalt, att Vester-Våla socken i Bergslags fögderi skulle öfverflyttas från fögderiets andra till dess första länsmandsdistrikt, hvilket senare följaktligen nu består af Norbergs, Vestanfors och Vester-Våla socknar, hvaremot Vester-Fernebo och Karbennings socknar tillsammans bilda det andra, och Norrbo härad det tredje distriktet.

Slutligen är i fråga om länsmandsdistrikten att omnämna, det Möklinta socken, till följd af länsmannens derstädes afgång från tjänsten, genom Eders Kungl. Maj:ts Befallningshafvandes beslut den 4 juni 1887 förklarats skola tillsammans med Norrby och Sala socknar bilda ett distrikt af Salbergs-Väsby fögderi.

I *ecklesiastikt* hänseende äro icke några andra förändringar att anteckna än de, som redan anmärkts i sammanhang med redogörelsen för regleringen af oregelbundenheter i länets indelning.

Beträffande länets indelning i *läkaredistrikt*, skall under rubrik *Politi* detta ämne beröras.

I fråga om *skogsvården* räknas länet, som vid 1890 års slut omfattade Vesterås, Köpings och Sala revir, till Bergslagsdistriktet, och tillhör, vidkommande *bergsväsendet*, det Östra bergmästaredistriktet.

Hvad angår länets rätt till *representation i Riksdagen* och rörande *valkretsindelningen*, har icke någon förändring under perioden inträdd.

Slutligen får Eders Kungl. Maj:ts Befallningshafvande rörande länets *naturliga beskaffenhet* underdånigst återopa, hvad derom yttrats i berättelsen för åren 1866—1870.

2. Invånare.

Vid slutet af år 1885 uppgick *folkmängden* i länet, enligt mantalslängderna, till 131,943 personer samt utgjorde vid 1890 års slut 136,524, på sätt den härvid fogade **tabell 1** utvisar. Ökningen under perioden utgör 4,581, motsvarande 3.47 % af folkmängdens storlek vid femårsperiodens början.

Då det torde ega något intresse att kasta en återblick på *folkmängdens tillväxt* inom länet och dess täthet å landsbygden under de senaste 30 åren, må här införas följande summariska *tabell A*, som äfven upptager antalet emigranter under de skilda femårsperioderna från och med åren 1866—1870.

Till grund för beräkningen af folkmängdens täthet har lagts Generalstabens topografiska afdelnings uppgift, enligt hvilken

länets areal utgör 61,7193 kvadratmil, deraf för städerna beräknats 1,2250 och för landsbygden 60,4943 kvadratmil.

Folkmängdens tillväxt inom länet under den tidrymd, som utgör föremål för denna berättelse, 3.47 %, företer högst väsentliga skiljaktigheter, när man undersöker förhållandet särskildt för landsbygden och särskildt för städerna. Under det att befolkningens antal vuxit å landsbygden med allenast 1.59 %, förete städerna en annan progression, nemligen: Vesterås en tillväxt af 20.18 %, Köping af 16.01 %, Arboga af 9.95 % och Sala af 9.91 % utaf folkmängden vid periodens början.

De anförda sifvertalen äro i sin mån betecknande för den fleststädes i vårt land iakttagna starka inflyttningen till städerna,

synnerligast dem, hvarest, såsom i Vesterås och Köping, industrien börjat utvecklas vid större verkstäder. Icke heller sakna ofvan anförda procenttal all betydelse i fråga om det tillskott, de mindre städerna börja emottaga af inflyttande jordbrukare, ej allenast kroppsarbetare, hvilka af den växande rörelsen i städerna vänta förmånligare arbetsförtjenst, utan äfven af sjelfegande allmogemän, hvilka på äldre dagar ofta föredraga att försälja eller eljest frånträda sina gårdar å landet för att förvärfva mindre egendomar i städerna. Att den jämförelsevis starka folkökningen i städerna beror af inflyttning och endast i mindre mån af nativitetsöfverskott, visas af nedan intagna *tabell B*, enligt hvilken nativitetsprocenten i städerna uppgår till 2 å 3 procent.

Frie från erläggande af mantalspenningar hafva i % af medelfolkmängden under perioden varit:

Å landsbygden.....	46.99 %
I Vesterås.....	42.60 >
I Sala.....	45.46 >
I Arboga.....	40.31 >
I Köping.....	44.12 >

Att döma af här intagna öfversigt öfver folkmängdens tillväxt å länets landsbygd, synes emigrationens omfattning stå i omvänt förhållande till folkmängdstillväxtens större eller mindre grad sålunda, att den högsta tillväxtprocenten af 8.46 motsvaras af det lägsta antecknade emigrantantalet, och deremot det lägsta procenttalet af populationens ökning under de trettio åren igenfinnes för åren 1881—1885, hvilka förete en mycket hög emigrantsiffra.

Statistiska Centralbyrån, hvilkens befolkningsstatistik nästan uteslutande grundar sig på presterskapets uppgifter, under det att ofvan af Eders Kungl. Maj:ts Befallningshafvande angifna siffror afse mantalslängdernas innehåll, har årligen lemnat en länsvis uppställd redogörelse öfver *folkmängdens* i riket *tillväxt* och *relativa storlek*, ur hvilken redogörelse följande utdrag, i hvad rörer Vestmanlands län, här meddelas.

År.	Nativitetsöfverskott; antal personer.	Folkmängdstillväxt.		Skillnad emellan nativitetsöfverskott och folkmängdstillväxt. (= Öfverskott af utflyttning till annat län eller utlandet.)		Länets folkmängd i % af rikets.
		Antal personer.	% af folkmängden vid årets början.	Antal personer.	% af folkmängden vid årets början.	
1886.....	1,532	1,186	0.90	346	0.26	2.32
1887.....	1,755	1,383	1.04	372	0.28	2.34
1888.....	1,547	896	0.67	651	0.48	2.35
1889.....	1,881	1,456	1.07	425	0.31	2.37
1890.....	1,575	476	0.35	1,099	0.80	2.37

Denna sammanställning visar, att länet visserligen hvart och ett af de fem åren sett sitt invånareantal ökas, men dock endast genom nativitetsöfverskott; ty hvarje år företer ett öfverskott af utflyttningar utöfver inflyttningar, hvarom underrättelse lemnas i de två näst sista kolumnerna. Så till exempel visar år 1886 ett nativitetsöfverskott utöfver folkmängden vid årets början af 1,532 personer, motsvarande 1.16 %, men utflyttningarna öfverstiga antalet inflyttningar med 346 personer eller 0.26 %,

Tab. A. Folkmängdens tillväxt inom Vestmanlands län samt folkmängdstätheten å länets landsbygd, åren 1856—1890.

År.	Folkmängden i länet vid femårsperiodens slut (enl. mantalslängderna).	Folkmängdstillväxt under perioden.		Antal utvandrade från länet under perioden.	Folkmängdens täthet å landsbygden pr kvadratmil vid periodens slut.
		Absolut.	I % af folkmängden vid periodens början.		
1856—1860.....	102,779	—	—	—	1,494
1861—1865.....	108,234	5,455	5.31	—	1,562
1866—1870.....	113,645	5,411	5.00	874	1,629
1871—1875.....	123,266	9,621	8.46	495	1,764
1876—1880.....	128,711	5,445	4.42	1,367	1,833
1881—1885.....	131,943	3,232	2.54	2,499	1,865
1886—1890.....	136,524	4,581	3.47	2,507	1,895

Tab. B. Den naturliga folkökningen i Vestmanlands läns städer, åren 1886—1890.

År.	Folkmängden 31 december.	Nativitetsprocent.	Mortalitetsprocent.	Procenttal af naturlig folkökning.
<i>Vesterås.</i>				
1886.....	6,765	3.02	2.15	0.87
1887.....	7,129	2.69	1.91	0.78
1888.....	7,502	2.82	2.02	0.80
1889.....	7,847	3.11	1.93	1.18
1890.....	8,122	2.73	1.84	0.89
Medeltal för perioden.....	—	2.87	1.97	0.90
<i>Sala.</i>				
1886.....	5,287	3.09	2.17	0.92
1887.....	5,347	2.71	1.92	0.79
1888.....	5,398	3.09	2.12	0.97
1889.....	5,653	2.63	1.61	0.92
1890.....	5,753	2.65	2.00	0.66
Medeltal för perioden.....	—	2.81	1.96	0.86
<i>Köping.</i>				
1886.....	3,468	3.56	2.39	1.17
1887.....	3,544	2.77	2.00	0.77
1888.....	3,733	3.16	1.90	1.26
1889.....	3,790	3.27	1.57	1.70
1890.....	3,865	3.06	1.70	1.36
Medeltal för perioden.....	—	3.16	1.91	1.25
<i>Arboga.</i>				
1886.....	3,932	2.78	1.52	1.21
1887.....	4,066	2.75	2.30	0.45
1888.....	4,072	2.46	1.89	0.57
1889.....	4,270	2.66	1.99	0.67
1890.....	4,576	3.07	1.61	1.56
Medeltal för perioden.....	—	2.73	1.84	0.89

hvadan tillväxten stannar vid 0.90 %. I fråga om folkmängds-tillväxtens relativa storlek, har länet varit år 1885 n:o 7 i ordningen af rikets län, år 1886 n:o 10, år 1887 n:o 9, år 1888 n:o 10, år 1889 n:o 7 och år 1890 n:o 10.

Särskildt upplysande för den naturliga folkökningen i städerna torde föregående tabell B vara, hvilken äfven genom uppgiften om mortalitetsprocenten tjenar till ledning för bedömandet af de hygieniska förhållandena. Genom att draga mortalitetsprocenten från nativitetsprocenten erhåller man procenttalet af den naturliga folkökningen.

För rikets samtliga städer ställer sig medeltalsberäkningen sålunda:

År.	Nativitetsprocent.	Mortalitetsprocent.
1886.....	3.20	1.92
1887.....	3.15	1.89
1888.....	3.09	1.84
1889.....	2.98	1.85
1890.....	2.93	1.90

Förestående tabell kan gifva anledning till åtskilliga betraktelser. Hvad angår nativitetsprocenten, förete länets städer under första året af perioden en relativt hög siffra, hvilken redan år 1887 faller öfverallt utom i Arboga. Mot slutet af qvinvenniet visar sig, särskildt i Köping, någon stegring utöfver det ofördelaktiga talet år 1887. Medeltalet för de fem åren är ock relativt högst i Köping. Hvad angår mortalitetsprocenten, företer Arboga det gynsamaste talet, hvarjemte vid jemförelse med motsvarande siffror för rikets öfriga städer, hvilka till exempel för år 1887 vexla emellan 0.51 % (för Laholm) och 0.98 % (för Kristinehamn) till 2.74 % (för Borgholm) och 2.78 % (för Vaxholm), de för länets städer funna medeltalen torde kunna anses ganska tillfredsställande.

I nära sammanhang med dödlighetsförhållandena, hvilka dock här undersökts allenast i fråga om städerna, står frågan om *det allmänna helsotillståndet*. Bortser man från de under perioden ganska allmänt förekommande sjukdomarne mässling, skarlakansfeber och difteri, af hvilka skarlakansfebern de första två åren af perioden förekom särskildt anmärkningsvärd, har länet icke varit hemsökt af farsoter. Efterföljande tabell C visar för hvarje år dödsfallens antal i några af de vanligare sjukdomarne äfvensom samtliga dödsfall i farsoter och i barnsbörd.

Tab. C. Dödsfall i farsoter och i barnsbörd i Vestmanlands län, åren 1886—1890.

Sjukdomens art.	År 1886.	År 1887.	År 1888.	År 1889.	År 1890.
Mässling.....	9	19	107	2	3
Skarlakansfeber.....	321	142	20	7	49
Elakartad halsjukdom (difteri).....	91	108	28	15	32
Strypejuka.....	26	39	16	16	12
Kikhosta.....	16	9	14	7	19
Nervfeber.....	29	43	29	54	35
Kolera.....	1	1	—	4	4
Diarré och tarmkatarr.....	36	32	19	57	27
Barnsängsfeber.....	10	18	10	5	5
Samtliga dödsfall af farsoter.....	540	412	246	168	217
Dödsfall i barnsbörd.....	10	12	6	6	10

För *lasarettsvården* skall under hufvudordet *Politi* redogöras.

I föregående berättelser har i och för bedömande af den manliga ungdomens fysiska utveckling plägat redogöras för utfallet af de årliga *beväringsmönstringarna inom länet*. En likartad öfversigt skall här, *tabell D*, lemnas för åren 1886—1890, hvarvid dock en något förändrad uppställning iakttages med hänsyn till de tabellformer, hvilka användas, sedan värnpligtslagen den 5 juni 1885 med år 1887 träd i tillämpning.

Tab. D. Utfallet af beväringsmönstringarne i Vestmanlands län, åren 1886—1890.

År.	Uppförde i inskrifningsångd eller vid förrättning tillkomne.	Af åtskilliga orsaker aförde.	Frånvarande		Summa aförde och frånvarande.	Vid förrättning pröfvade.	Icke inskrifne.			Summa inskrifne och icke inskrifne pröfvade.	
			Uppförde å bötesförteckning med laga förfall.	Uppförde å bötesförteckning.			Prickade från värnpligten fullgörande.	Erhållet uppskof med inskrifning.	Summa icke inskrifne.		
1886.....	891	110	8	42	160	731	—	206	206	525	731
1887.....	1,638	106	4	383	493	1,145	332	30	362	783	1,145
1888.....	1,450	66	8	335	409	1,041	273	22	295	746	1,041
1889.....	1,221	69	4	221	294	927	216	9	225	702	927
1890.....	1,207	65	7	151	223	984	269	15	284	700	984

Äfven för de frivilliga *skarpsskytteföreningarne* och *skyttegillena* må här i korthet redogöras. Följande *tabell E* (sid. 6) visar, att, ehuru med år 1888 antalet medlemmar i dessa kårer nedgått, hvilket väsentligen torde bero deraf, att nya värnpligtslagen icke medgifver medlemmarne af skytteföreningar någon lindring i öfningarne för värnpligten, intresset för föreningarnes verksamhet dock ännu fortlefver. Länet eger numera endast två skarpsskytteföreningar, nemligen Vesterås, med nytt reglemente af den 1 februari 1885, samt Harakers och Romfartuna, med reglemente af år 1865. Öfriga, numera till skyttegillan ombildade föreningar äro:

Sala skyttegille, reglemente fastställt den 4 september 1880,
Skultuna d:o, » » den 31 januari 1883,
Vagnsbro härads d:o, » » den 31 december 1883,
Arboga d:o, » » den 16 februari 1887,
Strömsholms d:o, » » den 15 maj 1888,
Köpings d:o, » » den 14 mars 1891.

Ledamöternas antal och beloppet af erhållet understöd framgå af sifbertalen i tabell E.

Väl har, såsom af denna tabell framgår, landstingets anslag under de tre sistförflutna åren uteblifvit; men af landstingets handlingar vill det synas, som om detta förhållande, hvad beträffar åren 1888 och 1889, beror icke af bristande intresse för föreningarnes sträfvanden, utan fasthellre af ett förbi-seende deraf, att den tid af fem år, för hvilken anslag varit beviljadt, löpte till ända med år 1887, utan att förslag om nytt anslag väckts hos tinget. År 1889 beviljade landstinget efter derom gjord motion ånyo ett anslag för år 1890 af 500 kronor;

anledningen, hvarför samma anslag ej utgick, berodde endast af formela skäl.

I fråga om *sedligheten*, såvidt densamma bestämmes af nykterheten, förtjenar här att med några ord beröras den verksamhet i nykterhetens tjänst, som fortfarande utövas af *goodtemplarorden*. Rörande samma ordens uppkomst och konstitution vägar Eders Kungl. Maj:ts Befallningshafvande i öfrigt åberopa den omfattande redogörelse, som derom lemnats i Öfverståthållarens berättelse för perioden 1881—1885.

Vid 1886 års början var goodtemplarorden inom länet fördelad i två grenar, den amerikanska eller hickmanska, som sorterade under Nerikes-Vestmanlands distriktsloge, och den engelska eller malinska med egen distriktsloge.

Omfattningen af den anslutning, som orden under de senaste fem åren vunnit inom länet, skall närmare angifvas i efterföljande *tabell F*, som afser ställningen den 31 december hvarje år.

Af de år 1890 befintliga ordensmedlemmarna tillhörde 589 städerna med 8 loger och 2,140 landsbygden med 48 loger.

Ordföranden i Vestmanlands distrikt, hvilken lemnat nedanstående öfersigt, uppgifver tillika, att värdet af de inom länet befintliga ordenshus och logerna tillhöriga fastigheter nu uppgår

till 60,500 kronor. Det bör i sammanhang härmed icke förbigås, att orden genom en år 1889 bildad så kallad sjelfhjulsförening söker att än mera knyta sina medlemmar vid förbundet; men i saknad af uppgift om föreningens bestämmelser eller huruvida dessa äro af offentlig myndighet fastställda, låter sig ej afgöra, hvad grad af styrka denna förening eger att fullgöra sina förbindelser emot delegarne eller huruvida densamma såsom så många andra på ömsesidighet grundade föreningar skall till följd af felaktiga beräkningar och med tiden bristande anslutning blifva ur stånd att fullfölja sin berömliga uppgift.

I allmänhet kan det sägas, att goodtemplarorden inom detta län icke inlåtit sig på annan politisk verksamhet än den, som öfverensstämmer med dess konstitution, att verka för en lagstiftning, som man väntar skola förbjuda införsel, tillverkning och försäljning af rusdrycker; och har denna verksamhet hufvudsakligen gått ut på att vid kommunala och riksdagsval uppställa personer, som antagits vara benägna för en lagstiftning i sådan anda. Men å andra sidan kan det ej förnekas, att enskilda medlemmar af orden jemväl egnat sig åt annan föreningsverksamhet och icke sällan anträffats i spetsen för rösträttsföreningar och andra samfund af politisk art.

Så länge orden såsom sådan fasthåller vid sitt föresatta mål, lär allt erkännande böra skänkas åt dess välmående uppgift och det myckna goda, samfundet redan utträttat. Man anser, att genom den år 1887 åstadkomna sammanslutningen af de båda ordensgrenarne ett allt kraftigare arbete inom ordens verksamhetsområde möjliggjorts. Synnerligast lär ordens arbete krönt med framgång vid de många jernbruket inom länet. Det har icke kunnat annat än främja ordens syfte, att man ställt allt högre anspråk på nykterhetstalarne, hvarigenom man velat häfda ordens anseende hos den utanför stående allmänheten. Icke obetydliga utgifter hafva användts för desses aflöning och resor, hvilka utgifter jemte andra lika oundgängliga sägas hafva under de sista fem åren belöpt sig till mera än 8,400 kronor.

I hvad mån nykterhetsstråfvandena inom ett visst område och under en bestämd tidsperiod rönt framgång, låter sig knappast med faktiska uppgifter påvisa, åtminstone icke för en så kort tid som fem år. Icke heller lär inflytelsen på denna rörelse från ett visst samfund kunna med säkerhet ådagaläggas annorledes än genom en sådan öfersigt, som ofvan lemnats angående goodtemplarordens utbredning. Men nog är det visst, att den stråfvand efter frigörelse från dryckenskapslastens ok, hvilken i de närmast föregående berättelserna antydts vara för handen inom Vestmanlands län, äfven under de sista fem åren vunnit terräng, och att goodtemplarorden dervid öfvat en framgångsrik verksamhet.

Om man i detta spörsmål vänder sig till siffror, stannar man dock måhända inför dem med en viss tvekan. Den omständigheten, att de i denna berättelse längre fram införda tabeller öfver omsatt litertal brännvin och erlagd försäljningsavgift tyda på en mot periodens slut ökad rörelse, bör likväl icke tillmätas någon synnerlig betydelse; ty det är känt, att spritbolagen i vissa städer drifva engros-handel på främmande län. Snarare frestas man till ett för länet ogynnsamt omdöme vid granskningen af å sid. 8 införda tabell H öfver de för vissa slag af förbrytelser sakfælde åren 1880—1889. Denna öfersigt visar nemligen, att medan antalet af de för fylleriförseelse sakfælde under åren 1880—1884 utgjorde i genomsnitt 342 årligen,

Tab. E. Skarpskytteföreningarne och skyttegillena i Vestmanlands län, åren 1886—1890.

År.	Antalet skyttar.			Statens anslag, i kr.		Lands- tingsan- slag till målskjut- nings- öfningar i kr.	Summa kronor.
	Vid 2 skarp- skytteför- eningar.	Vid 6 skytte- gillena.	Summa.	Till in- struktör, ammuni- tion och premier.	Till läns- täckingens anord- nande.		
1886.....	458	1,095	1,553	4,071	—	500	4,571
1887.....	479	1,062	1,541	4,092	—	500	4,592
1888.....	497	725	1,222	1,034	—	—	1,034
1889.....	508	713	1,221	1,049	—	—	1,049
1890.....	485	768	1,253	1,084	—	—	1,084
1886—1890	—	—	—	—	1,700	—	1,700
Summa	—	—	—	11,330	1,700	1,000	14,030

Tab. F. Goodtemplarordens loger och medlemmar i Vestmanlands län, åren 1885—1890.

Den 31 december år	Amerikanska ordensgrenen.		Engelska ordensgrenen.		Den samman- slagna engelsk- amerikanska grenen.		Summa.	
	Antal loger.	Antal med- lemmar.	Antal loger.	Antal med- lemmar.	Antal loger.	Antal med- lemmar.	Antal loger.	Antal med- lemmar.
1885.....	7	360	35	1,577	—	—	42	1,927
1886.....	9	455	34	1,486	—	—	43	1,941
1887.....	—	—	—	—	55	2,274	55	2,274
1888.....	—	—	—	—	49	2,073	49	2,073
1889.....	—	—	—	—	54	2,232	54	2,232
1890.....	—	—	—	—	56	2,729	56	2,729

så har samma tal under åren 1885—1889 stigit till 524, utvisande skillnaden ett öfverskott af 53 %. Likaså och då man vet, att det öfvervägande flertalet förvandlingsstraff grunda sig å fylleriförseelser, är det märkligt, att tabellen I (sid. 8) öfver de å länsfängelset under perioden 1886—1890 förvarade fångar utvisar ett medeltal af 136 å män verkställda förvandlingsstraff, under det att samma siffra för åren 1881—1885 icke når högre än till 73. Öfverskottet här är ej mindre än 86 % af föregående femårstal.

Men i afseende på dessa beräkningar är man berättigad antaga, dels att ett långt större antal fall af fylleriförseelser under de senare åren gjorts till föremål för rättsligt åtal till följd af en kraftigare polisuppseigt, hvilken i sin mån torde bero ej allenast af, att flere åklagaresysslor blifvit under 1880-talet besatta med yngre personer, utan äfven af den påverkan, som den allmänna meningens fordringar utöfvat, dels att flertalet af dessa förseelser begåtts inom städerna, der under perioden större allmänna arbeten pågått, och af städernas lösa befolkning, samt dels slutligen, i fråga om förvandlingsstraffens relativa ökning, att efter tillämpningen af lagen om upphäfvande af fängelsestraff vid vatten och bröd den 16 maj 1884 sakfälda personer långt hellre än förr underkasta sig förvandlingsstraff i stället för att göra ansträngningar att åstadkomma betalning af böter. Eders Kungl. Maj:ts Befallningshafvande har därför, trots de skenbart ogynsamma siffrornas vitsord, ansett sig kunna uttala det ofvan fälda omdömet, att nykterhetssaken under åren 1886—1890 gått framåt inom Vestmanlands län.

Såvidt sedlighetens ståndpunkt eljest skall ur kriminalstatistiken undersökas, blir omdömet för de nu ifrågavarande åren icke fullt så gynnsamt. Granskar man den här nedan införda öfversigt, tabell G, af de vid underdomstolar inom länet åren 1880—1889 handlagda brottmål, visar sig, att antalet handlagda brottmål, hvilket under åren 1880—1884 höll sig emellan 897 och 997, deremot åren 1885—1889 vexlade emellan 1,079 och 1,244. Och tillser man länets folkmängd i procent af rikets och sammanställer dessa procenttal med dem, hvilka beteckna de inom länet handlagda brottmål relativt till de inom riket

anhängiggjorda, så finner man, att under det folkmängden i länet någorlunda jemnt växer från omkring 2.80 % af rikets vid 1880-talets början till 2.87 % vid dess slut, så stiger antalet handlagda brottmål vid länets domstolar från i medeltal 2.53 % af rikets tal de förra fem åren till i genomsnitt 3.27 % de senare. Medan således invånareantalet vuxit med 0.07 % af rikets, förete brottmålen en tillväxt af 0.74 % under loppet af tio år. Året 1887, som i flere andra afseenden lemna ogynsamma siffror, är utmärkande äfven härvidlag, i det att detsamma under nämnda tioårsperiod för detta län räknar de flesta brottmålen såväl absolut (1,244) som relativt till hela rikets antal brottmål (3.58 %).

Den officiella brottmålsstatistiken skiljer bland annat emellan gröfre brott, ringare brott och förseelser. Å nästföljande sida har ur denna statistik gjorts en sammanställning, tabell H, öfver de vid underdomstolar i länet sakfælde med uppgift å några särskilda slag af förbrytelser under loppet af åren 1880—1889. Föga intresse torde en undersökning af de inom hvarje grupp antecknade särskilda slag af förbrytelser bereda, om icke det, att sifbertalen för stöld och rån samt snatteri under senare hälften af 1880-talet något sjunkit under dem för förra hälften, medan misshandelsbrotten af lindrigare art och ringare brott emot offentlig myndighet visa ett omvänt förhållande. Men jemför man de skilda gruppernas tal sinsemellan, visa sig skäligen skarpa förändringar såväl till det bättre, i det antalet gröfre brott nedgått, som till det sämre, då antalet ringare brott och i synnerhet förseelser väsentligen ökats, såsom synes af denna öfversigt.

Förbrytelser.	Medeltal för åren 1880—1884.	Medeltal för åren 1885—1889.	Skillnaden visar ökning (+) eller minskning (—) i % af de förra årens tal.
Gröfre brott.....	48	38	— 20.80
Ringare brott.....	137	172	+ 25.55
Förseelser.....	370	566	+ 52.97

Härvid är att märka, att de för länet ogynsamma talen häröra från städerna, hvilket nog samt framgår vid en blick på tabell G, äfvensom att förseelserna, för hvilkas ökning redan förut redogjorts, hufvudsakligen utgöras af fylleriförseelser.

Den förut återopade tabellen H öfver antalet sakfælde m. m. intages å nästa sida.

Antalet af de å länsfängelset åren 1886—1890 förvarade fångar inhentas af tabell I å samma sida.

Slutligen må angående lösdrifvares behandling här antecknas följande sifvertal:

År.	Antal fastställda varningar.	För lösdrifveri till tvångsarbete dömd.		Summa behandlade lösdrifvare.
		Förut till straffarbete hållne.	Till straffarbete förut icke hållne.	
1886.....	81	16	8	105
1887.....	92	14	16	122
1888.....	45	3	14	62
1889.....	40	8	12	60
1890.....	42	7	8	57

Tab. G. Handlagda brottmål vid underdomstolarne, åren 1880—1889.

År.	Handlagda brottmål inom länet.			Länets folkmängd i % af rikets.	Antalet af de inom länet handlagda brottmål i % af de inom riket handlagda.	Handlagda brottmål inom riket.		
	Å landet.	I städerna.	Summa.			Å landet.	I städerna.	Summa.
1880.....	331	660	991	2.81	2.60	18,194	19,922	38,116
1881.....	303	594	897	2.80	2.29	18,822	20,395	39,217
1882.....	348	619	967	2.79	2.46	19,252	20,188	39,440
1883.....	298	654	952	2.81	2.50	18,992	19,064	38,056
1884.....	306	691	997	2.80	2.73	17,735	18,774	36,509
1885.....	318	846	1,164	2.81	3.24	17,279	18,610	35,889
1886.....	315	769	1,084	2.82	2.99	16,988	19,186	36,174
1887.....	322	922	1,244	2.84	3.58	16,421	18,319	34,740
1888.....	333	746	1,079	2.85	3.15	16,483	17,805	34,288
1889.....	316	865	1,181	2.87	3.29	17,172	18,708	35,880

I sina berättelser för de tre femårsperioder, som inföllo under åren 1861—1875, har Eders Kungl. Maj:ts Befallningshafvande beträffande förhållandet emellan könen framställt allvarsamma anmärkningar mot befolkningen inom Vestmanlands län. Grundad anledning dertill har hemtats af undersökningen rörande förhållandet emellan de för hvarje period funna talen af äkta och oäkta börd. Sålunda uppvisades för åren 1861—1865, att antalet oäkta barn utgjorde 12.55 % af antalet födda och för åren 1866—1870 samma förhållande, dervid talet för städerna

utgjorde 19.57 och för landsbygden 11.52. För perioden 1871—1875 var de oäkta barnens procent 12.64, deraf för städerna 18.78 och för landet 11.78.

Hvad nu angår den tid, som utgör föremål för denna berättelse, visar väl en jämförelse emellan länets statistik och rikets, att Vestmanlands län fortfarande intager en mycket ofördelaktig ställning och att länets landsbygd tillhör de orter, hvilka ogynsamt inverka på beräkningen för hela rikets landsbygd af de oäkta barnens procent af samtliga födda. Men å andra sidan lemnar efterföljande *tabell K* (sid. 9) den glädjande företeelsen, att städerna i länet under de sista fem åren räknat ett i jämförelse med åren 1866—1875 betydligt lägre procenttal oäkta födda barn. Ifrån respektive 19.57 och 18.78 under perioderna 1866—1870 och 1871—1875 utgör procenttalet för städerna nu 15.46. Härmed är dock ingalunda sagdt, att länets städer numera i förhållande till rikets intaga en bättre ställning, ty procenten af oäkta födda synes för hela rikets städer hafva nedgått i ungefär samma proportion.

Medan inom länets städer procenten af de oäkta födda barnen understiger rikets städers med omkring 3 %, så visar sig deremot landsbygdens förhållande i detta län omvänt, i det att derur härledes en siffra, som med cirka 2 1/2 % öfverstiger den för rikets landsbygd motsvarande. Jämförd med de ofvan nämnda perioderna företer den sist tilländalupna dock äfven i fråga om länets landsbygd ett något bättre förhållande.

För ofvanstående uppgifter hänvisas till nästföljande tab. K.

Såsom ofvan är antydt, har den period, hvarom nu är fråga, visat tecken till en förbättring i dessa förhållanden, och det vore önskligt, att kommande tider bekräftade den förhoppning, som här af väckes.

Man har — med hvad rätt lemnas derhän — velat i fråga om ungdomens osedliga lif inom Vestmanlands län, såvidt rörer könen förhållande till hvarandra, hänvisa på de så kallade *folkmarknaderna* i Vesterås såsom en källa till förderf. Dessa från forna tider årligen återkommande marknader äro till antalet tre och ega rum de tre lördagar med näst påföljande söndagar, som inträffa närmast före Laurentiusdagen, och marknaderna hafva

Tab. H. Antalet af de vid underdomstolar i länet för brott eller förseelser mot strafflagen sakfælde, med uppgift å några särskilda slag af förbrytelser, åren 1880—1889.

År.	Antal sakfælde för grofve brott.	Deraf för					Antal sakfælde för ringare brott.	Deraf för					Antal sakfælde för förseselser.	Deraf för fylleri.	
		brott mot offentlig myndighet.	förfalskning.	grofve misshandel (utom dråp eller mord).	bananmord, fosterfördrifning eller dylikt.	stöld och rån.		brott mot offentlig myndighet.	fridsbrott.	misshandel.	sedlighetsbrott (utom fylleri).	anatleri.			bedrägeri i konkurs eller eljest.
1880.....	57	—	6	4	2	39	157	34	10	59	1	19	3	395	368
1881.....	45	1	6	6	—	31	148	31	9	55	—	15	13	337	317
1882.....	59	4	2	2	2	47	115	25	5	40	—	17	7	330	311
1883.....	38	1	6	2	3	19	135	26	14	51	1	21	3	419	387
1884.....	39	3	9	6	3	21	128	20	6	59	—	15	1	368	329
1885.....	48	4	4	10	3	22	138	28	8	66	4	8	4	524	493
1886.....	38	2	4	4	5	23	169	41	30	66	—	17	2	493	468
1887.....	39	—	5	2	—	29	182	44	14	84	3	19	3	638	578
1888.....	28	1	—	—	2	17	180	35	19	73	10	9	5	503	458
1889.....	35	5	10	—	1	21	193	47	8	87	1	20	5	672	622

Tab. I.

Antal fångar i Vestmanlands län, åren 1886—1890.

År	Fångar, mantalskrifne i länet.						Å länsfängelset i Vesterås förvarade fångar.																		
	Till straffarbete dömd.		Till tvångsarbete för lösdrifveridömde.		Till tvångsarbete enligt fattigvårdsförordningen dömd.		För undergående af								Ransakningsfångar.		Lösdrifvare eller betlare.		Barn, som åtföljt sina mödrar.		Frigifne eller till andra fångelser afsände.		Summa i länsfängelset förvarade fångar.		
	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	straffarbete.		fängelse såsom urbotastraff.		fängelse såsom förvandlingsstraff.		tvångsarbete enligt fattigvårdsförordningen.		m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.
År 1886.....	18	2	5	—	1	1	69	6	13	2	96	2	1	1	39	5	66	4	—	1	239	18	284	21	
» 1887.....	19	3	3	2	3	—	83	5	12	—	130	2	3	—	46	3	79	11	3	1	319	20	356	22	
» 1888.....	15	3	3	—	1	1	53	4	14	1	149	6	1	1	26	6	60	4	—	—	278	20	303	22	
» 1889.....	12	3	1	1	2	—	49	5	13	2	148	3	2	—	46	4	46	6	—	—	285	16	304	20	
» 1890.....	16	—	1	1	1	1	41	2	13	—	159	3	1	1	47	2	40	6	—	—	274	12	301	14	

haft sin betydelse deri, att husbönder och tjenare dervid sammanträffat och i allmänhet endast vid dessa tillfällen, i synnerhet vid den andra folkmarknaden, uppgjort tjensteaftal.

Trots det att mera upplysta husbönder nu icke vidare allmänt här möta, utan föredraga att träffa dylika aftal i sina hem, samlas dock ungdomen allt fortfarande, och detta föranleder, att samtidigt här anordnas folknöjen och förlustelser af hvarjehanda slag, icke alltid de bästa, der ungdomens penningar ganska lifligt omsättas. Gröfre våld och andra förbrytelser hafva visserligen förekommit, men under de senare tjugo åren dock endast i ringa grad, måhända en följd deraf att spritvaruhandeln i staden varit förbjuden från lördagsförmiddagen till måndags morgonen, då gemenligen alla återvändt till sina hem.

Med anledning af de oordningar, som den tiden oftare än nu egde rum och till hvilkas stäffande och förekommande militär-magt understundom påkallades, utfärdade Eders Kungl. Maj:ts Befallningshafvande på 1860-talet allmänna kungörelser i länet år efter annat med uppmaning till presterskapet och de tänkande bland husbönderna att, i hvad på dem kunde bero, medverka till att ungdomen afhölls från besök i Vesterås vid dessa tillfällen. Men intet syntes hjälpa, och än i dag, tack vare de lätta kommunikationer, staden eger, öfversvämmas densamma vid dessa häfdvunna tillfällen af lustresande i många tusental från länet, hufvudstaden och andra orter vid Mälaren, hvilka skaror från bittida till sent formligen trängas å gator och torg utan annan uppgift än att njuta af det sålunda uppkomna sällskapslifvet på stadens allmänna platser eller af de vanliga marknadsnöjen, dem förlustelokalerna erbjuda. Såsom ett bevis på den lockelse, folkmarknaderna anses innebära, må här anföras, att — förutom de folkskaror, som till fots eller efter häst hit anlända, eller som färdas med en mängd ordinarie och extra bantåg från Enköping, Sala, Norberg och Köping — ofantliga människomassor hitföras af lustfärdande ångbåtar, hvilka besökte staden andra folkmarknadsdagen under periodens olika år till följande antal:

Tab. K. Antal inom länet födda barn, fördelade efter lif och civilstånd, åren 1886—1890.

	Lefvande födda.		Dödfödda.		Summa födda.			Oäkta födda i % af summa födda.	
	Äkta.	Oäkta.	Äkta.	Oäkta.	Äkta.	Oäkta.	Summa.	Länet.	Riket.
<i>Landsbygden.</i>									
1886.....	3,125	389	78	9	3,203	398	3,601	11.05	8.55
1887.....	3,199	388	73	12	3,272	400	3,672	10.89	8.85
1888.....	2,981	351	67	7	3,048	358	3,406	10.51	8.98
1889.....	2,979	365	68	12	3,047	377	3,424	11.01	8.39
1890.....	2,863	358	60	12	2,923	370	3,293	11.24	8.56
<i>Städerna.</i>									
1886.....	501	93	17	5	518	98	616	15.91	18.11
1887.....	440	98	9	4	449	102	551	18.51	18.54
1888.....	509	78	11	1	520	79	599	13.19	18.18
1889.....	521	92	8	1	529	93	622	14.95	17.46
1890.....	531	91	12	4	543	95	638	14.89	17.55

K. M:ts Befallningshafvandes femårsberättelser 1886—1890. Vestmanlands län.

år 1886 till ett antal af 19				
» 1887 » » » » 21				
» 1888 » » » » 24				
» 1889 » » » » 16				
» 1890 » » » » 18.				

Att det folknöje, hvartill dessa marknader nu i sjelfva verket öfvergått, anses berättiga till ett omnämnande i denna berättelse, beror deraf, att marknaderna förete en för Vestmanlands län egendomlig bild ur folkets lif, hvilken, ehuru urartad, dock från långliga tider fortlevat och antagligen skall bestå, så länge ungdomen finner lockelse i detta folkflifs nöjen och kommunikationsväsendet med sin fördel förenligt att erbjuda sina tjenester. Ofvan anförda beskyllning att utgöra en källa till förförelse och fördert förtjenar sannolikt ej det folkflif, som vid dessa tillfällen eger rum. Ätminstone lär bevisningen svårligen kunna presteras; ty den af officiella statistiken bestyrkta omständigheten, att under åren 1881—1889 de flesta oäkta barn å länets landsbygd blifvit födda i maj, dernäst i april och slutligen i juni månad, lär i och för sig icke vara bevisande.

Ett omdöme om *den ekonomiska ställningen* torde med skäl kunna grundas på en undersökning af dels *lagsökningsmålen* antal och de belopp, för hvilka betalningsskyldighet ådömts, dels antalet af *anhängiggjorda konkurs- och urarfvamål*, dels fastighetsvärdenas förhållande till *intecknad skuldsumma*, dels befolkningens förmåga att å rätt tid *erlägga* debiterade *kronotskylder*, dels förhållandet emellan ut- och inlåning vid *privatbankernas* och *sparbankernas* kontor inom länet, samt dels ändtligen antalet *utmättningsvis sålda fastigheter* och försäljningssummornas förhållande till *taxeringsvärdet*.

Eders Kungl. Maj:ts Befallningshafvande har därför låtit utarbete öfversiktliga framställningar till utredning af ifrågasvarande ämne, hvilka öfversigter här införas i den ordning, hvori de blifvit nämnda (*tab. L—R*).

Tab. L. Sammandrag öfver lagsökningsmålen i Vestmanlands län, åren 1886—1890.

År.	Hos Konungens Befallningshafvande.		Hos städernas öfver-exekutorer.		Summa.	
	Antal mål.	Ådömdt belopp, i kronor.	Antal mål.	Ådömdt belopp, i kronor.	Antal mål.	Ådömdt belopp, i kronor.
1886.....	1,164	268,583.48	125	40,105.77	1,289	308,689.25
1887.....	969	277,498.42	88	34,108.19	1,057	311,606.61
1888.....	726	132,105.72	106	45,795.13	832	177,900.85
1889.....	643	116,221.50	138	31,990.98	781	148,212.48
1890.....	490	99,308.75	88	30,861.91	578	130,170.66
Summa	3,992	893,717.87	545	182,861.98	4,537	1,076,579.85

Tab. M. Antalet af de vid Vestmanlands läns domstolar anhängiggjorda konkurs- och urarfvamål, åren 1880—1889.

	År 1880.	År 1881.	År 1882.	År 1883.	År 1884.	År 1885.	År 1886.	År 1887.	År 1888.	År 1889.
Landsbygden.....	93	78	69	79	105	106	131	167	139	104
Städerna.....	54	48	53	49	46	39	49	60	52	66
Hela länet.....	147	126	122	128	151	145	180	227	191	170

Tab. N. Intecknad gäld i Vestmanlands län, åren 1880—1889.

År.	Intecknad belopp, i kronor.	Taxeringsvärde, i kronor.	Inteckn. i % af taxeringsvärdet.	Ökning (+) eller minskning (—) af procenttalet.	Inom riket intecknad gäld i % af taxeringsvärdet.
1880.....	32,903,000	94,605,594	34.8	—	37.1
1881.....	32,902,000	95,024,110	34.6	— 0.2	38.8
1882.....	32,621,000	96,601,329	33.8	— 0.8	38.8
1883.....	32,843,000	97,070,990	33.8	—	39.8
1884.....	32,308,000	99,106,600	32.5	— 1.3	39.5
1885.....	29,260,000	99,826,800	29.3	— 3.2	40.9
1886.....	29,058,000	100,509,100	28.9	— 0.4	41.7
1887.....	31,306,000	97,992,200	31.9	+ 3	43.7
1888.....	32,122,000	98,499,800	32.6	+ 0.7	44.4
1889.....	32,884,000	99,787,800	32.9	+ 0.3	44.8

Tab. O. Uppgift om antalet utfärdade debetsedlar å kronoutskyldigheter och debiteradt belopp samt om uppbördsresternas förhållande till debiterade beloppet, åren 1886—1890.

År.	Antal utfärdade debetsedlar.	Debiteradt belopp, i kronor.	Vid uppbördstämman		Procenttal af		
			oguldnade debetsedlar, antal.	oguldet belopp, i kronor.	oguldnade debetsedlar.	oguldet belopp.	
1886	Städerna.....	5,961	65,869.06	1,098	3,347.54	18.42	5.08
	Landet.....	29,313	668,038.46	4,146	58,320.02	14.14	8.73
1887	Städerna.....	5,969	64,014.18	1,156	3,788.58	19.37	5.91
	Landet.....	30,393	673,712.35	4,634	59,908.55	15.24	8.89
1888	Städerna.....	6,276	70,925.85	1,306	3,380.13	20.81	4.76
	Landet.....	30,217	667,041.70	4,657	49,272.75	15.41	7.35
1889	Städerna.....	6,541	76,700.52	1,364	3,799.77	20.85	4.95
	Landet.....	30,113	643,596.94	4,320	42,653.46	14.34	6.62
1890	Städerna.....	6,869	73,842.46	1,517	5,005.41	22.09	6.78
	Landet.....	30,478	658,883.86	3,732	37,300.37	12.24	5.66

Tab. P. Privatbankernas vid kontoren inom Vestmanlands län in- och utlåning, vid slutet af åren 1881—1890.

År.	Utestående fordringar, i kronor.				Skuld, i kronor, för insatta medel.		
	Lån.	Diskonterade vexlar.	Kreditiv.	Summa.	Å deposition.	Å upp- och af- skriftningsräkning.	Summa.
1881.....	3,671,577.07	2,396,406.74	2,100,422.13	8,168,405.94	9,866,699.62	736,757.18	10,603,456.80
1882.....	3,660,424.—	2,582,776.34	2,011,882.09	8,255,082.43	9,861,363.14	840,397.71	10,701,760.85
1883.....	3,858,897.23	2,985,593.19	2,231,173.96	9,075,664.38	10,178,623.27	845,059.58	11,023,682.85
1884.....	4,300,023.67	3,061,853.97	2,323,399.73	9,685,277.37	10,639,271.97	802,977.31	11,442,249.28
1885.....	4,677,059.28	2,971,906.29	2,315,365.33	9,964,330.90	10,625,118.89	807,589.02	11,432,707.91
1886.....	4,627,652.74	2,663,457.73	2,124,655.48	9,415,765.95	10,715,376.75	1,093,976.02	11,809,352.84
1887.....	4,707,778.71	2,183,965.12	1,726,838.81	8,618,582.64	10,962,484.69	1,149,727.67	12,112,212.36
1888.....	4,826,311.79	2,347,624.87	1,729,566.57	8,903,503.23	10,414,353.42	1,341,705.56	11,756,058.78
1889.....	5,036,915.73	2,362,287.52	1,598,122.47	8,997,325.72	10,395,228.78	1,416,180.14	11,811,408.92
1890.....	4,929,323.84	2,969,111.31	1,880,335.47	9,778,770.62	10,924,819.95	988,511.93	11,913,331.88

Tab. Q. Sammandrag af officiella statistiska uppgifter om sparbankerna i Vestmanlands län, vid slutet af åren 1885—1889.

År.	Antal delegare.	Af sparbankerna förvaltade medel.		Sparbankernas skulder.	Summa kronor.	Samtliga de af sparbankerna förvaltade medel voro vid årets slut så placerade.										
		Del- egarnes behåll- ning.	Spar- bankernas egen fond.			Kontant i kassan.	I andra banker.	Fastig- heter och inven- tarier.	Stats- obliga- tioner och dylikt.	Aktier m. m.	Fordran mot säkerhet af			Obetalda räntor.	Andra räknin- gar.	Summa kronor.
											Inteck- ningar.	Borgen.	Annat hypotek.			
1885.....	23,870	3,819,529	359,217	5,257	4,184,003	29,339	156,222	3,175	279,365	46,356	1,721,486	1,703,548	167,670	51,743	25,099	4,184,003
1886.....	24,765	3,990,784	396,345	5,692	4,392,821	25,776	160,281	3,696	330,271	53,500	1,941,956	1,652,937	142,795	58,551	23,058	4,392,821
1887.....	25,449	4,270,025	412,863	8,943	4,691,831	34,926	206,903	3,354	327,272	104,364	2,344,024	1,476,203	133,054	57,612	4,119	4,691,831
1888.....	26,187	4,599,001	439,172	5,400	5,043,573	52,840	256,131	5,497	459,239	126,866	2,660,321	1,319,464	99,879	62,836	500	5,043,573
1889.....	26,954	4,849,666	462,517	4,180	5,316,363	24,928	255,299	5,916	477,491	156,383	2,841,433	1,371,341	117,524	65,548	500	5,316,363

Tab. B. Uppgift om fastighetsförsäljningar vid länsstyrelsen åren 1886—1890 samt om beloppet af senaste taxeringsvärde och försäljningssumman.

År.	Egendomens namn.	Senaste taxeringsvärde, i kronor.	Försäljningssumma, i kronor.
1886	Ansta	42,000	32,400
»	Sippersta m. m.	50,000	20,000
»	Halljöö m. m.	90,000	60,000
1887	Rosendal	3,500	3,900
»	Vida	40,200	42,000
»	Nickelsbo	9,300	10,900
»	Allmänningbo m. m.	28,900	28,000
»	Eknö	99,600	70,000
»	Tuna	2,900	4,000
1888	Trångfors m. m.	313,000	233,500
»	Bjurvalla	6,300	3,000
»	Vallby	12,600	9,000
»	Uddnäs	37,200	48,500
1889	Usansbo m. m.	30,000	27,450
1890	Eklunda	10,300	11,025
»	Vida	42,000	40,700
»	Buckarby	1,300	850
»	Hyflinge	13,400	12,100
»	Mesta m. m.	24,000	28,700

Af dessa öfversigter framgår, att utsökningsmålen hos Eders Kungl. Maj:ts Befallningshafvande, hvilka till såväl antal som ädömdt belopp visade en nästan oafbruten benägenhet att tillväxa under förra femårsperioden, uppnått maximum åren 1886 och 1887 och derefter till antal och belopp hastigt och jemnt fallit; att antalet konkurs- och urarfvamål å landet, efter att under åren 1886 och 1887 hafva betydligt tilltagit, åter minskats de två följande åren, de sista för hvilka uppgift funnits tillgänglig; att oguldet belopp vid uppbornsmötena för hela länet minskats under de tre sista åren af femårsperioden; att å depositionssamt upp- och afskrifningsräkning i enskilda bankernas kontor inom länet innestående belopp undergått föga förändring under perioden, men att medelbeloppet af insättningarne under dessa år öfverstiger motsvarande medelbelopp under de föregående fem åren med 860,000 kronor; att delegarnes i sparbankerna behållning under åren 1886—1889 tillväxt med 1,030,000 kronor, samt att under samma år den in-tecknade gälden ökats med 3,624,000 kronor, allt i jemnade tal.

Häraf och af andra kända förhållanden torde, oaktadt den in-tecknade gäldens förökande, den slutsats kunna dragas, att den ekonomiska ställningen i allmänhet något förbättrats under den period, denna berättelse omfattar.

Beträffande *de religiösa rörelserna*, särskildt dem af *separatistisk* natur, kunna de i det stora hela sägas icke hafva tilltagit, snarare afmattats. De yttre uttrycken för dem finnas väl kvar, men intresset har aftagit.

Att uppgifva det ungefärliga antalet medlemmar, som tillhöra den ena eller andra gruppen af dem, som afsöndrat sig från den svenska evangeliskt-lutherska kyrkan, låter sig icke

göra. Dels fortfar det förhållandet, att, med undantag af metodisterna, endast ytterst få af dem begagna sig af det genom lag dem erbjudna tillfället att utträda ur den svenska kyrkan. Dels är ofta åtskilnaden emellan särskildt baptisterna och de fri-religiösa svår att uppdraga, i synnerhet som många af dessa senare vägra att låta döpa sina barn. Dels äro de förteckningar, som af separatföreningarna möjligen kunna erhållas, uti det här ifrågavarande hänseendet föga tillförlitliga. då de kunna upptaga personer, som en gång låtit anteckna sig såsom medlemmar, men ej utstrukit sina namn, ehuru de ej mera tillhöra föreningen. Dels är slutligen svårt att bestämma, när en person bör anses tillhöra en viss förening, då samma person deltagit i både det ena och det andra partiets gudstjensthandlingar.

Största antalet medlemmar räknar den fri-religiösa eller så kallade Waldenström-Ekmanska rigtningen. Men proselyter från denna torde till ej så ringa antal vunnits af baptisterna. Fler-talet bland baptisterna lär vara så kallade helgeaner, d. v. s. hyllande syndfrihetsläran.

Den nyaste och såsom det synes mest begärliga formen för separatistisk propaganda är hållandet af söndagsskolor, till hvilka barnen lockas med allahanda medel såsom gåfvor, fester m. m.

I allmänhet kan om separatisterna inom länet sägas, att de ej utmärkas af någon högre grad af kyrkofientlighet. Personligen råder emellan dem och svenska kyrkans präster ett ganska fördragsamt förhållande. I samma mån, som värmen i de separatistiska rörelserna afkyles, synes intresset vända sig från de religiösa frågorna till stråfvanden i nykterhets- och politisk rigtning. På ej få ställen tyckes den nämnda afkyllningen medföra religiös indifferentism.

I förra berättelsen uppgafs antalet *enskilda bönehus* inom länet vara 38. Den siffran var dock antagligen för låg. Ty enligt de från samtliga pastorer nu infordrade upplysningar, från hvilka för öfrigt förestående redogörelse för de religiösa rörelserna är sammandragen, uppgår antalet bönehus nu till icke mindre än 73, hvilka hänföras till följande skilda rigtningar:

Waldenström-Ekmanska	35
Baptismen	18
Evangeliskt-lutherska missionsamfundet	11
Metodismen	9
	73.

Sockenbibliotek, omfattande från några tiotal band till närmare ett tusen, finnas inom alla församlingar å landet med undantag för Fröshult, Vester-Våla och Himmeta, från hvilka åtminstone uppgift i sådant hänseende ej ingått.

Frälsningsarmén kan icke sägas hafva inom länet vunnit synnerlig framgång i sin verksamhet. År 1887 bildades kårer, den 31 juli i Sala, den 20 november i Arboga och den 27 i samma manad inom Köping. Vidare har år 1888 den 27 juni kår uppstått i Norberg och den 1 september 1889 i Hvittinge. Anslutningen var den 31 december 1890 följande: i Sala 57, i Arboga 97, i Köping 87, i Norberg 100 och i Hvittinge 26 personer. Egen byggnad hade armén vid 1890 års slut endast i Norberg.

Af sitt organ »Stridsropet» uppgifves armén hafva under år 1890 försålt i medeltal hvarje vecka omkring 1,200 exemplar inom detta län.

I sammanhang härmed må nämnas, att, då det kan ega intresse att se, hvilka tidningar allmännast inom länet läsas, Eders

Kungl. Maj:ts Befallningshafvande latit infordra uppgift från samtliga postanstalter i länet om antalet *prenumeranter å de genom postverket reqvirerade tidningar*. På grund af de inkomna uppgifterna meddelas här i runda tal femtio de mest spridda tidningarnes prenumerantantal inom länet år 1890.

Tidningens namn.	Antal ex.	Tidningens namn.	Antal ex.
Aftonbladet	195	Morgonrodnaden	140
Arbetarens Vän	245	Morgonbladet	140
Avesta Tidning	1,190	Svenska kyrkans missionstidning	80
Arboga Tidning	360	Nya Dagligt Allehanda	290
Bergslagsbladet	960	När och Pjerran	85
Bergslagens Tidning	85	Post- och Inrikes Tidningar	30
Blixten	380	Reformatorn	310
Börstidningen	50	Raketen	55
Blå Bandet	30	Svenska Sändebudet	275
Dagens Nyheter	455	Sven	150
Dalmasen	200	Stockholms Veckoblad	635
Enköpingsposten	190	Svenska Posten	155
Enköpings Tidning	95	Sanningavittnet	475
Evangelisten	785	Sala Allehanda	560
Fosterlandet	535	Stockholms Dagblad	150
Fäderneslandet	140	Stockholmstidningen	330
Fosterländska Veckobladet	90	Stockholms Nyheter	920
Helsövänner	120	Svenska Dagbladet	105
Hemlandsposten	70	Templaren	75
Hemlandsvänner	945	Vårt Land	380
Idun	590	Vestmanlands läns Tidning	500
Kronan	155	Vestmanlands Allehanda	225
Köpings Tidning	690	Veckoposten	300
Köpingsposten	295	Viktoria	1,410
Missionsförbundet	95	Östra Vestmanland	300

Den rörelse bland de kroppsarbetande samhällsklasserna, hvilken i våra dagar förspörjes från de flesta länder i Europa, har gjort sig klart märkbar inom länet under de år, denna berättelse omfattar. Icke allenast det samfund, som tagit arbetar-rörelsen om hand, utan äfven en mängd enskilda uppträda numera med ett målsmanskap för kroppsarbetaren, hvilket, om det än understundom ledes af förment välvilliga bevekelsegrunder, dock alltsom oftast bär syn för sägen att utgöra en yrkespolitik, som ingalunda försmår att, framförallt genom en lidelserna tilltalande tidningspress, ockra på lättrogenheten och okunigheten. Erfarenheten visar, att tidningar, som kunna sägas tendentiöst verka för söndring emellan arbetsgivare och arbetare, inom länet röna en stark efterfrågan. Derjemte hemsökas bygderna esomoftast af inkom anställda agitatorer, hvilka i sina

föredrag på ett bjert sätt färglägga missförhållanden, som, der de finnas, äro beklagliga nog utan att, såsom ofta sker, behöfva vanställas. Den bot, som rådes, hänvisar icke alltid till lagliga utvägar, hvaraf understundom vållats nödvändighet för polismyndigheten att upplösa en pågående sammankomst. Eders Kungl. Maj:ts Befallningshafvande har med hänsyn till polis-männens grannliga ställning vid dylika tillfällen sett sig för-an-laten beordra kronofogdarne att personligen öfvervara sådana menighetssammankomster å landet, som enligt anmälan eller eljest antagits skola afhandla politiska ämnen.

Efter sådan bearbetning har jordmänen funnits mogen att bära frukt, som redan under ifrågavarande period tagit form af *strejk*. Sålunda inträffade den 27 mars 1890 vid Karmansbo jernverk den första kända arbetsinställelse inom länet, hvilken dock straxt bilades. Smedsdrängarne, hvilka alla voro bundna af städjoaftal enligt legostadgan, nedlade arbetet under fordran på högre aflöning. Kronofogden, som inträffade på stället samma dag, kallade de strejkande till polisförhör och förestälde dem det äfventyr, som väntade, derest ej arbetet genast återupptogs. Sinnesstämningen, som då var rådande, afhöll väl arbetarne från att genast hörsamma varningen, men arbetet återupptogs dock följande dag. Under förra veckan af maj månad samma år upphörde likaledes smedsdrängarne vid Kohlsva jernverk med sitt arbete af den anledning, att en af dem begärd förändring i arbetstiden icke af förvaltningen medgafs. Först några dagar efter arbetsinställelsen anlätades kronofogdens biträde å denna plats, hvarest likaledes tjänsteaftal bundo drängarne. Vid sin ankomst till stället höll kronofogden genast förhör med arbetarne och fann aflöningsförmånerna derstädes högre än vid de flesta andra verken i orten. På förvaltningens begäran vräkte kronofogden genast två af arbetarne. De öfriga fordrade då att behandlas på samma sätt; men da icke något yrkande från arbets-gifvaren derom framställdes, lät kronofogden, efter meddelad föreställning till arbetarne, bero vid hvad som skett. Sedan de två ur tjensten vräkte lemnat brukets område, återupptogs arbetet inom några dagar, sedan detsamma dock i nära fjorton dagar varit inställt.

I öfrigt hafva inga dylika brytningar af ifrågavarande slag under qvinnevannet förekommit. De allvarsamma arbetsinställelser, hvilka man det följande året fick bevittna inom Norbergs gruffält, skola utgöra föremål för nästa berättelse; dock torde den redan nu kunna erfarenheten berättiga Eders Kungl. Maj:ts Befallningshafvande att här uttala önskvärdheten deraf, att lagens inskränkning af åtalsrätten emot den, som öfverträdt stadgandena i 22 eller 23 § af 15 kapitlet strafflagen, kunde borttagas. Det har nemligen visat sig, att den vaknade solidaritetskänslan emellan arbetarne och fruktan för efterräkning varit nog starka att hindra arbetsvilliga personer från att till åtal anmäla den, som med hot eller våld förmenat dem att fritt förfoga öfver sin arbetskraft.

3. Näringar.

A) **Jordbruk och boskapskötsel.** I sin berättelse för näst-föregående femårsperiod har Eders Kungl. Maj:ts Befallningshafvande meddelat, att hushållningssällskapet år 1883 afslutat de sedan flera år pågående arbetena för åstadkommande af en fullständig och pålitlig jordbruksstatistik. Ehuru således ett

resultat föreligger af de säkerligen icke ringa kostnader, som sällskapet för ändamålet vidkänts, ett resultat hvilket allt sedan år 1883 ligger till grund för den från sällskapet till Statistiska Centralbyrån ingående jordbruksstatistiken, har Eders Kungl. Maj:ts Befallningshafvande, då berörda statistik redan finnes

offentliggjord, ej ansett nödigt att belasta denna berättelse i större eller mindre mån med utdrag eller bearbetningar deraf eller att söka på jordbruksstatistisk grund lemna en redogörelse för jordbruksnäringsens utveckling under åren 1886--1890; och detta desto mindre som de år 1883 antagna data icke lära nöjaktigt fullföljts medelst årligen fortgående insamling af uppgifter, utan redan nu tyvärr anses otillförlitliga i den grad, att sällskapet skall vara betänkt på en genomgående revision af dem.

Den redogörelse, som här följer, vill i stället söka att medelst uppgifter om de inom länet under perioden vidtagna åtgärder för näringsens höjande gifva en någorlunda tillförlitlig bild väl icke af landbrukets närvarande ståndpunkt, men dock af den nitälskan, hvarmed näringen värdas.

Det äfven under denna period iakttagna sträfvandet för *jordens torrläggning* ingifver förhoppning, att länets jordbruk, som är dess förnämligaste näring, alltmera på rätt väg söker nå den högre kultur, hvaraf detsamma tvifvelsutän är mäktigt. Äfven om fullbordade företag af större omfattning icke för åren 1886--1890 finnas att anteckna, förtjenar det dock nämnas, att, förutom torrlägningsarbeten med understöd ur odlingslånefonden, om hvilka mera här nedan, en mängd föreningar af smärre jordegare bragts till stånd för gemensamma afdikningsföretag till ett antal, som med ledning af hushållningssällskapets uppgifter kan sättas till omkring 50. Betydelsen af hvad som härvid atgjorts torde kunna i sin mån uppskattas af efterföljande uppgifter å de arbeten, som under ifrågavarande tid utförts efter uppgjord plan af dels statens år 1887 här stationerade landbruksingeniör L. G. Westin, dels den af hushållningssällskapet sedan mera än tjugufem år anlitade, om länets jordbruk mycket förtjente länsagronomen R. Hahr.

Ingeniören Westin har sålunda meddelat, att han för beredning till odlingsnytta eller annorledes i följd af åliggande tjänstegöromål behandlat mark till en omfattning af 1,076 hektar. Statens år 1889 här tillförordnade landbruksingeniör S. Kempff har uppgjort plan till afdikning af 990 hektar, deri inberäknade två af statsmedel understödda företag. Slutligen har länsagronomen Hahr uppgjort dikningsplan, enligt Eders Kungl. Maj:ts Befallningshafvandes förordnanden, å en areal af 2,724 hektar samt eljest hos enskilda jordbrukare å en areal af 4,945 hektar. Eller tillsammans 9,735 hektar.

Hushållningssällskapets för biträde åt länets jordbrukare anstälde dikningsförmän hafva utfört dikningsarbeten å en areal af 1,035 hektar.

Det i förra berättelsen omnämnda företag för torrläggning af Vretaån med dess vattensystem har hela den ifrågavarande perioden hvilat till följd af undersökningar, rättegångar m. m.; men dessa förberedelser äro nu afslutade, så att arbetet innevarande år kunnat begynnas. Det omfattar 3,455 hektar.

Uti ofvanberörda, af Kempff utförda undersökningar ingå afdikningsplaner för odling vid Fillinge i Bro socken om 86 hektar och vid Tomta i Romfartuna socken om 196 hektar, för hvilka arbeten understöd ur odlingslånefonden beviljats, åt det förra med 9,000 kronor och åt det senare med 9,600 kronor.

Enligt förordnande den 6 april 1889 har chefen i mellersta väg- och vattenbyggnadsdistriktet upprättat fullständiga ritningar och förslag till tapping af Sala damm, hvarjemte han på uppdrag af strandegare kring Svartån ofvan Svana verkstält undersökningar för nämnda vattendrags reglering; men dertill er-

forderliga ritningar och förslag hafva icke ännu hunnit utarbetas.

I öfrigt inberättas från skilda trakter af länet, att nyodlingar allmänt förekomma, hvaribland må nämnas omkring 300 hektar under Uttersberg med flere bruk utmed Hedströmmen.

Beträffande *boskapskötseln* har hushållningssällskapet under de senare åren vidtagit kraftiga åtgärder till förbättrande af nötkreatursstammen. Det är bekant, hvilket mäktigt inflytande en klokt anordnad premiering härvid utöfvar. Sedan sällskapet under loppet af tio år sökt i sådant afseende verka genom *premiering af hela ladugårdsbesättningarna*, har berörda system, som arligen tillämpats inom ett eller två distrikt af länet, med år 1890 upphört. Men redan år 1889 öfvergick sällskapet till det så kallade skaraborgssystemet enligt de af sällskapet den 21 juli samma år antagna »stadgar för premiering af nötkreatur». Länet indelas dervid i två premieringsdistrikt, inom hvilka turvis hvartannat år under sommarens lopp premiering eger rum å platser till ett antal af 12 å 15 inom hvardera distriktet. Ladugårdsinstruktören upprättar och förer under premieringsnämndens kontroll stambok öfver inom länet befintliga djur af ren ras.

Men sällskapet verkar för nötboskapskötseln äfven genom anordnande bland jordegare af föreningar för gemensamt inköp och underhåll af tjurar, så kallade *tjurföreningar*, af hvilka vid 1890 ars slut funnos 20. Det visade sig nemligen redan år 1889 vid första premieringen efter det nu antagna systemet en anmärkningsvärd brist på dugliga tjurar. På synnerligen förmånliga betalningsvilkor har sällskapet därför försett de redan år 1877 uppkomna tjurföreningarna med inom riket inköpta tjurar af ayrshireras, hvilken alltmera vunnit erkännande såsom den utom all fråga lämpligaste till korsning med de kor, som gemenskapligen hållas vid mindre landtbruk.

Dessa båda åtgärder, det nya premieringssystemets införande samt anordnandet af tjurföreningar, synas vara väl egnade att tillsammans åstadkomma en väsentlig förbättring af den nuvarande kreatursstammen. Länets sydligare del utmed Mälarens stränder har af ålder varit känd för nötboskap af bättre slag, och man spårar ännu här lemningar af den gamla välkända strömsholmsrasen, för hvilkens förädling tjurar af större och köttrikare ras än ayrshire, sasom till exempel yorkshire (korthorn), dock anses lämpligare.

De bemödanden, hvilka sålunda lagts i dagen af det samfund, som utöfvar målsmanskap för jordbruksnäringsen, hafva, enligt hvad kronofogdarne meddelat, rönt förtroende hos befolkningen, hvilken, alltmera inseende boskapskötselns betydelse för jordbruket, flerstädes icke skyr att på utfodringen af sina ladugårdar offra en icke obetydlig del af sädesgrödan och sålunda egna sig åt en alltmera intensiv ladugårdsskötsel.

En naturlig maning härtill hemtar jordbrukaren från den snabba utveckling, som utmärker *mejerihandteringen*. Denna närings framsteg under de senare åren äro lika förvånande som glädjande. Har hushållningssällskapet tagit ledningen af de viktiga åtgärderna till nötkreaturskötselns höjande, så har dess nitälskan för mejerihandteringen måst inskränka sig till beviljande af lån för mejeriers anläggning, hvarför denna närings utveckling måste tillskrifvas i främsta rummet de enskilda landtmännens energi och omtanke att hvar i sin stad arbeta för produktion af mjölk i större mängd och af bättre slag än tillföre, utvidgning och förbättring af de gamla mejerierna samt anordning af nya.

Förutom filialer till äldre mejerier hafva flerstädes uppförts nya sjelfständiga sådana, deribland ej få så kallade förenings- eller andelsmejerier, och har mjölken alltmera börjat betalas efter fetthalt. I sammanhang härmed måste tilläggas, att den sålunda antydda glädjande utvecklingen af mejerihandteringen i jemförelsevis ringa utsträckning gäller de nordöstra delarne af länet, der ännu mycket i detta hänseende återstår att uträtta, ett förhållande som i viss mån måste anses bero af den derstädes rådande brist på kommunikationer.

I sin förra berättelse meddelade Eders Kungl. Maj:ts Befallningshafvande, att antalet mejerier inom länet utgjorde omkring 100. Att döma af den bland hushållningssällskapets handlingar införda förteckning, hvarur berörda uppgift hemtats, ingingo i nämnda siffertal åtskilliga enskilda gårdsmejerier af ringa omfattning. Då den här nedan införda öfersigt, som grundar sig å sällskapets mejeriinstruktörs rapport, afser uppgifter från allenast 67 mejerier, så är dervid att märka, att dessa samtliga, som merendels drivas för ång- eller vattenkraft, utgöra större mejerier, anordnade i en mera så att säga industriell omfattning, hvilka under de senare åren i sig upptagit en stor mängd förut sjelfständiga smärre anläggningar för mjölkens bearbetning. Öfersigten har följande lydelse:

Produkt.	År 1888.	År 1889.	År 1890.
Inmätt mjölk ..... liter	26,300,000	28,490,000	27,144,700
Deraf tillverkad:			
Smör..... kg.	727,000	822,000	884,300
Halfet ost..... »	47,700	71,600	63,440
Halfet ost..... »	2,300	70,350	72,410
Skumost..... »	343,500	241,800	224,400

Antalet leverantörer uppgifves till 1,000.

Näringens tillväxt framgår ock af andra beräkningar. Hushållningssällskapet samlade för år 1886 uppgifter från alla jernvägsstationer inom länet öfver den vid dem under året inlastade vigtskvantitet smör. Så skedde ock för år 1889, och sammanställningen af begge årens siffror visar efterföljande resultat.

Inlastadt smör, kg.
År 1886. År 1889.

Å statens norra stambana	58,710	82,791.
» Stockholm—Vesterås—Bergslagens bana	522,992	895,007.
» Köping—Hults bana.....	367,778	261,574.
» Oxelösund—Flen—Vestmanlands bana	89,281	40,278.

Summa kg. 1,038,761 1,279,650.

År 1889 har dessutom på ångbåt i Vesterås inlastats en myckenhet af 21,759 kg. smör. Den stora tillökningen på Stockholm—Vesterås—Bergslagens jernväg och minskningen å Köping—Hults samt Oxelösund—Flen—Vestmanlands jernvägar beror derpå, att en myckenhet smör från stationer vid sistnämnda två banor år 1889 blifvit transporteradt till Kolbäck, der omlastadt på smörvagn direkt till Göteborg och i uppgifterna för Kolbäck medräknadt.

I fråga om *hästafveln* torde det förr gängse bemödandet att söka uppföda hufvudsakligen goda arbetshästar under perioden börjat gifva vika för insigten om nyttan af ädlare beskällare för att erhålla lämpliga remonter. Ännu år 1889 var dock tillgången störst på gröfre hästar, och remonter samt rid- och vagnhästar förekommo vid premieringar, vid trelänsmötet och på hästmarknaden i Vesterås i ett inskränkt antal. Intresset för uppfödandet af de senare slagen syntes dock under år 1890 mera tillgodosedt, och hästafveln i sin helhet har utvecklats till sin fördel såväl i afseende på ädlare djur som i fråga om gröfre och starkare arbetshästar. Följande *tabell S* visar resultatet af de årliga *premieringarne* åren 1886—1890.

Svinskötseln börjar något omhuldas vid mejerierna, men står alldeles icke på den ståndpunkt, den förtjenar.

Icke heller röjer sig något allmännare intresse för *färafveln*. *Fjäderfäskötseln* har hushållningssällskapet sökt uppmuntra genom ett årligt anslag till inköp och spridning inom länet af 100 exemplar utaf den tidskrift, som utgifves af föreningen för fjäderfäskötselns befrämjande.

Till *veterinärväsendets* befrämjande har landstinget anvisat årligen 2,000 kronor och hushållningssällskapet 1,550 kronor, hvilka belopp, tillsammans 3,550 kronor, användts till afföring af sju distriktsveterinärer. Mot förbindelse af tre hvarandra närgränsande socknar i nordöstra delen af länet att tillskjuta

Tab. S.

Prisbelöning af hästar inom länets underdistrikt vid besigtningarna, åren 1886—1890.

År.	Anslag i kr.			Utställda djur.				Prisbelönade djur.										Godkända, i brist af medel ej prisbelönade djur.			
	Statsmedel.	Hushållningssällskapets medel.	Hushållningssällskapet enskildt.	Beskällare.	Polstön.	Unghästar.	Summa.	Beskällare, prisbelönade med				Fölstön, prisbelönade med		Unghästar, prisbelönade med				Summa.	Beskällare.	Polstön.	Summa.
								150 kr.	100 kr.	70 kr.	skådepenning i silfver.	75 kr.	50 kr.	skådepenning i silfver.	skådepenning och 20 kr.	skådepenning och 10 kr.	skådepenning och 10 kr.				
1886.....	1,287—	1,287—	700	24	82	89	195	—	13	—	—	—	32	55	—	—	100	7	30	37	
1887.....	1,276 ⁸⁰	1,276 ⁸⁰	700	18	66	93	177	—	13	—	—	—	32	52	—	—	97	2	12	14	
1888.....	1,240 ⁵⁰	1,240 ⁵⁰	750	20	44	74	138	—	12	—	4	1	33	41	—	—	91	—	7	7	
1889.....	1,242 ⁸⁰	1,242 ⁸⁰	750	28	46	74	148	—	14	—	3	—	31	39	—	—	87	1	4	5	
1890.....	1,787 ⁹⁰	1,787 ⁹⁰	200	21	82	58	161	—	3	11	2	19	21	28	1	—	85	3	3	6	

enahanda belopp, har landstinget derjemte åren 1889 och 1890 för veterinärs aflönande åt dem anvisat 300 kronor årligen. Af husdjursjukdomar äro att omnämna: år 1886 lunggröta 33 fall; år 1887 svinpest 125 fall; år 1889 lunggröta hos hästar 5 fall; och år 1890 lunggröta hos hästar 21 fall, samt mjeltbrand och mjeltbrandsemfysem hos nötkreatur 1 fall af hvardera sjukdomen.

Länets *landbruksskola*, som i 19 år varit förlagd till Stenby gård i Munktorps socken, flyttades hösten 1888 till Tomta gård i Romfartuna socken, hvarest under ledning af föreståndaren, som eger gården, undervisning lemnas af två ordinarie och två extra lärare. Under åren 1886—1890 hafva utexaminerats 37 elever.

Den med statsanslag af 4,500 kronor årligen understödda *kemiska stationen* och *frökontrollanstalten* i Vesterås har år 1888 förflyttats till en synnerligen ändamålsenligt anordnad lokal uti ett nybyggt stenhus, som jemväl i samband dermed inrymmer särskilda rum för hushållningssällskapets förvaltningsutskott och tjänstemän.

Verksamheten vid den kemiska stationen framgår af följande tabell:

Undersökta ämnen.	År 1886.	År 1887.	År 1888.	År 1889.	År 1890.
Jordarter.....	45	31	33	24	21
Jordförbättringsmedel.....	10	2	3	2	5
Gödningsämnen.....	20	21	32	36	31
Fodermedel.....	14	11	18	30	27
Vatten.....	10	24	22	17	10
Mejeriprodukter.....	1,690	8,065	14,023	19,466	9,020
Närings- och nyttningsmedel.....	11	4	15	8	9
Föremål med befarad arsenikhalt.....	540	493	473	501	477
Tekniska produkter.....	11	8	13	22	21
Diverse föremål.....	10	10	8	7	20
Summa	2,361	8,669	14,640	20,113	9,641

Sammanlagda antalet undersökningar för perioden utgör 55,424 emot 7,896 under perioden 1881—1885, utvisande en ökning af 47,528 eller något mer 600 %; beroende denna ökning förnämligast på de talrika mjölkundersökningarna.

Vid frökontrollanstalten hafva under åren 1886—1890 undersökts följande antal prof:

Undersökta prof.	Antal.	Undersökta prof.	Antal.
Hvete.....	48	Klöverfrö.....	109
Råg.....	58	Öfriga gräsfröslag.....	14
Korn.....	41	Fröblandningar.....	28
Hafre.....	321	Rotfruktsfrö.....	13
Vieker och ärter.....	24	Diverse trädgårdsfrö.....	76
Blandsäd.....	2		
Timotejfrö.....	91	Summa	825

Flertalet prof har inlemnats från producenterna sjelfva, särskildt under år, då på grund af ogynnsamma bergningsförhål-

landen eller växtsjukdomar, såsom rostens härjningar på vårsäden, i synnerhet hafren år 1889, anledningar förefunnits att antaga, det utsädet varit af mindre god beskaffenhet.

Beträffande utsädesvarornas renhet visa anstaltens årsredogörelser en fortgående förbättring, särskildt hvad foderväxternas frön angår.

Inom staden Köping hafva under de senare åren två firmor idkat fröhandel i någon större utsträckning och, såvidt vid frökontrollanstalten kunnat bedömas, på ett berömvärdt sätt sträfvat att anskaffa och tillhandahålla goda utsädesvaror.

Sedan Vestmanlands och Örebro läns hushållningssällskap på inbjudning af Södermanlands läns hushållningssällskap beslutit deltaga i ett gemensamt landbruksmöte i Eskilstuna år 1878, och man vid detta trelänsmöte allmänt enats om önskvärdheten af sådana mötens förnyande efter lämplig, dock ej allt för kort mellantid, anordnades på initiativ af Örebro läns hushållningssällskap det andra trelänsmötet i Örebro år 1883.

Med iakttagande af samma mellantid som emellan det första och det andra mötet hade det tredje bort följa år 1888; men då det sextonde allmänna svenska landbruksmötet egde rum år 1886 i Stockholm och således i de tre länens omedelbara närhet, ansåg man lämpligt att dröja ännu ett år. *Landbruksmötet* egde således rum i Vesterås år 1889 den 18—21 juli. Till den i samband dermed anordnade utställningen hade anmälts 112 hästar, 469 nötkreatur, 45 får, 20 svin, 4 hundar, 61 diverse fjäderfä, 53 nummer smör, 68 nummer ost af olika slag, 33 nummer sädes- och frösorter, deraf 11 kollektivutställningar, 444 nummer diverse maskiner och redskap, 32 nummer modeller m. m. samt 36 nummer industrialster för landthushållningen. Prisen utgjordes af 9 hedersdiplom med rätt till guldmedalj, 108 silfvermedaljer, 148 bronsmedaljer samt 9,165 kronor. Inträdesbiljetter till utställningen löstes af 21,136 personer för en sammanlagd summa af omkring 19,000 kronor; men utgifterna för mötet blefvo till följd af nödvändigheten att här uppföra särskilda lokaler för mötesbyrå, för utställning af mejeriprodukter, för frö, gödnings- och kraftfodermedel m. m. så dryga, att hvartdera af de tre länens hushållningssällskap nödgades subvenera med 8,500 kronor.

Berättelse om mötet har af trycket utgifvits och innehåller bland annat ett fullständigt återgifvande af öfverläggningen om alla de vid mötet uppställda frågor.

B) Skogshushållning. Hvad först beträffar *de allmänna skogarne*, förtjenar det antecknas, att inom detta län, som vid slutet af år 1885 icke egde någon kronopark, numera finnas två, hvilka bildats på följande sätt.

Till följd af föreskrift i Kungl. Domänstyrelsens bref den 17 april 1884 hafva vid ny utarrendering af de under Johannisbergs kungsladugård lydande hemmanen Ridö, Kurö och Vesteräng, belägna å ön Ridön i Mälaren, skogen till dessa hemman jemte åtskilliga lägenheter äfvensom alla hemmanen tillydande, kring Ridön liggande öar, holmar och skär undantagits från arrendet, hvarigenom bildats *Ridö kronopark* i Vesterås-Barkarö socken af Tuhundra härad och Vesterås fögderi om 568·37 hektar. Vidare har Eders Kungl. Maj:t i nådigt bref till Kammar- och Kommerskollegierna den 13 juli 1887, angående aftal med Sala bergslag om upplösning af det bestående rättsförhållandet emellan kronan och bergslaget, bland grunderna därför stadgat, att bergs-

laget skulle vid upphörandet af arrendet utaf Sala grufva under vissa vilkor till kronans disposition återlemna Nora skogsallmännig. Efter det sådant aftal genom Kungl. Kammarkollegii förklaring den 29 september 1887 och bergslagens godkännande den 1 november samma år kommit till stånd, har sålunda uppstått *Sala kronopark* i Nora socken af Väla härad och Salbergs-Väsby fögderi om 1,848³⁰ hektar. Deremot har genom försäljning af ej mindre än 26 kronoegendomar, af hvilka köp två dock tillhöra år 1885, ytvidden af de allmänna skogarne sedan sistnämnda år minskats med 346⁴⁰ hektar.

Enskildheterna i öfrigt af de förändringar, som i afseende å de allmänna skogarne egt rum under den tid, denna berättelse afser, torde här kunna uteslutas; men då det bör kunna vara af intresse att känna antalet, naturen och ytvidden af de länet nu tillhörande allmänna skogar, skall här intagas följande öfversigt af de allmänna skogarne:

A) Under skogsstatens förvaltning och vård:	Antal.	Ytvidd i hektar.		
		Skogsmark.	Impediment.	Summa.
a) Kronoparker:				
Ridö.....	1	497 ³⁶	71 ⁰¹	568 ³⁷
Sala.....	1	1,288 ⁸⁵	559 ⁶⁵	1,848 ⁵⁰
Summa	2	1,786 ²¹	630 ⁶⁶	2,416 ⁸⁷
b) Häradssällmänningar:				
Åkerbo.....	3	1,284 ⁴⁸	197 ⁷⁹	1,482 ²⁷
Snefringe.....	3	2,839 ⁹⁷	962 ⁴⁹	3,802 ⁴⁶
Tuhundra.....	1	675 ²³	177 ¹⁰	852 ³³
Norrbo.....	1	604 ⁷⁷	188 ⁶⁵	793 ⁴²
Siende.....	1	54 ³⁰	4 ⁹⁴	59 ²⁴
Torstuna.....	1	1,802 ⁸⁷	488 ¹⁹	2,291 ⁰⁶
Summa	10	7,261 ⁶²	2,019 ¹⁶	9,280 ⁷⁸
c) Vid utarrendering af kronoegendom undantagen utmark:				
Lyftinge, före detta militieboställe.....	1	223 ²¹	39 ⁶⁰	262 ⁸¹
Summa under skogsstatens förvaltning och vård.....	13	9,271 ⁰⁴	2,689 ⁴²	11,960 ⁴⁶
B) Under skogsstatens uppsigt och kontroll:				
Skogar vid för statsverket utarrenderade egendomar.....	154	6,386 ⁶⁹	1,119 ⁵⁴	7,506 ²³
Skogar vid civila boställen.....	15	769 ³²	166 ³⁸	935 ⁹⁰
Skogar vid ecklesiastika boställen och löningshemman.....	115	7,600 ⁵²	1,929 ¹⁵	9,529 ⁶⁷
Skogar vid allmänna inrättnings hemman.....	89	4,629 ⁴³	—	4,629 ⁴³
Summa under skogsstatens uppsigt och kontroll.....	373	19,385 ⁹⁶	3,215 ²⁷	22,601 ²³
Summa allmänna skogar.....	386	23,657 [—]	5,904 ⁶⁹	29,561 ⁶⁹

De flesta af de allmänna skogarne äro till ordnad hushållning indelade med hänsyn såväl till erhållande af en uthållig och likformig afkastning som till skogarnes förbättrade kultur.

Under femårsperioden hafva, enligt officiella uppgifter, 99 allmänna skogar med en areal af 6,558⁴² hektar undergått sådan indelning. De inom länet förekommande, Uppsala akademihemman tillhöriga 79 skogar stå under närmaste tillsyn af särskildt anställd skogstjensteman. Hjelmare kanalbolags skogar skötas ock af sakkunnig person efter viss plan.

Afverkningen af till försäljning afsedt virke från särskilda slag af de allmänna skogarne i länet har haft följande omfattning:

	Kubikmeter.
Kronoparker.....	12,804 ⁹⁰ .
Utarrenderade kronoegendomars skogar....	2,864 ⁰⁶ .
Civila boställens skogar.....	2,812 ⁵⁰ .
Ecklesiastika boställens skogar.....	17,188 ¹⁵ .
Statens till bergsbruk anslagna skogar....	4,644 ⁵⁰ .
Häradssällmänningar.....	76,065 ³⁸ .
Desutom af vrak-ek.....	903 ⁴⁹ .

Summa 117,282⁹⁸.

Då återväxt icke vunnits genom sjelfsådd från vid afverkning kvarlemnade fröträd, har *skogsodling* användts. Sålunda har under åren 1886—1890 genom skogsstatens försorg fullständig skogskultur verkstälts å 566⁶⁰ hektar samt hjulpkultur å 461 hektar, hvarvid användts 1,483,300 barrträdsplanter, 30,300 löfträdsplanter samt 552 kg. frö, allt för en kostnad af 11,000⁴⁵ kronor. Kostnadsfritt har derjemte ett betydande antal planter från de genom allmänna medel anlagda plantskolor utlemnats till boställsinnehafvare och kronoarrendatorer, hvilka intill 1889 års slut voro skyldiga att sjelfva sörja för återväxt å af dem disponerade utmarker. Å de allmänna skogarne, synnerligast dem, som stått under skogsstatens omedelbara vård och förvaltning, är återväxten fullt tillfredsställande. Beträffande boställen och utarrenderade kronoegendomar väntar man ett bättre resultat, sedan omsorgen om återväxten å dessa egendomar med år 1890 lagts å revirförvaltningen. Betning har egt rum hufvudsakligen å vissa häradssällmänningar samt kronoparkerna under iakttagande af dels vederbörande hushållningsplaners föreskrifter, dels ock revirförvaltarnes omedelbart gifna bestämmelser.

Slutligen har Eders Kungl. Maj:ts Befallningshafvande ansett sig här böra i *tabell T* (sid. 17) lemna en öfversigtlig redogörelse för *häradssällmänningarnes kassaställning* vid slutet af år 1890.

Efter denna redogörelse för de allmänna skogarne, deras omfattning och kultur öfvergår Eders Kungl. Maj:ts Befallningshafvande till en skildring af tillståndet vid *de enskildes skogar*. Ämnets vikt och betydelsen af en framstående fackmans uttalande deri föranleder Eders Kungl. Maj:ts Befallningshafvande att i denna del återgifva öfverjägmästarens yttrande, så lydande:

»Ett flertal af de större bruks- och landtegendomarnes skogar har skötts antingen efter för desamma upprättade afverknings- och hushållningsplaner eller ock af erfarne och teoretiskt utbildade skogsmän. Skogsbrukssättet derstädes har varit vanlig traktuggning med fröträdsställning, endast i få fall så kallad traktblädning, hvarjemte hjälpallringar samt berednings- och rensningshuggningar, der sådana varit erforderliga, tillika utförts. I allmänhet sörjes å dessa skogar noga därför, att god och snabb återväxt erhålles å de afbrukade områdena, men afverkningen torde stundom icke hafva motsvarat tillväxten, utan öfverskjutit densamma ganska väsentligt, hvarigenom grundmassan minskats.

Tyvär kan det icke påstås, att vid vården af de enskildes skogar inom länet öfver hufvud taget god hushållning iakttages. Å den ojemförligt största delen af enskildes skogsområden verkställas huggning utan någon som helst plan eller beräkning och utan att någon tanke egnas deråt, att skogarne vid fortsatt dylik behandling i en snar framtid icke ens skola kunna förse sina egare med deras nödtorftiga behof af virke, än mindre lemna dem någon direkt inkomst, då vid ett motsatt förhållande till allmän båtad såväl det ena som det andra kunde ske. Vanligen iakttages ingalunda den enkla men högeligen betydelsefulla åtgärden att vid afverkningen kvarlemnade några träd till markens besående, utan kalafverkas utan besinnande ganska vidsträckt områden så när som på några eländiga, användning saknande marbuskar, hvilka få bilda den tynande, vid tidig ålder uttorkande återväxten.

Någon egentlig skogsförödelse i större skala kan dock icke sägas hafva egt rum inom länet med undantag för trakten kring Broddbo jernvägsstation, hvarest högst betydande vidder skog af uppköpare totalt afverkats. Att skog på naturlig väg icke här kan erhållas, är mycket sannolikt, utan torde, derest icke ett kraftigt ingripande göres, dessa trakter under lång tid få ligga öde.

Dock har rätt mycket blifvit gjordt, i afsigt att bättre förhållanden, särskildt uti behandlingen och vården af mindre hemmans skogar, måtte inträda. Sålunda har länets hushållnings-sällskap anställt tvenne skogsplantörer, hvilka i aflöning uppburit 1,500 å 1,600 kronor årligen och hvilka haft till uppgift dels att utföra och leda skogskulturen åt de enskilde, som påkallade deras biträde i sådant afseende, dels ock att tillhandagå skogsegare med råd och upplysningar om ändamålsenligt anordnande af fröträdsställning, hjälpvallring m. fl. åtgärder till befrämjande af en god skogsvård. Om betydelsen af dessa plantörers verksamhet kan man få en föreställning, då man erfar, att de under år 1890 på 285 rese- och förrättningsdagar besökt 87 gårdar inom länet, utplanterat eller omskolat 60,200 barrträds- och 55,000 löfträdsplantor samt utsått 30 kg. tall- och granfrö samt 6 kg. björkfrö. Under år 1890 har länet tillgodonjutit och använt 1,582 kronor af statsanslaget till befrämjande af skogskultur. Dessutom har allmänheten egt att påkalla biträde och råd vid afverkning, skogsodling, afdikning m. m. af statens skogs-

ingenjörer, hvilken rätt densamma dock i ganska ringa mån begagnat. Det är således att hoppas, att den enskilde mindre skogsegaren genom att äfven framdeles få för ringa afgift åtnjuta biträde af sådana sakkunniga personer, som hittills haft i uppdrag att med råd och dåd betjena den skogsegande allmänheten, skall komma till insigt om betydelsen af skogens omvårdnad, likasom också det stigande virkesvärdet sannolikt alltmera kommer att mana till sparsamhet.

Virke har vunnit en allt större användning. Gifvet är, att bergshandteringen, som inom de norra och vestra delarne af länet är af en genomgripande betydelse, bland alla näringar ännu kan tillskrifvas den största konsumtionen af trävirke till kol och grufbyggnader, samt att brännveden ännu intager ett stort rum uti virkesförbrukningen; men ny eller vidgad marknad för trä har vunnits dels vid de flestades inom länet anlagda sågarne och snickerierna, dels ock för tillverkning af pappers- och trämassa såväl inom som utom länet. Genom denna ökade efterfrågan hafva träpriserna i icke ringa grad påverkats, om än till följd af ändradt förhållande emellan tillgång och efterfrågan i in- och utlandet desamma högst väsentligt fluktuerat. På virkesprisen hafva gifvetvis jemväl inverkat ortens mer eller mindre gynsamma läge med hänsyn till kommunikationer, lättheten eller svårigheten att till kommunikationsled ur skogarne framforsla deras produkter, i hvilket fall vintern 1889—1890 utmärkte sig genom rätt kännbar snöbrist, m. fl. omständigheter.

Prisen hafva för olika virkesslag varierat sålunda:

Kol per stig om 40 hl.	9—20	kr.
Sågtimmerträd per stycke.....	2 50—6 50	>
Byggnadstimmerträd per stycke.....	2 25—3 50	>
Björkved per kub.meter.....	3 50—5	>
Barrved per >	1 50—3 50	>
Ekvirke per >	3 50—7	>
Hägnadsstör per 100 st.....	2 50—5 25	>

Bästa virkeskonjunkturerna voro under år 1889 samt vintern 1889—1890, och de lägsta priserna förekommo under åren 1887 och 1888.

Upprepade gånger hafva skogarne lidit rätt mycket genom stormar; i synnerhet förorsakade den orkanlika storm, som

Tab. T.

Öfversigt af häradsallmänningarnes kassaställning den 31 december 1890.

Häradsallmänning.	Behållning från 1889. Kr.	Inkomster, i kr.		Summa. Kr.	U t g i f t e r, i k r.				Behållning till 1891. Kr.	Summa. Kr.
		Försålda skogs-effekter under året.	Andra inkomster.		Aflöning.	Indelnings-, kultur- och byggnads-kostnader.	Utdelning.	Andra ändamål.		
Åkerbo.....	1,217 18	4,139 56	349 42	5,706 16	1,085	1,129 98	792 —	1,028 80	1,670 98	5,706 16
Snefringe.....	4,005 40	5,986 65	45 —	10,037 05	1,000	2,295 88	—	908 14	5,833 03	10,037 05
Tuhundra.....	3,205 68	2,961 19	654 80	6,821 17	250	1,302 50	1,991 04	1,398 96	1,878 67	6,821 17
Siende.....	1,680 28	481 27	69 90	2,231 40	20	262 55	—	101 66	1,847 19	2,231 40
Norrbo.....	3,221 84	4,965 75	114 89	8,302 48	250	725 —	1,868 77	425 32	5,033 39	8,302 48
Torstuna.....	7,411 41	4,839 21	982 69	13,233 31	620	1,556 67	1,481 14	791 89	8,783 61	13,233 31
Summa	20,741 74	23,373 63	2,216 20	46,331 57	3,225	7,272 58	6,132 95	4,654 77	25,046 27	46,331 57

rasade den 25 och 26 maj 1890, samt i någon mindre mån stormen den 30 september samma år, betydande vindfall».

Med understöd af statsmedel har hushållningssällskapet åt egare af mindre jordbruk kostnadsfritt tillhandahållit skogsfrö och biträde af skogsplantörerne.

Af insekthärjningar hafva länets skogar under berättelse-åren blott högst ringa lidit. Skogsäverkan förekommer numera blott sällan och i ringa utsträckning, sannolikt till följd af skogsegarnes bemödande att om möjligt befordra sådana lagöfverträdelser till åtal, men måhända äfven genom ett hos allmänheten väckt, strängare rättsbegrepp.

Äfven inom detta län börja de befintliga stora *mossbildningarne* tilldraga sig uppmärksamhet. Förutom att mossen »Svartmyran» invid Vesterås redan börjat bearbetas till torfströ och torfmull för afsalu, bör här anmärkas, att Eders Kungl. Maj:ts enligt nådigt bref den 5 december 1890 funnit godt, med bifall till en af Snefringe härads allmänningsstyrelse gjord ansökning, tillåta, att den till Bergs allmänning hörande del af den så kallade Bredmossen finge under 30 år användas för beredning af torfströ, under vilkor att den genom torfströberedningen uppkommande nettobehållning skulle fördelas, på sätt om öfrig afkastning från häradsallmänning vore stadgad, samt att, om allmänningsdelegarne önskade öfverlåta nyttjanderätten till mossen för torfströberedning på viss person eller bolag, aftalet derom skulle för att varda gällande underställas Domänstyrelsens pröfning.

Kohlsva bruk uppgifves ock använda omkring 1,000 storstigar bränntorf årligen ur egna mossar.

Om äfven det måste erkännas, att vid större bruks- och landegendomar *jagten* vårdas, förekommer dock eljest uppenbart, att vildbrådstillgången öfver höfvan beskattas. Rofdjuren, särskildt räfven, uppgifvas tillväxa i antal och anställa betydliga förödelse å det nyttiga vilda. Jägeritjenstemän framhålla flere för en god jagtvård menliga omständigheter, deribland den ökade skjutskickligheten hos gemene man utan i sammanhang dermed förvärfvad insigt uti och nit om jagtens förståndiga utöfvande. Elgen, länets förnämligaste vilda djur, har trots en ifrig förföljelse under den korta jagttiden, hållit sig bra uppe. Man försäkrar, att under qvinqvenniet 1886—1890 skola inom länet fäلتs minst 678 stycken af detta djurslag. Tillgången å hare vexlar, skogsfogeln har genom ogynsam väderlek under de senaste vårarne minskats i antal, men raphönsstammen har ökats.

Landstinget har till befrämjande af rofdjurs utödande under perioden anvisat premier för räf, dödad under tiden från den 1 april till den 1 november, 3 kronor, för örn 3 kronor, för berguf och hönshök 2 kronor samt för kråka 10 öre.

År 1889 bildades i östra delen af länet en jagtvårdsförening, benämnd »Svenska jägarförbundets afdelning inom östra Vestmanland».

C) Fiske. Länets hushållningssällskap, som under en följd af år med 1,500 kronor årligen lemnat arvode åt fiskeritillsyningsmän inom 13 skilda distrikt, har i anseende till sällskapets minskade tillgångar med år 1887 indragit berörda anslag, hvar emot sällskapet fortfarande under perioden aflönat en *fiskeriinstruktör*, hvilken årligen besökt de viktigare vattendragen för att åt fiskevattensägare lemna råd och anvisningar om fiskodling. Hans hufvudsakliga uppgift har varit att anordna utsättande af risvasar och inplantera lämpliga fiskarter å nya trakter.

Handlande och andra borgare i Sala bildade år 1886 *Sala fiskeriförening* med syfte att i sjöarne Långforsen och Mellandammen dels verka för förökning af redan befintliga fiskarter, dels inplantera nya, för dessa vatten lämpliga arter. Föreningen hade intill den 1 juli 1889 utgifvit för ändamålet 691 kronor 17 öre. Af hushållningssällskapet erhöU föreningen år 1890 ett understöd af 100 kronor.

Under ledning af fiskeriinstruktören anlades år 1890 *Riddarhytte fiskodlingsanstalt*. Anläggningen bekostades med 200 kronor af hushållningssällskapet, och Riddarhytte aktiebolag har genom kontrakt förbundit sig att utöfva tillsyn öfver och underhålla anstalten enligt fiskeriinstruktörens anvisning.

Behof af förändrade föreskrifter rörande *kräftfisket* i Hjelmaren har under perioden yppats. För närvarande innehållas gällande bestämmelser i nådiga brevet den 11 januari 1878; men som en förödande kräftfångst ansetts ega rum i nämnda sjö, hafva strandegarne i Örebro, Södermanlands och Vestmanlands län vid ett, efter framställning af enskild person, allmänneligen kungjordt sammanträde inför Eders Kungl. Maj:ts Befallningshafvande i de tre länen å Lennäs gästgivaregård den 25 augusti 1890 blifvit hörda öfver ett af fiskeriinspektören uppgjort »förslag till allmänna stadganden rörande fångst och försäljning af kräftor inom landet». Full enighet kunde dervid ej åstadkommas, och ärendet, som närmast handlägges af Eders Kungl. Maj:ts Befallningshafvande i Örebro län, är beroende på vidare pröfning af de tre länsstyrelserna.

D) Bergs- och brukshandtering. Jernhandteringen. Om man bortser från den malmfångst, hvilken betingas af den inom länet utöfvade hyttedriften och hvars omfattning således bestämmes af masugnarnes behof, har *uppfordringen af jernmalm* under åren 1886—1890, afsedd till försäljning och export, något minskats, hvilket hufvudsakligen lærer bero på inskränkning uti brytningen af de så kallade torrstenarne eller de kvartsiga malmerna. Till följd af de under perioden rådande, mindre gynsamma konjunkturerna hafva nemligen rikare malmer från andra bergslager blifvit begärligare, och torrstenarne i Norbergs bergslag fått stå tillbaka. Den äflan, som förefunnits och ännu alltjemt eger rum, att tillverka ett mycket fosforfritt jern har äfven öfvat inflytande på minskningen i malmuppfordring inom Norbergs bergslag, der torrstensmalmerna hålla en fosforhalt af 0.020 å 0.030 %.

I sin berättelse för förra qvinqvenniet af 1880-talet har Eders Kungl. Maj:ts Befallningshafvande omförmålt de bemödanden att medelst anrikning afskilja större delen af kvartsen, innan malmen fraktades från Norbergs gruffält, hvilka redan under nämnda period förekommit och under år 1885 till och med vunnit understöd af statsmedel samt af Jernkontoret. Dessa försök, hvarmed man velat ej allenast öka jernhalten utan äfven minska fosforhalten, hafva uti tekniskt hänseende befunnits fullt tillfredsställande. Deremot har det från ekonomisk synpunkt visat sig klart, att billigare drifkraft måste anskaffas, derest denna metod skall med framgång kunna användas. Ångkraften, som nu vid gruffälten begagnas, har visat sig för dyrbar, och som kraftåtgången vid anrikning är en ingalunda oväsentlig faktor, hafva försöken tillsvidare afstannat.

Dels i anledning af anrikningsfrågan, dels äfven för att ernå en billigare kraft för uppfordringsverken — utgiften för bränsle till ångmaskiner för grufdriften i Norberg skattas till

50,000 à 60,000 kronor årligen — har föreslagits att medelst tillhjälp af elektrisk omsättning leda kraft från Dalelfvens fall vid Månsbo midt emot Avesta till gruffälten i Norberg, ett företag hvilket i anseende till ledningens längd af omkring 17 kilometer och kraftens storlek, beräknad till omkring 300 hästkrafter, väl torde blifva dyrbart i utförandet, men som dock med de framsteg, vår tid bevittnar i fråga om sätten att åstadkomma elektrisk kraftöfverföring, dock torde hafva utsigt att snart komma till stånd. Underdånig ansökning om koncession för en sådan kraftledning har nyligen blifvit gjord.

I öfrigt är, i fråga om åtgärder för ett gynsamare resultat af grufdriften, att omnämna dels en linbana af 1,000 meters längd för transport af malm från Stortägsgrufvan i Vestanfors socken till Strömsholms kanal vid Sembla, dels ock det ökade användandet af diamantborrning såväl för undersökning af grufvor som ock för försvarsarbeten. Ehuru ej synnerligen billigare än ortdrifning har undersökningsmetoden medelst diamantborrning företrädet af ett ojemförligt snabbare arbete, och försök pågå att vid maskinernas drifvande ersätta större delen af arbetsmanskapet med gasoljemotorer.

Jern- och stålpriser, skrifer en fackman, hvilka under år 1885 varit låga, föllo ytterligare under åren 1886 och 1887, bibehöllo sig under åren 1888 och 1889 vid samma låga siffror som 1887 för att i slutet af år 1889 helt hastigt springa upp med 20 à 25 %. Då allmänna meningen var, att dessa höga priser snart skulle falla, afhöllo sig köparne från att uppgöra några större affärer, till dess jernpriserna, efter att under 2 à 3 månader hafva stått högt, ånyo i februari 1890 började att falla och, efter ett ständigt tillbakagående, vid slutet af samma år voro nere nästan lika lågt som under den minst fördelaktiga tiden åren 1887—1889. Till följd af de höga prisernas korta varaktighet och obetydligheten af de affärer, som under denna tid blefvo uppgjorda, skördade jernhandteringen ingen vinst af prisstegringen utan åsamkades snarare förlust, emedan prisstegringen inträdde vid tiden för kolköpen. De, som hade nytta af jernprisens höjning, voro kolsäljare, hvilka efter att under år 1888 i Norbergs bergslag erhållit endast kr. 5⁰⁸ per 20 hl., under vintern 1889—1890 deremot fingo kr. 9⁵⁰ per 20 hl., en prisstegring som exempelvis för Fagersta bruks aktiebolag med två masugnar föranledde en ökad utgift af 102,000 kronor.

Oftan uttalade omdöme om verkan af de under perioden rådande låga pris och ringa efterfrågan å malm och jern skall i sin mån bestyrkas af de här nedan införda tabeller öfver kvantiteten uppfordrad jernmalm samt tillverkad tackjern och stångjern.

Hvad först beträffar *malmfångsten*, bröts i Norbergs, Vestanfors och Skinskattebergs socknar år 1885 en kvantitet af 2,279,158 deciton, utgörande 26¹⁶ % af hela rikets malmuppfordring för året eller 8,711,715 deciton. De följande fyra åren visa en jemn minskning ända till ett resultat år 1889 af endast 17⁶⁰ % af rikets malmuppfordring, enligt denna öfversigt:

År.	I länet.		I riket.		Länets rörelse i % af rikets.	
	Antal grufvor.	Bruten malm. Deciton.	Antal grufvor.	Bruten malm. Deciton.	Antal grufvor.	Uppfordrad produkt.
1886.....	134	2,220,299	888	8,675,790	15 ⁰⁹	25 ⁵⁹
1887.....	63	2,122,116	655	9,022,133	9 ⁶²	23 ⁵²
1888.....	59	1,894,865	486	9,563,572	12 ¹⁷	19 ⁸¹
1889.....	52	1,731,482	393	9,836,093	13 ²³	17 ⁶⁰

Förhållandet med tillverkningen af tackjern samt gjutgods, åstadkommet direkt ur masugnarne, är likartadt, om än minskningen der ej så starkt framträder. Produktionen år 1885 utgjorde 475,315 deciton eller 10²² % af rikets 4,647,368 deciton. Derefter fortgår ett fallande i kvantiteten de följande åren såväl absolut som relativt, enligt hvad af följande tabell framgår:

År.	I länet.		I riket.		Länets rörelse i % af rikets.	
	Antal masugnar.	Tillverkad tackjern och gjutgods. Deciton.	Antal masugnar.	Tillverkad tackjern och gjutgods. Deciton.	Antal masugnar.	Tillverkad produkt.
1886.....	14	452,993	164	4,424,568	8 ⁵³	10 ²⁴
1887.....	15	468,762	164	4,566,253	9 ¹⁴	10 ²⁷
1888.....	15	439,637	162	4,570,517	9 ²⁶	9 ⁸³
1889.....	12	354,321	150	4,206,648	8 ⁰⁰	8 ⁴²

Deremot intager länet under femårsperioden 1885—1889 (statistik för år 1890 har ej varit tillgänglig) en något fördelaktigare ställning i fråga om tillverkningen af *stångjern*,¹⁾ hvilket torde framgå af närmast följande tabell. Resultatet år 1885 var för länet 372,955 deciton eller 13⁹⁸ % af rikets produktion 2,669,319 deciton.

År.	I länet.		I riket.		Länets rörelse i % af rikets.	
	Antal härdar eller ugnar.	Tillverkad stångjern. Deciton.	Antal härdar eller ugnar.	Tillverkad stångjern. Deciton.	Antal härdar eller ugnar.	Tillverkad stångjern.
1886.....	71	320,324	638	2,371,299	11 ¹³	13 ⁵⁰
1887.....	51	330,405	529	2,553,829	9 ⁶⁴	12 ⁹⁴
1888.....	62	357,923	525	2,530,902	11 ⁸¹	14 ¹⁴
1889.....	63	381,938	473	2,747,336	13 ⁸²	13 ⁹⁰

Hvad beträffar *stäl förädlingen*, så, om man bortser från det relativa talet för år 1886, hvilket var något högre än de begge nästföljande årens, visar den i *tabell U* å följande sida intagna öfversigt, absolut taget, ett ganska anmärkningsvärdt framåtgående inom denna del af jernhandteringen inom länet.

Skilnaden i den inom länet åren 1886 och 1889 åstadkomna tillverkningssumma visar en tillväxt af ej mindre än 82⁰⁷ %.

Vid flere af jernbruken inom länet bedrifves numera en rätt afsevärd *manufakturering*. Omfattningen deraf under femårsperioden framgår af efterföljande tabeller beträffande Fagersta och Surahammars bruk.

¹⁾ Anm. Den officiella statistiken innehåller i sammanhang med uppgifterna om stångjern jemväl upplysning om smältstyeckettillverkningen. Denna del af ämnet har dock här utelemnats, ehuru den senare tillverkningen synes nästan lika omfattande som den förra.

Tab. U.

Ståltillverkningen, åren 1886—1889.

År.	I länet tillverkad stål. Deciton.					I riket tillverkad stål. Deciton.					Länets rörelse i % af rikets.	
	Antal verk.	Bessemerstål.	Martinstål.	Andra slag.	Summa stål.	Antal verk.	Bessemerstål.	Martinstål.	Andra slag.	Summa stål.	Antal verk.	Tillverkad produkt.
1886.....	5	20,524	43,448	1,372	65,344	33	541,214	223,608	17,487	782,309	15·15	8·35
1887.....	5	19,491	57,750	2,195	79,436	38	681,989	418,979	14,682	1,115,650	13·16	7·12
1888.....	6	18,112	68,912	1,000	88,024	41	686,202	447,122	12,053	1,145,377	14·63	7·69
1889.....	6	30,868	85,581	2,526	118,975	42	803,241	554,871	20,102	1,378,214	14·28	8·68

Fagersta bruk tillverkar stål- och jerntrådslinor för kraftledning och grufvor, böjliga linor för bogsering, hissar m. m., spel och rullar för bogsering och upplindning af byggnadslinor, sågblad af alla slag, maskinhyveljern, spiral- och buffertfjädrar, vefaxlar och maskinsmidan. Tillverkningen åren 1886—1890 har utgjort:

År.	Valsadt och smidt stål samt plåt. Deciton.	Sågblad, linor samt tråd. Deciton.	Annan stålmanufaktur. Deciton.
1886.....	31,780	2,170	1,370
1887.....	26,140	2,240	1,000
1888.....	28,630	2,190	1,540
1889.....	40,440	3,280	1,700
1890.....	58,370	2,530	1,310

Förutom tillverkningen vid *Ramnäs* och *Seglingsbergs bruk* af tackjern och smältstycken samt vid *Ramnäs valsverk* af stångjern, allt till belopp af sammanlagdt öfver 780,000 deciton, förfärdigar *Ramnäs bruk ketting*, hvaraf kvantiteten för nedan nämnda år belöpt sig till:

År	Meter.	Deciton.
År 1886.....	38,356	1,516.
» 1887.....	35,304	1,322.
» 1888.....	52,945	1,744.
» 1889.....	74,885	2,841.
» 1890.....	80,002	3,486.
Summa	281,492	10,909.

Vid *Surahammars bruk* tillverkas plåt för ångpannor, fartyg och cisterner, separators- och extraktorskulor, jernvägsmateriell, såsom lokomotiv- och tenderhjul, lokomotiv- och andra vagnsaxlar, buffertshylsor, skruf- och säkerhetskoppel, fjädrar, slitskenor af stål äfvensom stålgjutgods, såsom vändbara spår- vaxelkorsningar, pistonkannor, smidesstäd, sömjern, verktygsstål med mera. Tillverkningen åren 1886—1890 uppgick till:

År.	Martingöt. Deciton.	Puddelsmältstycken. Deciton.	Stångjern och stål. Deciton.	Plåt. Deciton.	Jernväghjul. Deciton.	Gjutgods. Deciton.	Maskinsmidan. Deciton.
1886.....	15,917·06	12,208—	6,661·22	10,637·68	6,228·01	2,581·73	1,445·70
1887.....	16,947·94	13,506·62	4,877·70	10,647·35	3,824·72	2,646·04	990·19
1888.....	21,901·18	11,600·04	15,730·46	11,917·91	6,658·45	2,352·84	1,600·15
1889.....	20,660·74	12,707·30	6,977·45	13,480·05	20,296·02	2,718·40	1,243·02
1890.....	23,404·97	12,570·17	7,459·48	15,775·26	16,259·72	2,696·27	1,301·35

Ann. Ofvanstående martingöt och puddelsmältstycken äro, jemte inköpta bessemergöt och lancashiresmältstycken, manufakturerade till ofvanupptagna stångjern och stål, plåt, jernväghjul och maskinsmidan.

Koppar- och messingsmanufaktur utöfvas förnämligast vid *Skultuna bruk*, men äfven, ehuru i mindre omfattning, vid *Thorshammars verkstad* inom *Norbergs socken*. Det ofantliga behofvet af koppartråd, som under de senare åren blifvit en följd af elektricitetens användning för telefon- och belysningsändamål samt kraftöfverföring, har tillfört *Skultuna bruk* beställningar, hvilka i mycket hög grad ökat bruksdriften särskildt inom denna gren af rörelsen. Likaså har tillverkningskvantiteten ökat för messingstråd och messingsplåt, hvaremot den nedgått för lokomotivtuber, plåt till gevärspatroner och för skeppsmetall. Förhållandet framgår af följande öfversigt:

År.	Kopparplåt.	Kopparrör, tråd och dylikt.	Lokomotivtuber, manufaktur m. m.	Messingstråd.	Messingsplåt.	Plåt till gevärspatroner.	Skeppsmetall.	Summa kg.
1886	75,360·3	68,708·8	114,607·6	13,820·0	37,573·0	70,503·9	23,944·6	404,518·2
1887	75,419·9	77,066·2	94,076·0	15,946·9	37,783·2	60,078·7	28,588·3	388,959·2
1888	44,332·1	119,773·5	52,053·4	12,569·4	21,855·2	40,344·7	10,415·9	301,344·2
1889	93,008·2	180,522·5	81,799·6	19,232·9	38,426·3	55,240·4	14,581·8	482,811·2
1890	76,602·1	211,062·9	73,691·9	23,475·0	46,607·0	28,112·5	22,401·2	481,952·6

Torshammars verkstads aktiebolag, bildadt af arbetare från *Skultuna bruk*, tillverkar husgeråd af messing och koppar, äfven lyxartiklar såsom ljuskronor och kandelabrar; utgörande tillverkningsmängden

År 1886.....	6,376 kg.
» 1887.....	3,740 »
» 1888.....	7,952 »
» 1889.....	9,965 »
» 1890.....	7,353 »

I öfrigt har Eders Kungl. Maj:ts Befallningshafvande, beträffande rörelsen vid jernbruken inom länet, endast kortfattade meddelanden att göra. Om man undantager smidet vid Bockhammars och Kedjebohammars bruk, lydande under Fernaverken, hvilket smide under perioden nedlagts, har rörelsen fortgått i enahanda utsträckning som under förra hälften af 1880-talet. Icke sällan uppgifves dock, att bruksdriften, långt ifrån att lemna afsevärd vinst, egentligen endast lemnat verksegaren tillfälle att bereda jemnt arbete åt sina underlydande. Vid Baggå och Skinnskattebergs bruk samt Ferna och de utefter Hedströmmen belägna verken Uttersberg, Karmansbo och Kohlsva, hvilka alla hafva egna masugnar inom eller utom länet, drifves fortfarande lancashiresmide. Vid Kohlsva och Jäders bruk har martintillverkning införts, och vid det senare verket har lancashiresmidet alldeles utbytts emot martinmetoden. Riddarhyttan med Lienshytte masugn hemtar fortfarande riklig malm från sitt stora odalfält och förädlar tackjernet vid det med Riddarhyttan förenade Gisslarbo valsverk. Bland nybyggnader nämnas vid Ferna nytt ångsmältverk med 10 lancashirehärdar, ång- och vattenhammare samt vid Kohlsva en ombyggnad af valsverket, som inrättats äfven för utvalsning af sömplåt.

Tillgången på det uti den underdåniga berättelsen för perioden 1876—1880 omnämnda mineralet *cerit* på Riddarhytte mark har ingalunda minskats, men oakadt mineralets sällsynthet har dock konkurrensen äfven i afseende derpå förmått hämma af-sättningen under sistförflutna år. Det användes för medicinskt ändamål och för frambringande af en ovanligt vacker svart färg.

Uti Norbergs by och vid Fagersta tillverkas fortfarande *blyerts*, och man förbereder vid Fagersta en icke obetydlig utveckling af rörelsen i denna gren.

Sala silfvergrufva. Ofvan under rubriken »skogshushållning» är redan omförmäldt, att det förut bestående rättsförhållandet emellan kronan och Sala bergslag blifvit enligt de bestämmelser, som lemnats i nådiga brevet den 13 juli 1887, upphäfdt. Sedan aftalet emellan kronan och bergslaget blifvit enligt berörda bestämmelser träffadt genom Kungl. Kammarkollegii förklaring å statens vägnar den 29 september 1887 och bergslagsintressenternas godkännande den 1 november samma år, har Sala storgrufva med dess utmål, grufvans vattensystem med dess dammar och dammbord, kanaler och ledningar samt vattenmotorer, konster och spel äfvensom annan i bergslagets besittning varande kronans egendom, som ej särskildt undantagits, den 1 januari 1888 med full eganderätt öfverlåtits å Sala bergslag, utan skyldighet för bergslaget att för silfververket utgöra bergverkstionde.

Ett mera än 200-årigt rättsförhållande emellan kronan och enskilde har dermed upphört, och samma rättsförhållandes betydelse i statsekonomiskt och kameralistiskt hänseende är så stor, att minnet deraf väl kunde anses böra bevaras medelst införande i denna underdåniga berättelse af en historik deröfver. Men, huru stort intresse en sådan uppgift än kunde ega, afstår Eders Kungl. Maj:ts Befallningshafvande från att dermed vidga omfånget af sin berättelse af det skäl, att den långvariga skrift-

vexling, som föregick upplösningen, innehåller alla de upplysningar af historiskt intresse, dem forskaren önskar känna och som han således finner uti vederbörande embetsverks arkiv tillgängliga.

I det Eders Kungl. Maj:ts Befallningshafvande fördenskull i nu nämnda hänseende återopar den utredning, som berörda skriftvexling innehåller, har Eders Kungl. Maj:ts Befallningshafvande här skolat lemna allenast några kortfattade anteckningar om silfververkets uppkomst, såvidt densamma är känd, dess öfverlåtelse från kronan åt bergslaget samt förloppet af sjelfva frågan om upphäfvandet af nämnda öfverlåtelse.

Från början af 1500-talet förskrifva sig de äldsta tillförlitliga underrättelserna, man eger om Sala silfververk. Riksföreståndaren Sten Sture den yngre, som sjelf jemte erkebiskopen och biskoparne i Vesterås och Strengnäs samt allmogen i trakten egt lotter i grufvan, utfärdade den 8 augusti 1512 de första kända privilegier för silfververket. Man tror, att riksföreståndarens lotter tillföllö konung Gustaf I, hvilken genom reduktionen satte sig i besittning äfven af de andliges grufdelar, så att bergsbruket vid Sala de senare årtiondena af konungens regering drefs dels omedelbart för konungens räkning dels ock af egare utaf hemman i trakten och af obesutne bergsmän och rotekalar.

Men redan under förra hälften af 1600-talet, under hvilken tidrymd Sala stad af konung Gustaf II Adolf år 1624 »funderades» och försågs med privilegier, var regeringen »fuller betänkt att låta göra Salberget till ett privat bruk», en plan som fullföljdes i det Bergskollegium genom kontrakt den 15 december 1652 åt samtliga borgerskapet i Sala uppdrog och inrymde på arrende under 20 år alla »så Chrono som privat Grufvor». Denna åtgärd gillades i nådig resolution den 16 augusti 1653. Sedan grufvan derefter någon tid åter bearbetats för kronans räkning, utarrenderade konung Karl XI genom nådig resolution den 20 januari 1682 ånyo till Sala bergslags intressenter och deras arfvingar »Salbergs grufva med allt tillbehör och inventarium — — till ett perpetuelt och everdeligt bruk, så länge de förmå hålla det vid magt och efter rätt bergsvis drifva», allt på vissa angifna vilkor, hvarvid tillägges: »Oss och kronan dock vårt regale samt en fri disposition förbehållen efter tillverkningen och välsignelsen att öka eller lindra afgiften». Slutligen yttras i kungl. transportresolutionen den 9 september 1741, att Kungl. Maj:t funnit godt »i nåder efterlåta och bevilja Sala bergslag ifrån denna dag framgent och everdeligen, så länge bergslagen förmår efter rätt bergsvis hålla Grufvan och Silfververket vid magt och behörig drift, få behålla verket emot det, att den till oss och kronan utgör och erlägger tiondedelen af hela tillverkningen» samt med de vilkor, som derefter följa.

Sålunda var silfververket genom nådiga transporterna den 20 januari 1682 och den 9 september 1741 kommet i bergslagets besittning med vissa skyldigheter till kronan, men tillika under åtnjutande af en mängd räntor, tjenstbarheter och andra förmåner, hvarom en ganska vidlyftig utredning förekommer uti den förut underdånigst återopade skriftvexlingen.

De handlingar, i hvilka den uttömmande historiken om silfververket förekommer, skola här angifvas. Sedan uppå en af rikets ständer i underdånig skrifvelse den 25 juli 1863 gjord framställning derom, att Sala bergslags intressenter måtte höras, huruvida och på hvilka vilkor de kunde vilja afstå från arrendet af verket, Eders Kungl. Maj:t — efter det bergslaget, i frågan hördt, förklarar sig icke vilja franträda arrendet, utan paykrat

dess orubbade bibehållande — i skrifvelse till rikets ständer den 29 december 1865 förklarar sig icke hafva funnit skäl att då i ämnet vidtaga vidare åtgärd, så har 1868 års riksdag i skrifvelse den 2 maj samma år, efter att hafva yttrat sig angående ej mindre kronans såväl omedelbara som medelbara förluster i följd af ifrågavarande arrende än äfven enskildes förluster i följd af uppdämningar för silfververket, gjort förnyad hemställan i fråga om upphörandet af arrendet. Tillika har Vestmanlands läns landsting i en med Eders Kungl. Maj:ts Befallningshafvandes skrifvelse den 16 december 1867 i underdånighet öfverlemnad framställning begärt vidtagande af åtgärder för att förpligta Sala bergslag att mot skälig ersättning afstå från nämnda arrende.

Vid underdånig föredragning af ärendet och sedan Eders Kungl. Maj:ts redan den 22 maj 1868 anbefalt Kommerskollegium att afgifva underdånigt utlåtande i ämnet, har Eders Kungl. Maj:ts enligt nådigt bref den 2 augusti 1871 förordnat bland annat, att Kammar- och Kommerskollegierna gemensamt skulle verkställa den utredning af ifrågavarande ärende, hvilken blifvit Kommerskollegium anbefald; och sedan Eders Kungl. Maj:ts Befallningshafvande i underdånig skrifvelse den 29 april 1875 hemställt, huruvida icke bergslagens och Sala stads samtliga med grufdriften och silfververket sammanhängande skyldigheter och förmåner borde till värde uppskattas, och sådan uppskattning dorefter egt rum, samt Eders Kungl. Maj:ts Befallningshafvande den 30 december 1882 meddelat underdånigt yttrande i ämnets hela vidd, hafva kollegierna den 19 januari 1884 och den 7 januari 1886 afgifvit de från dem infordrade underdåniga utlåtanden.

Ändtligen har Eders Kungl. Maj:ts den 6 april 1887 afåtit nådig proposition till riksdagen med förslag till upplösning af rättsförhållandet emellan kronan och Sala bergslag samt ordnandet af åtskilliga dermed sammanhängande frågor, hvarefter, och sedan riksdagen i underdånig skrifvelse den 7 juli 1887 bifallit den nådiga framställningen, Eders Kungl. Maj:ts genom ofvan först nämnda nådiga bref den 13 samma månad och år anbefalt Kammarkollegium att med bergslagsintressenterna i behörig ordning sluta aftal om det bestående rättsförhållandets upplösning på de af Eders Kungl. Maj:ts och riksdagen antagna grunder.

Rörande silfververkets drift åren 1886—1888 åberopas Kommerskollegii underdåniga berättelser. År 1888 försålde grufvan med dess område, verk och inrättningar till det nybildade »Sala silfververks aktiebolag», rörande hvilket bolags verksamhet åren 1889 och 1890 samt resultaten deraf dess disponent meddelat följande upplysningar.

I ändamål att såväl öka grufbrytningen som utvidga hytte-driften och verksamheten i öfrigt, hafva utaf bolaget företagits omfattande anläggningar och nybyggnader. Enär befintlig vattenkraft vid grufvan är otillräcklig, har nytt uppfordringsspel för ångkraft blifvit uppfördt, hvilket ensamt skall ombesörja all berguppfordring, i sammanhang hvarmed vidlyftiga arbeten nere i grufvan utförts för genomförande af brytning med igensättning. För uppfordradt bergs transport från schakten har en linbana anlagts.

Som den vid Sala damm befintliga gamla bly- och silfverhyttan icke ingick uti köpet, har bolaget invid grufvan uppbyggt en ny större smälthytta, försedd med stora rökkanaler för uppsamlande af det med hyttröken afgående fina metalldammet. Hyttan innehåller nu en blyugn enligt Piltz system samt en

afdrifningsugn, men man lär vara betänkt på inrymmande af ännu en blyugn. Dessutom har uppförts en större rostugn, hvari blymalmen före dess uppsättning ä smältugnen undergår rostning.

Blysmältning begynte i nya hyttan våren 1890. Dess afverkningsförmåga är så stor, att deri jemväl främmande, inköpta malmer kunna tillgodogöras. Hyttans drifkraft är ånga.

Anrikningsverket har likaledes undergått ombyggnad och förändring. Ett extraktionsverk för uttagande af silfver ur atern vid grufvan, hvarom antydan lemnats i förra berättelsen, hade blifvit af Sala bergslag uppfördt, men kom dock icke i full verksamhet, förrän grufvan försälts.

Rörande bolagets produktion åren 1889 och 1890 lemnas efterföljande öfersigt:

	År 1889.	År 1890.
Uppfordradt berg..... ton	28,807	18,038.
Deraf erhållen vaskmalm..... »	7,508	4,026.
» » stuffmalm..... »	194	319.
» » sylta..... »	2,378	1,482.
» » zinkmalm..... »	—	251.
Tillverkad silfver..... kg.	—	1,568'58.
Tillverkade extraktionsprodukter..... »	8,415'4	10,475.
Silfverinnehåll; do ')..... »	531'02	682'53.
Tillverkad kalk, släckt och osläckt..... hl.	22,779	15,974.
Tillverkad hagel..... kg.	28,420	20,918.

Vid verket hafva användts under förlidet år 163 arbetare och under år 1889 ett antal af 165.

Kallmora silfvergrufva. Disponenten för denna grufva har om henne meddelat följande.

Grufvan, som upptäcktes år 1845, bearbetades under de första 20 åren blott under kortare perioder. Först år 1887 började fyndigheten bearbetas med större kraft, och brytningen har sedermera hvarje år ökats. Malmen, som utgöres af silfverhaltig blyglans, uppträder åtföljd af kvarts och kvartsig jernmalm, omgifven af eurit. Sjelfva malmbredden, som någon gång uppgått till 2'5 meter, varierar vanligen mellan 4 och 9 decimeter, men blir ofta ännu smalare. På en del ställen förekommer blyglansen blott såsom impregnerande den åtföljande bergarten. Grufvan har nått ett vertikalt djup af 110 meter. Dess största längd är 220 meter, hvaraf dock 60 meter utgöres af fältorter för fyndighetens undersökning i fält. Bredden vexlar från 1 till 3 meter.

Fällbrytning med öppna rum användes; men då väggarna ofta äro trasiga och genomdragna med »släppor», måste för grufvans säkerhet starka förtimringar göras emot dessa väggar förutom band af ofyndiga eller mindre malmrika partier. Grufvan är, såsom belägen i kanten af en mosse, mycket vattensjuk, hvarför vattenuppfordringen kräver större kostnader än vanligt.

Under åren 1887—1890 hafva ur grufvan erhållits följande kvantiteter malm:

	År 1887.	År 1888.	År 1889.	År 1890.
	Ton.	Ton.	Ton.	Ton.
Prima malm, hållande 50—53 % bly.....	148	1,380	1,152	1,195
Sekunda do, » 40—45 % ».....			532	463
Mullmalm, » 30—40 % ».....			180	307
Vaskmalm, » 15—20 % ».....			—	2,415
Summa	148	1,380	4,279	5,665

Anm. Extraktionsprodukterna hafva år 1889 i sin helhet exporterats och försålts i Hamburg. Under år 1890 utskeppades 4,144 kg. med ett silfverinnehåll af 308'66 kg., hvilken kvantitet är inräknad uti angifna silfvertillverkningen för år 1890, 1,568'58 kg.

Silfverhalten har varierat från 15 till 35 gram per 100 kg. malm. Det år 1890 ur grufvan uppfordrade berg uppgick till 17,020 ton, hvaraf erhöles ofvanstående 5,665 ton malm, utgörande 33.29 % af det uppfordrade berget.

Arbetsstyrkan har åren 1889—1890 utgjort 80 man och 30 barn, de senare för vaskning af småmalm.

E) Fabriker och handtverkerier. För så vidt en ökning af tillverkningskvantiteten och tillverkningsvärdet jemte inrättandet af nya anläggningar för industriella verk få anses vittna om fabrikers och manufakturverks ekonomiskt lyckliga ställning, hafva åren 1886—1890 utan tvifvel att uppvisa en förbättring i näringarnes vilkor. Eders Kungl. Maj:ts Befallningshafvande har ansett flera industriella verk inom länet vara af den betydelse, att några speciella uppgifter om tillverkningens fortgång nämnda tid här kunde vara berättigade att framhållas.

Vid *Arboga mekaniska verkstad* tillverkas turbiner, valsverk, ångpumpar, blåsmaskiner, jernvägshjul och i allmänhet kokillhårdadt gjutgods.

Det aktiebolag, som eger verket, har om dess verksamhet lemnat följande uppgift:

År.	Gjutgods.	Smidesgods.	Metallgods.	Värde.	Antal arbetare.
	Deciton.	Deciton.	Deciton.	Kronor.	
1886.....	6,587	471	57.80	220,000	141
1887.....	6,845	467	44.20	215,000	135
1888.....	7,225	446	50.57	242,000	135
1889.....	7,940	570	78.84	280,000	150
1890.....	8,535	655	81.81	326,000	150

Köpings mekaniska verkstads aktiebolag utför sådana arbeten som verktygsmaskiner, landbruksmaskiner, vagnsaxlar och fjädrar samt gjutgods. Ny snickareverkstad och ny kontorsbyggnad äro under perioden uppförda. Antalet arbetare har i medeltal för perioden uppgått till 160. Om tillverkningsbeloppet har icke erhöles mera detaljerad uppgift än denna:

År	Gjutgods, deciton.	Värde af samtliga tillverkningar, i kr.
År 1886.....	5,842.75	289,646.07.
» 1887.....	4,290.48	238,904.94.
» 1888.....	6,563.14	337,860.15.
» 1889.....	10,498.01	469,523.62.
» 1890.....	8,578.97	444,019.73.

Bultfabriksaktiebolaget vid Hallstahammar har en skäligen speciel manufakturering af maskingjorda skrufvar, muttrar, nitnaglar m. m. Vid verket, som använde 65 arbetare åren 1886 och 1887, 75 år 1888 och respektive 103 och 120 åren 1889 och 1890, förfärdigades ofvannämnda artiklar till följande vigt:

År 1886.....	7,995.68 deciton.
» 1887.....	7,342.55 »
» 1888.....	8,679.75 »
» 1889.....	11,650.57 »
» 1890.....	12,899.16 »

Vesterås mekaniska verkstad åtnjuter anseende för sina tillverkningar af nedan angifna maskiner för landbrukets behof. Verkstadens aktiebolag, som år 1886 använde 100 fasta arbetare och år 1890 ett antal af 150, har om sin rörelse meddelat följande uppgift:

År.	Slättermaskiner.	Såningsmaskiner.	Häst-räfsor.	Ringvältar.	Gjutgods.	Tillverkningsvärde.
	St.	St.	St.	St.	Deciton.	Kronor.
1886.....	365	56	400	38	2,017.22	218,986.30
1887.....	412	92	250	22	1,716.27	214,676.76
1888.....	416	162	330	38	1,889.78	316,051.93
1889.....	450	240	366	29	2,178.99	323,871.37
1890.....	585	395	480	58	3,197.56	410,661.83

Engelsbergs oljefabrik förädlar rå petroleum, hufvudsakligen amerikansk, till lysolja och tillverkar derjemte maskinolja och paraffin. Om sin verksamhet, hvilken är för länet säregen, har fabriksaktiebolaget lemnat nedanstående uppgift:

År.	Recidier eller retort-återstoder.	Gasolja. ¹⁾	Lysolja. ¹⁾	Fotogen. ¹⁾	Maskinolja. ¹⁾	Paraffin, pressad.
	Kg.	Kg.	Kg.	Kg.	Kg.	Kg.
	1886.....	213,145	38,480	9,670	118,761	76,520
1887.....	194,815	51,630	8,378	127,171	55,427	47,705
1888.....	236,645	61,919	9,132	192,101	70,257	40,890
1889.....	48,961	73,847	11,302	243,005	69,485	14,576
1890.....	50,989	80,255	10,367	186,667	50,603	13,872

Arboga glasbruk, med en arbetarepersonal åren 1886—1888 af cirka 50 å 60 personer samt de två följande af omkring 123, tillverkar, vid 2 glasugnar med 16 kylugnar, buteljer och flaskor. Tillverkningen har år från år stegrats, såsom synes af följande tal:

År	Antal buteljer och flaskor.	Tillverkningsvärde, kr.
År 1886.....	1,242,500	63,367.
» 1887.....	1,500,000	75,000.
» 1888.....	1,700,000	83,000.
» 1889.....	3,225,000	161,000.
» 1890.....	3,484,000	169,800.

Arboga margarinfabrik. År 1888 anlades i Arboga en fabrik för tillverkning af margarin, den första af större omfattning i landet. I en för ändamålet uppförd större byggnad anordnades i skilda afdelningar tillverkning såväl af oleomargarin som af margarin, och under de tre månader (oktober—december) af sagda år, som fabriken var i gång, tillverkades:

Margarin.....	78,096 kg.
Presstalg (stearin).....	19,180 »
Skirad talg.....	11,664 »

och sysselsattes omkring 30 arbetare.

¹⁾ En kanna gasolja väger 1.84 kg., en kanna fotogen och lysolja 2.10 kg., en kanna maskinolja 2.29 kg.

Lokalen befanns snart vara för inskränkt för den sig utvidgande rörelsen, hvarför margarintillverkningen förflyttades till en för ändamålet anordnad byggnad utanför staden, hvarefter den förra byggnaden uteslutande upptages af oleomargarintillverkningen, och hafva under åren 1889 och 1890 tillverkats:

	År 1889.	År 1890.
Margarin, kg.	775,036	1,170,280.
Presstalg (stearin), kg.	115,648	129,030.
Skirad talg, kg.	50,826	50,141.

År 1889 hafva sysselsatts omkring 60 och år 1890 omkring 70 arbetare.

Tillverkningen har under hela tiden bedrivits under särskild tillsyn af förste stadsläkaren i Arboga, som från den 1 januari 1890 dertill varit af Eders Kungl. Maj:ts Befallningshafvande förordnad, och har vid densamma iakttagits den största renlighet och omsorg.

Inom Sala stad hafva tre nya fabriksanläggningar under perioden uppstått, nemligen ett ullspinneri med ångfärgeri, en maskinverkstad och en ångqvarn. I Arboga har år 1889 bildats ett elektriskt belysningsaktiebolag, med uppgift att i främsta rummet förse staden och omnejden med elektrisk belysning och drifkraft. Under perioden har i Vesterås tillkommit en fabrik med synnerligen inventiösa maskiner för tillverkning hufvudsakligen af smördrittlar, hvaraf stort behof under mejerihandteringens uppblomstring nu råder; hvarjemte Vesterås gasbolag anlagt elektrisk centralstation med ånga såsom motor, från hvilken station en del såväl offentliga som enskilda lokaler samt en del gator erhålla belysning. Det vid Heby station å norra stambanan rådande näringslif har, såsom förut är nämnt, föranlett tillämpning derstädes af städernas byggnads- och brandstadga samt ordningsstadga. Rörelsen å denna plats har under perioden allt mera utvecklats. Der drivas två ångsågar, en större och en mindre ångqvarn, en större snickerifabrik, fyra tegelbruk, bryggeri och gjuteri. Handel och handtverkerier trivas väl och en mängd nybyggnader hafva å platsen uppstått, deribland ett för länets östra domsaga gemensamt tingshus af sten med tidsenlig inredning, för hvilket kostnaden läser uppgått till öfver 45,000 kronor.

I öfrigt gifva de till Eders Kungl. Maj:ts Befallningshafvande ingångna underrättelser vid handen, att *handtverkerierna* i länet drifvits under vexlande konjunkturer utan större omfattning än den, som betingats af de dagliga behofven å hvarje ort. Något anmärkningsvärdt finnes således icke att om dem förmäla.

F) **Husslöjd och binäringar.** I föregående berättelser har Eders Kungl. Maj:ts Befallningshafvande beträffande detta ämne omtalat den möbel- och särskildt stoltillverkning, som af ålder bedrifves i Öster-Våla och en del af Nora socken, samt tillverkningen inom Huddunge och Enåkers socknar af laggkärl och i Fläckebo samt delvis Vester-Fernebo socken af mattor utaf nöthår. Sant är, att denna husslöjd fortfarande bedrifves, men å andra sidan kan icke förnekas, att åtminstone den först nämnda slöjdarten af tidsomständigheterna högst betydligt undanträngts. Sedan fabriker för tillverkning af såväl stolar som andra möbler uppstått inom landet, hvilka fabriker åstadkomma välgjorda arbeten för väsentligen lägre pris, har husslöjden nödgats afstå från täflan. De senaste tio åren visa således en anmärkningsvärd tillbakagång. Da omkring år 1875 antalet personer inom Öster-Våla socken, hvilka i mer eller mindre mån sysselsatte sig med stoltillverkning, kunde beräknas till omkring 300, finnas för närvarande blott vid pass 40 personer, hvilka såsom yrkesmän bedrifva handteringen, 25 personer, som delvis sysselsätta sig dermed, samt omkring 60 jordbrukare, hvilka tillverka stolar såsom egentlig husslöjd. År 1886 beviljade hushållningssällskapet ett anslag af 300 kronor till stolsnickarne i nämnda socken för bestridande af kostnaden för en instruktörs tillkallande. Ornamentsbildhuggaren Ahlborn från Stockholm besökte då orten och lemnade såväl anvisning på nya redskap och deras användning som ock nya mönster. Efter hvad ofvan är yttradt och ehuru Öster-Våla stolsnickare besitta både yrkesskicklighet och tillgång på vackra och moderna mönster, finnes dock grundad anledning till den farhåga, att stolslöjden såsom husslöjd kommer att alltmera undanträngas af fabrikstillverkningen. Detsamma gäller nog äfven i fråga om andra grenar af husslöjden, som omöjlig kan bestå i den ojemna täflan på marknaden. Men dess uppgift bör ej heller vara att söka en sådan täflan, utan i stället att gifva sysselsättning åt familjernas medlemmar och tjenare den tid, de ej äro upptagna af sina egentliga göromål, och hvarunder de böra kunna delvis tillverka och underhålla den redskap, som för jordbruket erfordras, och de kläder, de sjelfva bruka. Den sysslolöshet, som nu tyvärr läser å landet vara rådande de långa vinteraftnarne, borde lemna rum för den fordom allmänna, goda plägseden, att familj och tjenare tillsammans sysslade med slöjd; och det är därför med verklig glädje fosterlandsvännen iakttagit det vaknande intresset för slöjdscoleundervisningen, hvilken är egnad att åter bibringa menige man samt ungdom af alla samhällsklasser så i staden som på landet någon färdighet i slöjd. Härom får Eders Kungl. Maj:ts Befallningshafvande vidare tala under rubrik undervisningsanstalter.

4. Kommunikationsanstalter och varubyten.

A) **Landtkommunikationer.** För *allmänna vägar och skjutsning* åren 1886—1890 redogöres i bifogade tabell 2.

För nämnda period äro att anteckna följande med understöd af statsmedel utförda *vågarbeten*:

År.	Vågarbeten.	Erhållet statsbidrag, kronor.
1886	Väganläggning söder om sjön Temnaren från Harbo kyrka till gränsen mot Uppsala län, ytterligare	1,300
»	Omläggning vid Harphyn af allmänna vägen emellan Baggå och Skinskattebergs kyrka samt ny väg emellan kyrkan och Uttersberg	9,420

År.	Vågarbeten.	Erhållet statsbidrag, kronor.
1886	Väg emellan Våsjö by och Kohlsva station	9,360
1887	Omläggning af vägen emellan Baggå och Skinskatteberg samt omläggning af vägen från sistnämnda bruk till Uttersberg	26,480
1888	Omläggning af den så kallade Vestra grändvägen emellan Berga by och Möklinta kyrka	14,000
»	Anbringande af ledbommar vid Kungsörs landsvägsbro och jernvägsbro	3,900
»	Väganläggning emellan Varmsütra och Flosta	18,800

Eders Kungl. Maj:ts Befallningshafvande har derjemte, enligt 15 särskilda förordnanden för distriktschefen, låtit verkställa vägundersökningar för statsmedel till belopp af 4,397 kronor 11 öre.

Skjutshållningen var vid periodens slut ordnad för en tid af fem år från och med år 1890 medelst entreprenad vid 16 gästgifverier och 13 skjutsstationer. Vid ett gästgifveri utgjorde legan 1 krona 14 öre per nymil och vid en skjutsstation 1 krona 60 öre, men för öfrigt var den för länet fastställda maximilegan 1 krona 70 öre per nymil öfver allt gällande. Vid samtliga anstalter med undantag af 5 utgingo entreprenadbidrag med sammanlagt 7,274 kronor. Motsvarande bidrag utgjorde för skjutsningsperioderna

Åren 1881—1883	10,079 kr.
" 1884—1886	9,500 "
" 1887—1889	9,350 "

Länets jernvägsnät har icke utvidgats under de år, denna berättelse omfattar, hvadan Eders Kungl. Maj:ts Befallningshafvande derutinnan torde få åberopa närmast föregående femårsberättelser. — I fråga om trafiken på jernvägarne har Eders Kungl. Maj:ts Befallningshafvande ansett en redogörelse här böra i tabellform lemnas ej allenast för Stockholm—Vesterås—Bergslagens och de af samma jernvägs trafikbolag trafikerade banor, hvarom uppgifter lemnats äfven i nästföregående berättelser, utan ock för de öfriga jernvägar, hvilka helt och hållet eller till väsentligare del falla inom länet, nemligen Köping—Uttersbergs, Uttersberg—Riddarhyttans och Krylbo—Norbergs jernvägar, hvar- emot några siffror ej torde i femårsberättelsen för Vestmanlands län böra inflyta angående Köping—Hults och Oxelösund—Flen—Vestmanlands jernvägar, hvilka endast i mindre mån sträcka sig inom länet. De ofvan åsyftade trafikuppgifterna lemnas i efterföljande tabeller V, X, Y och Z.

Tab. V. Trafikinkomst samt drifts- och underhållskostnader under åren 1886—1890 för Stockholm—Vesterås—Bergslagens jernväg och de med densamma gemensamt trafikerade Sala—Tillberga, Norbergs och Klackbergs jernvägar äfvensom från den 1 november 1889 Spånga—Löfsta jernväg.

	År 1886.		År 1887.		År 1888.		År 1889.		År 1890.	
	Antal.	Kronor.	Antal.	Kronor.	Antal.	Kronor.	Antal.	Kronor.	Antal.	Kronor.
Trafikinkomst:										
Resande, 1:sta klass.....	4,828	16,600	4,312	13,243	4,609	12,914	3,379	9,348	3,257	8,421
" 2:dra "	72,844	109,232	69,393	98,185	71,961	98,993	74,214	107,136	77,453	110,071
" 3:dje "	411,501	319,541	402,857	307,766	393,007	303,913	417,631	322,283	442,175	326,307
Trupper.....	5,911	5,022	6,922	7,066	6,620	7,637	6,670	7,132	6,801	7,120
Tillsammans	495,084	450,395	483,484	426,260	476,197	423,457	501,894	445,899	529,686	451,919
Resgods, post, åkdon, lefvande djur m. m.	—	90,127	—	90,687	—	102,367	—	111,496	—	111,257
Ilgodsförsändelser.....	—	32,131	—	31,642	—	33,742	—	36,309	—	37,544
Fraktgods.....	Ton.	228,504	Ton.	219,678	Ton.	240,179	Ton.	289,776	Ton.	337,410
		768,368		728,034		782,189		948,615		936,559
Summa inkomster	—	1,341,021	—	1,276,623	—	1,341,755	—	1,542,319	—	1,537,279
Utgifter för drift och underhåll.....	—	663,155	—	602,555	—	597,665	—	787,432	—	757,303
Utgiftsprocent	—	49.5	—	47.2	—	44.5	—	51.06	—	49.26
Inkomst per år och bankilometer.....	—	5,429	—	5,169	—	5,432	—	6,219	—	6,076
Utgifter " " " "	—	2,685	—	2,439	—	2,420	—	3,175	—	2,993

Ann. Stockholm—Vesterås—Bergslagens jernväg håller i längd 196 kilometer. Trafiken började å bansträckan Köping—Tillberga, hvars längd är 45 kilometer, den 7 december 1875, på linien Tillberga—Engelsberg, 50 kilometer, den 27 juli 1876 och den 15 december samma år på den återstående delen. — Sala—Tillberga jernväg är 28 kilometer lång och öppnades för trafik den 7 december 1875. — Norbergs jernväg, 18 kilometer lång, öppnades för trafik den 27 juli 1876. — Klackbergs jernväg har en längd af 5 kilometer och öppnades för trafik den 24 augusti 1883. — Spånga—Löfsta jernväg, 6 kilometer lång, öppnades för trafik den 1 november 1889. — I sammanhang med Stockholm—Vesterås—Bergslagens jernväg trafikeras Sala—Tillberga och Norbergsbanorna sedan den 1 januari 1877, Klackbergsbanan från den 24 augusti 1883 och Spånga—Löfsta-banan från en 1 november 1889.

Tab. X. Trafikinkomst samt drifts- och underhållskostnader under åren 1886—1890 för Köping—Uttersbergs jernväg med grenbanan till sjön Lillsvan.

	År 1886.		År 1887.		År 1888.		År 1889.		År 1890.	
	Antal.	Kronor.	Antal.	Kronor.	Antal.	Kronor.	Antal.	Kronor.	Antal.	Kronor.
Trafikinkomst:										
Resande, 1:sta klass.....	3,162	4,419	2,970	4,233	2,781	3,922	3,061	4,250	3,442	4,674
" 3:dje "	37,123	21,183	38,516	22,110	38,335	21,660	42,124	23,898	47,759	25,696
Trupper.....	375	99	109	43	121	46	337	124	323	116
Tillsammans	40,660	25,701	41,595	26,386	41,237	25,628	45,522	28,272	51,524	30,486

K. M:ts Befallningshafvandes femårsberättelser 1886—1890. Vestmanlands län.

	År 1886.		År 1887.		År 1888.		År 1889.		År 1890.	
	Ton.	Kronor.	Ton.	Kronor.	Ton.	Kronor.	Ton.	Kronor.	Ton.	Kronor.
Trafikinkomst (forts.):										
Resgods, post, åkdon, levande djur m. m.	—	5,031	—	5,147	—	4,662	—	4,705	—	5,216
llgodsförsändelser	51	1,765	54	1,898	58	1,942	62	2,067	70	2,315
Fraktgods	58,665	136,082	63,236	140,062	74,126	169,765	86,385	157,066	76,044	142,198
Summa inkomster	—	168,579	—	173,493	—	201,997	—	192,110	—	180,215
Utgifter för drift och underhåll	—	99,117	—	85,482	—	97,336	—	101,661	—	110,750
Utgiftsprocent	—	58 s	—	49 s	—	48 s	—	52 s	—	61 s
Inkomst per år och bankilometer	—	4,683	—	4,819	—	5,611	—	5,336	—	5,006
Utgifter » » »	—	2,753	—	2,374	—	2,704	—	2,824	—	3,076

Anm. Köping—Uttersbergs jernväg med grenbana till sjöen Lillsvan håller i längd 36 kilometer och öppnades för trafik den 1 juni 1866.

Tab. Y. Trafikinkomst samt drifts- och underhållskostnader under åren 1886—1890 för Uttersberg—Riddarhyttans jernväg.

	År 1886.		År 1887.		År 1888.		År 1889.		År 1890.	
	Antal.	Kronor.	Antal.	Kronor.	Antal.	Kronor.	Antal.	Kronor.	Antal.	Kronor.
Trafikinkomst:										
Resande, 1:sta klass	239	169	222	156	237	182	190	137	306	195
» 3:dje »	3,182	1,097	3,040	1,036	2,798	951	3,005	995	2,913	1,008
Trupper	6	1	6	1	13	2	7	1	8	1
Tillsammans	3,427	1,267	3,268	1,193	3,048	1,135	3,202	1,133	3,227	1,204
Ton.			Ton.		Ton.		Ton.		Ton.	
Resgods, post, åkdon, levande djur m. m.	—	1,214	—	1,183	—	1,177	—	1,185	—	1,211
llgodsförsändelser	4	136	5	144	5	143	5	156	6	171
Fraktgods	12,400	14,260	13,182	14,502	11,708	13,578	14,363	15,888	10,473	12,033
Summa inkomster	—	16,877	—	17,022	—	16,033	—	18,362	—	14,619
Utgifter för drift och underhåll	—	14,279	—	15,552	—	14,723	—	17,236	—	12,862
Utgiftsprocent	—	84 s	—	91 s	—	91 s	—	93 s	—	88 s
Inkomst per år och bankilometer	—	1,406	—	1,418	—	1,336	—	1,530	—	1,218
Utgifter » » »	—	1,190	—	1,296	—	1,227	—	1,436	—	1,072

Anm. Uttersberg—Riddarhyttans jernväg håller i längd 12 kilometer och öppnades för trafik den 1 augusti 1880.

Tab. Z. Trafikinkomst samt drifts- och underhållskostnader under åren 1886—1890 för Krylbo—Norbergs jernväg.

	År 1886.		År 1887.		År 1888.		År 1889.		År 1890.	
	Antal.	Kronor.	Antal.	Kronor.	Antal.	Kronor.	Antal.	Kronor.	Antal.	Kronor.
Trafikinkomst:										
Resande, 1:sta klass	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
» 2:dra »	2,004	1,893 s 0	1,726	1,629 s 10	1,816	1,710 s 28	1,905	1,830 s 03	1,941	1,866 s 10
» 3:dje »	10,278	7,022 s 08	9,706	6,817 s 41	9,087	6,402 s 45	9,612	6,868 s 29	10,676	7,645 s 55
Trupper	3	1 s 14	3	1 s 14	7	3 s 08	4	1 s 52	12	4 s 56
Tillsammans	12,285	8,916 s 67	11,435	8,447 s 65	10,910	8,115 s 81	11,521	8,699 s 84	12,629	9,516 s 01

	År 1886.		År 1887.		År 1888.		År 1889.		År 1890.	
	Ton.	Kronor.	Ton.	Kronor.	Ton.	Kronor.	Ton.	Kronor.	Ton.	Kronor.
Trafikinkomst (forts.):										
Resgods, post, åkdon, levande djur m. m.	—	696·19	—	614·95	—	682·45	—	628·34	—	700·66
Ngodsfräsändelser.....	—	408·94	—	402·41	—	393·56	—	425·97	—	456·15
Fraktgods.....	89,769	130,940·40	86,003	117,105·01	91,967	120,485·44	85,098	111,337·78	102,326	135,108·96
Summa inkomster	—	140,062·20	—	126,570·02	—	120,677·26	—	121,091·93	—	145,781·78
Utgifter för drift och underhåll.....	—	68,355	—	52,578	—	44,958	—	44,853	—	50,380
Utgiftsprocent.....	—	48·5	—	41·5	—	34·7	—	37	—	35
Inkomst per år och bankilometer.....	—	7,419	—	6,661	—	6,825	—	6,373	—	7,672
Utgifter > > > >.....	—	3,598	—	2,767	—	2,366	—	2,361	—	2,651
Inkomsternas öfverskott öfver driftkostnaderna i förhållande till byggnadskapitalet.....	—	5·76 %	—	5·87 %	—	6·72 %	—	5·97 %	—	5·96 %

Anm. Krylbo—Norbergs jernväg öppnades för trafik i september 1874.

B) **Sjökommunikationer.** Till hvad i föregående berättelser derom är yttradt finnes för ifrågavarande femårsperiod icke något att tillägga, vidare än att på stadsfullmäktiges i Vesterås föranstaltande och mot åtnjutande af statsbidrag upprensning, rätning och fördjupning af Kolsundet i Mälaren försiggått, till stor lättnad i sjöfarten emellan ej allenast Vesterås hamn utan ock öfriga hamnar i vestra delen af Mälaren, å ena, samt hufvudstaden och Södertelge kanal, å andra sidan.

C) **Post- och telegrafanstalters** verksamhet afhandlas i den officiella statistiken och torde härutinnan få till vederbörande embetsverks tryckta redogörelser hänvisas. Likaså i fråga om *statens telefonväsende* inom länet; men då den *enskilda företagsamheten för telefonväsendets* utveckling varit synnerligen liflig under åren 1886—1890, har Eders Kungl. Maj:ts Befallningshafvande ansett sig böra derfor lemna en redogörelse, *tabell A*, hvilkens siffror, trots all derå använd möda, icke torde vara fullt exakta i anseende till vissa luckor och oegentligheter i det material, som stått till buds, men som dock för en allmän uppfattning af frågan torde vara fullt tillfredsställande.

Tab. A. Statistiska uppgifter rörande de enskilda telefonnäten i Vestmanlands län åren 1886—1890.

År.	Ledningarnas längd, km.	Telefonstationer.		Apparater.		Samtal.		Inkomster i kr.		Utgifter i kr.		
		Central.	Abonnents.	Telefon.	Vexel.	Abonnents.	Särskildt betalda.	Abonnents.	För särskildt betalda samtal.	För anläggningar.	Personal.	För underhåll. Linier och materiel.
1886.....	511	10	238	11	261	64,965	—	4,077	—	10,672	2,771	1,783
1887.....	563	12	269	14	301	115,247	—	6,540	—	9,094	2,650	2,152
1888.....	464	13	291	18	340	134,927	236	9,033	184	4,725	2,917	2,846
1889.....	621	9	282	16	351	142,405	12,592	7,550	220	5,731	3,573	1,863
1890.....	707	11	260	16	396	128,600	244	10,916	261	6,255	4,171	2,381

1) Denna siffrors uppenbara missförhållande till föregående och nästföljande årets hufvudflyter från oegentligheter i det material, som förelegat till bearbetning.

D) **Sjöfart och handel.** Äfven för detta område af näringslivet må återopas Komrnsekollegii officiella statistik. Dock skola här införas några uppgifter dels om uppbörden vid de förnämligare hamnarna inom länet, såsom i sin mån vittnande om sjöfartsnäringsens ståndpunkt, samt dels om tulluppbörden vid tullkammaren i Vesterås.

Beloppet af uppborna *hamnafgifter* åren 1886—1890 i länets tre hamnstäder har utgjort:

År.	Vesterås. Kr.	Köping. Kr.	Arhoga. Kr.
1886.....	16,555·34	22,853·89	8,538·12
1887.....	20,308·76	22,566·65	7,999·34
1888.....	14,970·37	21,422·80	8,548·37
1889.....	18,478·10	29,709·70	8,454·20
1890.....	17,152·69	26,897·47	8,091·82

Vid *Vesterås tullkammare* har *uppbörden* för samma år utgjort:

År.	Tullmedel. Kr.	Fyr- och båkmedel. Kr.
1886.....	111,374·10	2,829·04
1887.....	130,323·19	2,336·11
1888.....	141,139·57	1,845·81
1889.....	152,878·73	2,048·99
1890.....	163,823·49	2,586·82

Tillökningen härleder sig förnämligast från vidgad import af kolonialvaror.

Sjöfarten vid Vesterås hamn började år 1886 den 19 april och slutade den 17 december

>	>	1887	>	8	>	>	>	>	18	>
>	>	1888	>	13 maj	>	>	>	>	22	>
>	>	1889	>	1	>	>	>	>	17	>
>	>	1890	>	3 april	>	>	>	>	8	>

Angående *bränvinshandeln* och vinstmedlens fördelning meddelas dels *tabell A* (sid. 28) angående bränvinsförsäljningsafgifternas belopp, dels följande uppgift på antal liter försäldt bränvin i länet åren $\frac{1}{10}$ 1885— $\frac{30}{9}$ 1890:

	1885—1886.	1886—1887.	1887—1888.	1888—1889.	1889—1890.
Vesterås.....	3,000	2,000	2,458.50	3,750	4,000
Arboga.....	1,875	1,875	1,616.67	1,750	2,000
Sala.....	3,000	1,250	1,250.—	1,250	1,275
Köping.....	4,736	4,800	3,000.—	4,425	5,750
Summa för städerna	12,611	9,925	8,325.17	11,175	13,025
Landsbygden	6,048	4,000	4,270.88	4,500	5,625
Summa för länet	18,659	13,925	12,596.—	15,675	18,650

Handeln såsom näring drivnes i länets städer under växlande konjunkturer och med mycket få undantag allenast i minut för tillgodoseende af de skilda orternas dagliga behof. Å landsbygden uppstår väl på alla mera befolkade eller centralt belägna platser en så kallad *landthandel*, men på många ställen endast för att efter en ganska kort tid upphöra. Allmänhetens köplust förslår uppenbarligen ej att gifva verksamhet åt de många, som nu för tiden söka sin utkomst i minuthandel.

Sedan enligt nämnda förordningen den 23 september 1887 rättigheten till så kallad *gårdfarihandel* gjorts beroende af särskildt utaf länsstyrelsen meddeladt tillstånd, har Eders Kungl. Maj:ts Befallningshafvande, efter att genom allmän kungörelse sökt inhemta kommuners och enskildes uppfattning om de skilda orternas behof af eller motvilja emot sådan handelsrörelse, till grund för sina beslut öfver inkomna ansökningar om rätt till gårdfarihandel antagit den åsigten, att i allmänhet så kallade korta varor, nålstolskram och dylikt icke borde få kringföras och att en lämplig begränsning i handelns utövande kunde vinnas genom att i regel bevilja rätt dertill endast åt länets inbyggare samt de personer från främmande ort, hvilka ville afyttra alster af hemslöjd eller erkänd lokalindustri, såsom Eskilstunasmiden, ylleväfnad från Vingåker, linneväfnad från Halland, åtskilliga väfnadsalster från Vestergötland, skodon från Nerike o. s. v. Med tillämpning häraf hafva tillståndsbref till gårdfarihandel meddelats till ett antal af 108 år 1888, 105 år 1889 samt 104 år 1890.

I fråga om länets *marknader* finnes ej något att tillägga, utöfver hvad förra berättelsen innehåller; dock att Vesterås höstmarknad med år 1888 inskränkts till 2 dagar.

Tab. Ä.

Bränvinsförsäljningsafgifterna i Vestmanlands län, åren 1886—1890.

	1885—1886.			1886—1887.			1887—1888.			1888—1889.			1889—1890.							
	Antal.		Afgift.	Antal.		Afgift.	Antal.		Afgift.	Antal.		Afgift.	Antal.		Afgift.					
	Minuthandelsställen.	Utskänkningsställen.		Minuthandelsställen.	Utskänkningsställen.		Minuthandelsställen.	Utskänkningsställen.		Minuthandelsställen.	Utskänkningsställen.		Minuthandelsställen.	Utskänkningsställen.		Minuthandelsställen.	Utskänkningsställen.			
		Ständiga.	Tillfälliga.		Ständiga.	Tillfälliga.		Ständiga.	Tillfälliga.		Ständiga.	Tillfälliga.		Ständiga.	Tillfälliga.					
	Kronor.		Kronor.		Kronor.		Kronor.		Kronor.		Kronor.		Kronor.							
Vesterås.....	4	11	1	90,389.43	3	10	1	96,812.40	4	11	2	106,035.04	4	11	2	92,469.46	2	9	2	99,668.77
Arboga.....	1	8	1	24,218.17	1	4	1	23,779.29	1	3	1	25,121.77	1	3	1	29,403.27	1	3	1	27,482.37
Köping.....	1	7	3	40,000.—	1	4	3	36,720.—	1	3	4	37,185.94	1	3	3	36,694.57	1	1	4	47,813.63
Sala.....	1	3	1	63,632.91	1	3	1	58,888.19	1	3	1	64,655.33	1	3	1	49,435.33	1	3	1	70,385.77
Summa för städerna	7	29	6	218,240.51	6	21	6	216,199.88	7	20	8	232,998.08	7	20	7	208,002.68	5	16	8	245,350.54
Landsbygden	—	1	1	696.88	—	1	1	600.—	—	1	3	640.88	—	1	2	675.—	—	1	3	843.75
Summa för länet	7	30	7	218,937.39	6	22	7	216,799.88	7	21	11	233,638.71	7	21	9	208,677.68	5	17	11	246,194.29
Disposition:																				
Uppbördsprovision.....	—	—	—	153.30	—	—	—	138.38	—	—	—	137.90	—	—	—	84.24	—	—	—	134.96
Till insättning i Statskontoret.	—	—	—	43,617.78	—	—	—	43,212.58	—	—	—	46,572.27	—	—	—	41,583.91	—	—	—	49,043.36
» Landstinget.....	—	—	—	43,756.84	—	—	—	43,332.31	—	—	—	46,700.16	—	—	—	41,718.68	—	—	—	49,211.87
» Hushållningssällskapet.....	—	—	—	21,878.41	—	—	—	21,666.16	—	—	—	23,350.06	—	—	—	20,859.33	—	—	—	24,605.93
» Länets socknar.....	—	—	—	486.83	—	—	—	419.25	—	—	—	447.64	—	—	—	471.77	—	—	—	589.74
» Länets städer.....	—	—	—	109,044.28	—	—	—	108,031.25	—	—	—	116,430.68	—	—	—	103,959.70	—	—	—	122,608.43
Summa	—	—	—	218,937.39	—	—	—	216,799.88	—	—	—	233,638.71	—	—	—	208,677.68	—	—	—	246,194.29

5. Kameralförhållanden.

Tabell 3 innehåller uppgift om *hemman, jordlägenheter samt stadsjordar m. m.* jemte derä belöpande taxeringsvärde i kronor.

Af denna tabell, i hvad den rörer *landsbygden*, framgår, att antalet hemman inom länet, som vid förra femårsperiodens slut belöpte sig till $2,853^{89}/_{288}$ förmedlade mantal, under denna period ökats med 2 mantal, så att de förmedlade mantalen vid 1890 års slut utgjorde $2,855^{89}/_{288}$. Förändringen härutinnan har uppkommit derigenom att, förutom det att, såsom tillförene i berättelsen blifvit anfördt, hemmanen Äs, n:is 1—3 om tillsammans $2^{3}/_{4}$ mantal skatte, Bjurnäsbo om $1/_{4}$ mantal skatte, Karmdal om $1/_{4}$ mantal skatte och Ingborgbo om $1/_{2}$ mantal frälse, eller tillhopa $3^{3}/_{4}$ mantal tillförts länet från angränsande län, hafva jemlikt Eders Kungl. Maj:ts nådiga bref till Kungl. Kammarkollegium af den 19 mars 1888 hemmanen Lilla Kyringe n:o 1, 1 mantal skatte, och Lilla Kyringe n:o 2, $3/_{4}$ mantal frälse, båda belägna i Björksta socken och Ytter-Tjurbo härad, blifvit i jordeboken afförda, så att de numera till nummer och mantal endast äro inom kolumn derstädes intagna.

I afseende på *jordnaturen* å landsfastigheterna hafva följande förändringar och omföringar under perioden egt rum.

a) *Kronoegendomar under allmän disposition.* Följande kronoegendomar, hvilka förut varit till boställen upplätta, hafva efter innehafvarnes afgang indragits och utarrenderats på tjugu år, nemligen: länsmansbostället Högby n:o 1, 1 mantal i Badelunda socken och Siende härad, jägmästarebostället Löpdal n:o 4, $1/_{2}$ mantal i Säby socken och Snefringe härad, häradsskrifvarebostället Östanbro n:o 3, 1 mantal i Björksta socken och Ytter-Tjurbo härad, samt bergshauptmansbostället Väsby i Sala socken och Öfver-Tjurbo härad, hvilket senare hemman dock icke finnes i jordeboken antecknad.

Genom omföring af de tre förstnämnda, till $2^{1}/_{2}$ mantal uppgående, boställen till kronohemman under allmän disposition har förmedlade hemmantalet af boställen nedgått från $107^{29}/_{32}$ mantal, som det utgjorde vid femårsperiodens början, till $105^{13}/_{32}$ mantal.

Förmedlade mantalet af kronohemman under allmän disposition utgjorde vid femårsperiodens början $196^{5}/_{48}$ mantal och vid dess slut $194^{35}/_{48}$ mantal, hvadan alltså en minskning af $1^{3}/_{8}$ mantal egt rum. Denna förändring har förorsakats dels genom hitförande af nyssnämnda $2^{1}/_{2}$ mantal indragna boställen, dels derigenom att nedan antecknade indragna *boställen* på grund af kungl. brefvet den 18 maj 1888 och Kungl. Kammarkollegii cirkulär den 14 augusti 1874 *försålt* med tillträdesrätt under perioden samt omförts till frälsehemman, nemligen:

Egendomens namn.	N:o.	Mantal.	Härad.	Socken.	Taxeringsvärde. Kronor.	Försäljningssumma. Kronor.
Ragnarbo	1	$1/_{4}$	Våla	Öster-Våla	6,400	8,350
Forshemma eller Forssuma	4	$1/_{4}$	Åkerbo	Torpa	5,500	7,150
Allmänningtorp	1	$1/_{8}$	Siende	Kärro	2,300	4,600
Tränsta	1	$1/_{2}$	Snefringe	Munktorp	8,500	8,500
Rafvastbo	1	$1/_{4}$	Simtuna	Simtuna	5,000	5,300
Sörviken	1	$1/_{4}$	Torstuna	Hvittinge	2,000	2,500
Norr Amajön	1	$1/_{4}$	„	„	2,000	2,500
Summa	—	$17/_{8}$	—	—	31,700	38,900

dels slutligen deraf, att på grund af Kungl. Kammarkollegii bref den 28 februari 1888 från Kungl. Universitetet i Uppsala försålda hemmanen Eneby n:o 1 om 1 mantal och Säfvasta n:o 2, hvilket senare hemman enligt Kungl. Kammarkollegii beslut den 9 december 1868 är upptaget såsom 1 mantal, begge belägna i Altuna socken och Simtuna härad, blifvit omförda från kronohemman till frälsehemman.

b) *Kronoegendomar under enskild disposition.* Hemmanen af denna egenskap hafva under femårsperioden minskats från $3^{59}/_{288}$ till $2^{15}/_{32}$ mantal, derigenom att under de år, berättelsen afser, *skatteköp* beviljats å efterföljande hemman mot de för dem antecknade köpeskillingsbelopp:

Hemmanets namn.	N:o.	Mantal.	Härad.	Socken.	Skatteköpet grundadt på Länsstyrelsens utslag af	Skatteköpeskillning. Kronor.
Björso eller Långsjötorp	1	$1/_{12}$	Snefringe	Sura	d. $31/_{8}$ 1886	16'97
Högbo	1	$7/_{64}$	Torstuna	Hvittinge	d. $3/_{8}$ 1888	21'44
Korslöt	1	$1/_{4}$	Åkerbo	Köping	d. $27/_{8}$ 1888	39'81
Skylltorp	1	$1/_{64}$	Skinskatteberg	Skinskatteberg	d. $3/_{10}$ 1888	2'—
Gräsberget	1	$1/_{36}$	Do	Ramsberg	d. $12/_{7}$ 1889	3'55
Bäckby	1	$1/_{4}$	Norrbo	Skerike	d. $29/_{8}$ 1890	69'37
Summa	—	$63/_{72}$	—	—	—	153'14

Utom å nu uppräknade kronohemman hafva äfven skatteköp beviljats å följande kronolägenheter, nemligen: kronoutjorden Hjeltberga i Simtuna socken och härad, enligt Eders Kungl. Maj:ts Befallningshafvandes utslag den 29 juli 1886, mot skatteköpeskillning af 11'25 kronor; kronoängen Stadstegen i Björskogs socken och Åkerbo härad, enligt samma myndighets utslag den 21 januari 1887, mot skatteköpeskillning af 16'87 kr.; kronoutjorden Hemmanbo i Hvittinge socken och Torstuna härad, enligt samma myndighets utslag den 3 augusti 1888, mot skatteköpeskillning af 40 kr.; samt kronolägenheten Finnbo i Österunda socken och samma härad, enligt samma myndighets utslag den 12 juli 1889, mot skatteköpeskillning af 10'94 kr.

c) *Skatteegendomar.* Sedan Eders Kungl. Maj:t genom nådig förordning af den 11 september 1885 tillätit, att räntor å skattefrälsehemman finge i vissa fall för statsverkets räkning inlösas, om vederbörlig anmälan derom gjordes inom ett år från nämnda dag, samt genom nådiga kungörelsen den 13 juli 1887 medgifvit, att dylik inlösen fortfarande finge ega rum, derest ränteegaren derom gjorde anmälan inom utgången af år 1888, hafva till följd af sådana anmälanden *skattefrälseräntorna* från följande hemman under femårsperioden blifvit *af statsverket inlösta* mot nedan antecknade lösesummor och hemmanen i jordeboken till skatte omförda, nemligen:

Hemmanets namn.	No.	Mantal.	Härad.	Socken.	Löse- summans belopp. Kronor.
Under år 1888:					
Fogryte	2	1	Åkerbo	Fellingsbro	7,879
»	3	1	»	»	5,732.50
Nyckelby	1	1	»	»	6,397.75
»	2	1	»	»	6,596
»	3	1	»	»	7,043.75
»	4	1	»	»	6,397.75
Söderby	2	1	»	»	6,813
Ihre	1	$\frac{1}{8}$	»	Vestra Skedvi	473
Under år 1889:					
Almsta	2	$\frac{31}{36}$	Ytter-Tjurbo	Björksta	5,431
Gansta	3	1	»	»	4,534.50
Öfversta	3	1	»	»	5,051
Bysala	3	$\frac{1}{2}$	Skinkatteberg	Hed	2,393.75
»	4	$\frac{1}{2}$	»	»	2,393.75
Främshyttan	1	$\frac{1}{4}$	»	Skinkatteberg	441
Solmyra	3	$\frac{1}{4}$	»	Gunnilbo	1,196.75
Summa	—	$11\frac{35}{72}$	—	—	68,774.50

Förutom med nu uppräknade hemman hafva skattehemmanen ökats dels genom ofvan angifna $5\frac{3}{72}$ hemman, hvarä skatteköp beviljats, och dels genom till länet öfverflyttade skattehemmanen Äs $2\frac{3}{4}$ mantal, Karmdal $\frac{1}{4}$ mantal och Bjurnäsbo $\frac{1}{4}$ mantal, hvaremot, såsom här ofvan finnes omnämndt, från denna klass af hemman afförts 1 mantal skatte Lilla Kyringe n:o 1, hvadan tillökningen utgjort $14\frac{17}{36}$ mantal.

Skattehemmanen i länet, som vid femårsperiodens början utgjorde $1,911\frac{11}{24}$ mantal uppgingo således vid 1890 års slut till $1,925\frac{67}{72}$ mantal.

d) *Frälseegendomar.* Frälsehemmanen i länet utgjorde vid qvinqvenniets början $424\frac{23}{32}$ mantal. Under perioden hafva till denna klass af hemman öfverförts $1\frac{7}{8}$ mantal försälda kronoegendomar, hvilka här ofvan finnas förtecknade, afyttrade akademihemmanen Eneby och Säfvasta i Altuna socken om tillsammans 2 mantal samt till länet öfverflyttade $\frac{1}{2}$ mantal frälse Ingborgbo, hvaremot afförts de under rubriken skatteegendomar specificerade $11\frac{35}{72}$ mantal, från hvilka statsverket inlöst skattefrälseräntorna äfvensom på grund af kungl. brefvet till Kammarkollegium den 19 mars 1888 Lilla Kyringe n:o 2, $\frac{3}{4}$ mantal, i följd af hvilka förändringar frälsehemmanen vid 1890 års slut utgjorde $416\frac{247}{288}$ mantal.

I afseende på fastigheternas å landsbygden *taxeringsvärde*, utvisar tabellen för år 1890 en icke så obetydlig minskning emot värdena år 1885. Frånräknadt de belopp, som utgöra sammanlagda värdena af de i 1890 och 1885 års tabeller upptagna kyrkor och andra offentliga byggnader å landet äfvensom frälseräntor, har nemligen värdet å öfriga fastigheter på landet under perioden nedgått från 86,688,100 kronor till 85,499,400 kronor eller med 1,188,700 kronor. Minskningen berör jordbruksfastigheterna, hvilkas värde nedgått med 2,769,700 kronor, hvaremot taxeringsvärdet å annan fastighet ökats med 1,581,000 kronor.

Af återopade tabell 3, i hvad den rörer länets *städer*, framgår, att antalet *nybygda boningshus* under perioden 1886—1890 utgjort 210 emot 137 under perioden 1881—1885.

Den största anparten af nybyggnaderna under den tidrymd, denna berättelse omfattar, eller icke mindre än 130 kommer på *Vesterås stad*. Af dessa nybyggnader äro 56 boningshus med 162 rum och 152 kök belägna inom stadens planlagda område och utgöra till en del ersättning för nedrifna 12 äldre boningshus med 62 rum och 22 kök. Bland dessa utmärker sig framför andra byggnadsaktiebolaget Vestmannias hus, uppfördt af sten i tre våningar på den tomt i hörnet af Köpmangatan och Norra Ågatan, som förut upptagits af före detta hospitalskyrkan jemte fattigvårdsinrättningen, hvilket nya hus å nedra botten inrymmer ändamålsenligt inredda lokaler med säkra kassahalf för åtskilliga allmänna verk, såsom post, sparbanker m. m. De öfriga 74 boningshusen äro deremot uppförda utom stadsplanen på stadens område, der arbetare helst välja platser för uppförande af bostäder åt sig för att undvika det tvång, som de särskilda ordningsstadgarna för stad medföra. Denna arbetarnes byggnadsverksamhet har underlättats genom särskilda bland dem bildade byggnadsföreningar, hvilka hvar för sig samfäldt för jemförelsevis billigt pris inköpt vid gränserna af stadsplanen liggande jordområden samt efter dessas indelning till tjenliga tomter fördelat tomterna enligt särskilda villkor bland föreningsmedlemmarne. Den största sålunda tillkomna, så kallade förstad är den af Vesterås byggnadsförening inköpta del af kyrkobaeksgärdet, som nu kallas Norrmalm och hvilken, skild från den egentliga staden genom en äldre begravningsplats samt ett till esplanad eller ringgata derjemte afsatt område af 100 fots bredd, omfattar ej mindre än 58 tomter, af hvilka 47 äro bebyggda med tillsammans 51 boningshus. Med hänseende till dessa förhållanden är byggnadsnämnden sysselsatt med utredning och förslag till dessa nya byggnadsområdets inläggande i stadsplanen, och har emellertid enligt helsovårdsnämndens förslag och stadsfullmäktiges beslut Eders Kungl. Maj:ts Befallningshafvande genom resolution den 5 februari 1890 förordnat, att området Norrmalm skall i afseende å helsovården såsom stad betraktas.

Antalet nybygda boningshus i *Arboga stad* under perioden utgör 22, deraf de flesta utom stadens planlagda område. Frågan om ny stadsplan har ännu icke blifvit afgjord. För dess lösning har ansetts erforderligt att i planen intaga delar af de till Arboga landsförsamling hörande hemmanen Strömnäs, Kallstensgården och Gäddgården; men Eders Kungl. Maj:t har enligt nådigt bref af den 16 november 1889 afslagit stadens underdåniga ansökan om deras införlifvande med staden. Emellertid har staden under år 1890 förvärfvat eganderätten till förstnämnda hemman och hoppas kunna träffa uppgörelse med egarne äfven till de öfriga hemmanen. så att stadsplanen jemväl för södra stadsdelen må kunna uppgöras. Mot ordnande af stadsplan för norra stadsdelen möter intet hinder.

Efter den eldsolycka, hvilken år 1889 öfvergick *Köpings stad* och hvarom under rubriken politi skall närmare talas, hafva af de genom branden förstörda stenhusen 5 blifvit restaurerade med 54 bostadsrum och kök, och af de 11 under femårsperioden inom stadsplanen uppförda nya boningshusen äro 9 af sten — deraf 3 trevånings- och 6 med två våningar — samt 2 af trä, innehållande alla dessa nybygda hus, utom kök och handelsbodas, 178 bostadsrum. Härförutom har under perioden byggnad på-

begynts af 6 stenhus, deraf 2 med tre våningar. Genom nådigt bref den 9 maj 1890 har Eders Kungl. Maj:ts gillat och fastställt en af stadsfullmäktige med anledning af branden gjord underdånig framställning om ändring och utvidgning af 1884 års stadsplan.

I Sala hafva under perioden uppförts 14 nya boningshus, hvarigenom några spår af de flere, förödande eldsvådor, som i början af 1880-talet drabbade staden, numera knappast äro märkbara. De flesta af stadens gator hafva på senare åren blifvit omlagda, och för stadens försköning och nytta hafva åtskilliga nya planteringar blifvit anlagda.

Beträffande *taxeringsvärdet* inom städerna framgår af tabellen, att detsamma för år 1890 belöpte sig till 3,306,100 kronor å jordar inom städerna och till 17,807,500 kronor å hus och tomter. Då taxeringsvärdet för år 1885 utgjorde respektive 3,267,900 kronor och 16,079,800 kronor, har således emellan nämnda år en tillökning egt rum i värdet å jordarne med 38,200 kronor och i värdet å hus och tomter med 1,727,700 kronor. Hvad angår förhållandet med detta värde inom de särskilda städerna i länet, har å jordvärdet förhöjning skett i Köping med 5,300 kronor och i Sala med 39,200 kronor, då deremot nedsättning egt rum i Vesterås med 5,300 kronor och i Arboga med 1,000 kronor, samt å värdet på hus och tomter förhöjning försiggått i Vesterås med 724,500 kronor, i Arboga med 399,200 kronor och i Sala med 623,600 kronor, hvaremot värdet å dylik fastighet i Köping minskats med 19,600 kronor.

I *städernas egoområden* har någon förändring under denna femårsperiod icke förekommit, hvarföre Eders Kungl. Maj:ts Befallningshafvande i afseende derpå får hänvisa till hvad i föregående berättelse finnes anfördt. Likaså har ingen annan förändring uti städernas donationsjord egt rum, än att, på grund af nådiga brefvet den 30 augusti 1864, för hvars innehåll redogörelse är lemnad uti förra berättelsen, tre så kallade herråkerslotter inom Arboga stad blifvit af staden under perioden tillträdde. Inom Sala har staden gjort anspråk på bättre rätt till den så kallade Sala stads skog och utmark, ett område på tillhopa öfver 10,000 tunnlands areal, hvilket för närvarande innehafves af Sala bergslag och dess intressenter; och anhängigjordes härom i slutet af år 1889 rättegång, som ännu beror på domstols pröfning.

För *egendomar af fideikommissnatur* år 1890 redogöres i bilagda **tabell 4** och för egendomar, som samma år tillhörde *inhemska aktiebolag*, i bilagda **tabell 5**. Sedan de i förra femårsberättelsen upptagna, *främmande magters undersåtar* tillhörande egendomar under denna period försålts, funnos vid 1890 års slut icke några sådana personer tillhöriga fastigheter. I afseende på fideikommissegendomarne finner sig Eders Kungl. Maj:ts Befallningshafvande böra erinra, att icke kronans jordeböcker och i allmänhet icke heller taxeringslängderna lemna någon upplysning derom, hvarför tabellen är grundad på enskilda uppgifter.

För bestämmande af *afgäld* i enlighet med kungl. förordningen angående hemmansklyfning och jordafsöndring den 6 augusti 1881 hafva hos Länsstyrelsen anmälts *jordafsöndringar* till nedanupptagna antal, nemligen:

År.	Vesterås fögderi.	Kungsörs fögderi.	Bergslags fögderi.	Salberga-Väsby fögderi.	Summa.	
1886.....	7	8	8	—	23	
1887.....	4	12	3	—	19	
1888.....	5	22	3	—	30	
1889.....	3	8	—	1	12	
1890.....	7	31	—	—	38	
	Summa	26	81	14	1	122

och på grund af samma nådiga förordning, hafva uppå derom gjorda framställningar 3 ärenden angående mantals bestämmande å frånskilda delar af hemmans område blifvit af Eders Kungl. Maj:ts Befallningshafvande afgjorda, deraf 2 under år 1887 och 1 under år 1889.

Någon *skattläggning* har under perioden icke förekommit; men genom särskilda utslag, som blifvit Kungl. Kammarkollegii pröfning underställda, har Eders Kungl. Maj:ts Befallningshafvande förordnat om *rotering* eller tillökning i roteringen rörande hemman, som här nedan upptagas, nemligen:

under år 1886:

- om rotering till hela öretal af Tullsta n:o 1, 1 mantal om 17½ öresland i Killa socken, hvilket förut varit roteradt för endast 10¼ öresland;
- » » till d:o af Näs n:o 1, 1 mantal om 12 öresland i Möklinta socken, hvilket förut varit roteradt för endast 8 öresland;
- » » till d:o af Huddungeby n:o 2, 1 mantal om 11¼ öresland i Huddunge socken, hvilket förut varit roteradt för endast 8⅜ öresland;
- » » till d:o af Arnebo n:o 1, 1 mantal om 10 öresland i Vester-Löfsta socken, hvilket förut varit roteradt för endast 5 öresland;
- » » till d:o af Skälby n:o 3, 1 mantal om 18 öresland i Sala socken, hvilket förut varit roteradt endast för 12 öresland;
- » » af indragna kronofogdebostället Hof i Sala socken;
- » » af försälda kronohemmanet Källsta n:o 1, ¼ mantal i Odensvi socken; och
- » » af försälda kronohemmanet Ragnarbo n:o 1, ¼ mantal i Öster-Våla socken;

under år 1887:

- om rotering af Hemmingsbo n:o 1, ⅓ mantal i Gunnilbo socken;

under år 1888:

- om rotering af försälda kronohemmanet Forshemina eller Forsuma n:o 4, ¼ mantal i Torpa socken;

under år 1889:

- om rotering af försälda kronohemmanet Tränsta n:o 1, ½ mantal i Munktorps socken;
- » » af försälda kronohemmanet Allmänningtorp n:o 1, ⅓ mantal i Kärro socken;
- » » af försälda kronohemmanet Rafvastbo n:o 1, ¼ mantal i Simtuna socken;

under år 1890:

- om rotering af försälda kronohemmanet Sörviken n:o 1, ¼ mantal i Hvittinge socken; och
- » » af försälda kronohemmanet Norr Ämsjön n:o 1, ¼ mantal i samma socken.

Utom härofvän under titel »kronoegendom under allmän disposition» antecknade försälda hemman, som omförts till allmänt frälse, af hvilka dock hemmanet Ragnarbo såldes redan den 22 maj 1885, ehuru omföring af detsamma till frälsenatur först påföljande år egde rum, hafva under femårsperioden genom offentliga auktioner *afyttrats kronohemman* om tillsammans 10¼

Eders Kungl. Maj:ts Befallningshafvande utfärdad den 19 september 1889.

Sedan Eders Kungl. Maj:t den 28 mars 1884 förordnat, att Vestmanlands östra domsagas fyra härad, nemligen Torstuna, Simtuna, Öfver-Tjurbo och Våla, skulle utgöra ett tingslag med tingsställe i närheten af Heby jernvägsstation, så och efter det tingsstad blifvit der anordnad uti ett för ändamålet uppfördt stenhus, samt underdånig anmälan gjorts, att hinder för regleringens trädande i verket således icke mötte, har Eders Kungl. Maj:t i nådigt bref den 9 september 1887 stadgat, att ofvannämnda förening af de fyra häradena skulle med 1888 års ingång gå i verkställighet.

Med underdånig skrifvelse den 10 oktober 1889 har Eders Kungl. Maj:ts Befallningshafvande insändt domhafvandens i länets vestra domsaga underdåniga framställning, att Åkerbo härad och Skinskattebergs bergslag måtte få förenas till ett tingslag med tingsställe i Köping; men enligt nådigt bref den 20 december samma år har Eders Kungl. Maj:t förklarat, att då ifrågavarande domsaga redan förut vore i åtnjutande af de fördelar, som afsåges med nådiga förordningen angående ändring i vissa fall af gällande bestämmelser om häradsting den 17 maj 1872, och Skinskattebergs bergslag genom kommunernas ombud enhälligt motsatt sig det väckta förslaget, Eders Kungl. Maj:t ej funnit anledning förekomma att till ifrågavarande ansökning lemna bifall.

Under perioden har slutligen underdånig framställning af domhafvanden i länets södra domsaga väckts om förening af de fyra häradena Snefringe, Tuhundra, Siende och Ytter-Tjurbo med gemensamt tingsställe i Vesterås, men denna fråga har icke före utgången af år 1890 slutligen pröfvats, hvadan Eders Kungl. Maj:ts Befallningshafvande torde få i nästa berättelse dertill återkomma.

I fråga om organisationen af *städernas domstolar och polisväsende* finnes icke någon förändring att omförmäla.

Hvad angår *polisbevakningen å landet* har användandet af särskild polisstyrka till biträde åt kronofogdar och länsmän i något ökad utsträckning förekommit; likasom kommunerna för vinnande af tryggare bevakning måst till minst hälften af polisväsendets aföning bidraga, hafva enskilda jernbruk utan anspråk på statsmedel fått uteslutande för egen kostnad poliskonstaplar anställda vid sina områden. Följande öfversigt angifver närmare omfattningen år 1890 af den anordnade polisuppsigten och kostnaderna därför:

	Statsmedel. Kronor.
Vid Kungaö i Kung Karls socken.....	250.
I Norbergs socken och bysamhälle	300.
I Vestanförs socken.....	125.
Vid Skinskattebergs bruk	—
Vid Ferna bruk.....	—
Vid Surahammars bruk	—
Vid mötesplatserna Salbohed och Utnäslöt	160.
Summa kr.	835.

Eders Kungl. Maj:ts Befallningshafvande har den 25 juni 1890 fastställt särskild instruktion för poliskonstaplarne å landsbygden.

K. M:ts Befallningshafvandes femårsberättelser 1886—1890. Vestmanlands län.

För *städernas bebyggande* och om åtgärder för planers fastställande derutinnan har närmare redogjorts under hufvudrubriken kameralförhållanden.

Här torde vara platsen att omnämna, att staden *Köping* den 4 juli 1889 hemsöktes af två skilda *eldsvådor*, hvilka tillsammans åstadkommo en förödelse, större än någon, som på århundraden öfvergått samhället. Något före kl. sex på morgonen tillkännagafs på i staden vanligt sätt, att eld antändt ett mekaniska verkstaden tillhörigt magasin vid hamnen. Oaktadt brandkårens snabba ankomst blef, till följd af en ovanligt långvarig torka och en rådande orkanlik storm, skadan redan här betydlig. Men en större olycka skulle inträffa. Sedan nyssnämnda eld, som vållats af gnistor från lokomotiv, blifvit begränsad och undersökning derom inför magistraten inledts, varnades utbrottet af en ny eldsvåda i motsatt del af staden, der eld uppstått i ett präng emellan Åkerbo häradstingshus och en annan gård. Eld var der anlagd af en minderårig. Som härden här anträffades i den mest trångbygda delen af staden, och brandkåren, redan ansträngd, hade en skäligen lång väg att dit tillryggalägga, spreds elden med ofantlig hastighet. Så snart man fått farans vidd för sig klar, afläts bud till grannstäderna, och hjälp anlände på bantåg så skyndsamt som möjligt. Budskapet anlände till Vesterås i samma stund, som ett militärtåg befann sig inne å stationen, hvadan undertecknad, landshöfding, genast afreste till Köping med 130 man beväringssynglingar under befäl från Salbohed samt två slangsprutor från staden med 80 man släckningsmanskap. Vidare undsättning lemnades äfven senare från Vesterås och derjemte från Arboga och Eskilstuna. Sekundchefen för lifregementets grenadierkår beordrade på aftonen till platsen ett kompani, med timmermansredskap bevärade grenadierer. Trots alla ansträngningar kunde elden först sent på natten till den 5 juli anses begränsad.

Skadans vidd kan uppfattas af några siffror. Inalles 48 gårdar med 92 boningshus och en mängd uthus blefvo lågornas rof, deribland det förut nämnda tingshuset, hvars arkiv dock räddades. Bevillingstaxerade till 923,900 kronor, voro de afbrända egendomarne belägna inom de värderikaste kvarteren. Sammanlagda brandskadeersättningen uppgick för fastighet till 692,307 kronor och för varulager och annan lös egendom till 919,067 kronor 43 öre. Städernas ömsesidighetsbolag ensamt drabbades af förlust för byggnader till belopp af 635,045 kronor och för lös egendom af 820,000 kronor.

I öfrigt har länet varit från större olyckor af denna art förskonadt.

Vesterås stad har under åren 1887 och 1888 för en kostnad af omkring 271,000 kronor anordnat fullständig *vatten- och afloppsledning*. Antalet vattenledningar till hus eller gård utgjorde vid 1890 års slut 295. Till detta arbete funnos en del medel redan förut samlade till belopp af inemot 100,000 kronor. Vattenförbrukningen betalas i allmänhet i förhållande till antalet med eldstad försedda rum i egendomarne och utgör afgiften 2 kronor för rum. Redan sedan flere år tillbaka har staden Köping ett fullständigt genomfördt dräneringssystem, men saknar vattenledning. I Arboga är dräneringsplan uppgjord, men ej tillämpad, enär man afvaktar utgången af väckt fråga om vattenledning.

Undervisningsanstalter. De *allmänna läroverken*, hvilka äro desamma som i förra berättelsen finnas angifna, hade höstterminen

1890 följande antal lärjungar: Vesterås på latinlinien fullständiga läroverk 249, Arboga femklassiga 56, Sala treklassiga 32, Köpings tvåklassiga 44. Förstnämnda läroverk eger enligt årsprogrammet för läsåret 1886—1887 ej mindre än 28 särskilda stipendiifonder, hvilkas afkastning utdelas med belopp vexlande från 300 kronor i terminen till 4 kronor 50 öre, hvarjemte en del räntor användas till bokpremier.

Såsom i förra berättelsen är meddeladt, finnas högre läroanstalter för qvinlig ungdom i en hvar af länets städer.

Hvad angår *Vesterås högre elementarläroverk för flickor* bildades detsamma, sådant det nu existerar, år 1888 derigenom, att det dåvarande Hvasserska elementarläroverket samt Natalia Anderssons högre skola för qvinlig ungdom öfvertogos af Vesterås läroverksförening och sammanslogos till ett läroverk. Läroverksföreningen sammansköt för ändamålet 6,000 kronor, staden anvisade 1,800 kronor och stadens sparbank 1,500 kronor. Nu är läroverket ordnad på sju klasser, till hvilka vid behof kan läggas en åttonde, såsom skedde år 1890. Med läroverket är förenad en förberedande gosskola. Två premiefonder hafva läroverket donerats, den ena, Sundinska fonden, å 5,000 kronor af framlidne fabrikören A. T. Sundin, och den andra, Natalia Anderssons fond, å 1,000 kronor, stiftad af dennas forna elever. Antalet elever har i medeltal varit 140, deraf 20 gossar. Läroverket åtnjuter årliga anslag af staten med 2,000 kronor och af landstinget med 800 kronor.

Sala elementarläroverk för flickor har fem klasser jemte en treklassig småskola. Elevantalet har i medeltal utgjort 54. I anslag har till läroverket utgått af Sala stad årligen 750 kronor, af Sala stads sparbank 1,000 kronor och af landstinget 400 kronor.

Arboga elementarskola för flickor räknar i medeltal 50 elever förutom 16 uti en dermed förenad förberedande skola för flickor och gossar. För läroverket finnes en garantiförening, som åren 1886—1890 årligen bidragit med omkring 300 kronor, hvarförutom läroverket åtnjuter statsanslag af 1,000 kronor samt understöd af landstinget med 400 kronor och af Arboga stad med 500 kronor.

Till *Köpings elementarläroverk för flickor* har statsanslag utgått med 500 kronor om året, likasom landstinget bidragit med 400 kronor och staden åren 1886—1888 lemnat 300 kronor samt åren 1889 och 1890 ett belopp af 400 kronor. Läroverket består nu af småskola med tre afdelningar för gemensam undervisning åt flickor och gossar samt flickskola (det egentliga läroverket) med 5 årskurser. Antalet elever har i medeltal varit 40. Stadens *tekniska söndags- och aftonskola*, som i medeltal räknat 50 lärjungar årligen, har understöds af staten med 350 kronor och af staden med enahanda belopp.

Angående *folkskoleundervisningen*, med hänsyn hvartill länet är deladt i två inspektionsdistrikt, har Eders Kungl. Maj:ts Befallningshafvande inhemtat, att denna undervisning vid 1890 års slut meddelades vid 170 folkskolor, deraf 11 flyttande, 46 mindre folkskolor, deraf 2 flyttande, samt 183 småskolor, deraf 13 flyttande.

Fortsättningskolor voro anordnade vid 34 folkskolor. Slöjdundervisningen, som år 1885 inhemtades vid allenast 10 folkskolor, har utvecklats derhän, att densamma år 1890 meddelades vid 80 skolor.

Hushållningssällskapet har under periodens olika år låtit utdela understöd för slöjdundervisning med följande belopp: år 1886 med 1,926 kr., år 1887 med 1,935 kr. åt 44 skolor, år 1888 med 2,427 kr. åt 62 skolor, år 1889 med 2,465 kr. åt 68 skolor och år 1890 med 2,840 kr. åt 80 skolor.

Till dessa anslag har dock landstinget årligen bidragit med 1,500 kronor.

Under åren 1886—1890 hafva uppförts 19 nya folkskolehus och 13 småskolehus, hvarvid i allmänhet normalritningarne följts eller åtminstone rådfrågats. Inspektörerne anse undervisningsmaterielen ganska tillfredsställande, stundom riklig. I den mån yngre, i trädgårdsskötsel bättre underbyggda lärare blifvit vid skolorna anställda, har handledningen i denna del af folkskolans verksamhet kunnat utvecklas. Antalet skolträdgårdar är icke känt, men det uppgifves, att många utmärkt väl skötta sådana finnas och att från flere af dem äktade fruktträd utlemnas.

Folkskoleinspektörerne vitsorda, att flertalet lärare och lärarinnor med samvetsgrannhet och duglighet verka i sitt kall. Hvad angår frekvensen af lärjungar, har det visat sig, att, der försunlighet i barnens skolgång förekommit, anledningen merendels berott på fattigdom i hemmen. Någon gång hafva dock skolrådets ordförande och lärarne nödgats för visad vårdslöshet härutinnan vända sig med förmaningar och tilltal till föräldrarne. Ett och annat skolbarn har måst af skolrådet hemtas till skolan, men Eders Kungl. Maj:ts Befallningshafvandes ingrepp har icke erfordrats.

Statens bidrag till folkskoleväsendet inom länet, inclusive kostnaden för folkskoleinspektionen, inhemtas af tabell Ö (sid. 35).

I detta sammanhang bör nämnas, att landstinget låtit sedan flere år tillbaka i Vesterås anordna ett *småskolelärarinneseminarium*, hvars ändamål, enligt hvad namnet antyder, är att utbilda småskolelärarinnor till anställning inom länet. Med seminariet, som förestås af en lärarinna, är förenad en småskola med särskild lärarinna, afsedd för seminarieelevernas praktiska utbildning. Kursen, som vanligen börjas i slutet af januari, räcker åtta månader och avslutas i medlet af december med såväl teoretisk som praktisk examen, hvarvid en af Kungl. Ecklesiastikdepartementet förordnad censor är tillstädes.

Närmaste tillsynen öfver seminariet handhafves af en utaf tre ledamöter bestående, af landstinget tillsatt komité. Undervisning meddelas i alla folkskolans ämnen.

Rörande seminariets förvaltning och frekvens lemnas upplysning i följande tabell:

År.	Landstingets anslag. Kr.	Lärarinornas arvoden.		Antal elever.		Understöd åt elever. Kr.	Uppmuntran åt småskolebarnen. Kr.
		Föreståndarinans. Kr.	Lärarinans i småskolan. Kr.	I seminariet.	I småskolan.		
1886.....	4,500	1,500	900	23	17	785	37
1887.....	4,500	1,500	900	26	17	750	43
1888.....	4,500	1,500	900	19	19	715	40
1889.....	4,500	1,500	900	18	17	650	34
1890.....	4,500	1,500	900	23	17	735	40

Angående *slöjdskolan och tekniska skolan i Vesterås* har Eders Kungl. Maj:ts Befallningshafvande mottagit denna uppgift:

»Den på grundvalen af bruksegaren C. M. Zimmermans donation år 1882 upprättade slöjdskolan och tekniska skolan i Vesterås har fullföljt sin trefaldiga uppgift att meddela undervisning i slöjd, att utbilda lärare och lärarinnor för de med folkskolorna förenade goss- och flickslöjdskolorna i länets kommuner och att vara en teknisk undervisningsanstalt. Skolan och det under samma styrelse som skolan stående slöjdmagasinet hafva fortfarande sina lokaler i Zimmermanska fondens gård. Fondens medel, gårdens värde inberäknadt, uppgingo vid 1890 års slut till 151,660 kronor 77 öre, och står fonden fortfarande under tillväxt för att i en snar framtid kunna användas dels till bekostande af nytt skolhus, dels till bestridande af de med det nya huset säkerligen följande ökade utgifterna för skolans drift.

Skolan har underhållits genom anslag, såsom framgår af följande öfversigt:

	År 1886.	År 1887.	År 1888.	År 1889.	År 1890.
Landstinget	3,000	4,000	4,000	4,000	4,000
Hushållningssällskapet	4,000	3,000	3,000	3,000	3,000
Vesterås stad af egna medel.....	500	500	500	500	500
Do af Zimmermanska fondens medel.....	500	500	500	1,000	500
Statsbidrag.....	—	1,000	1,200	1,200	1,200
Summa kronor	8,000	9,000	9,200	9,700	9,200

Elevantalet framgår af följande tabell:

	Elever i slöjdskolan.			Elever i tekniska skolan.			Deltagare i slöjdkurser för skollärare och lärarinnor.		
	Manliga.	Qvinliga.	Summa.	Manliga.	Qvinliga.	Summa.	Manliga.	Qvinliga.	Summa.
1886 { v.-t.	31	16	47	94	48	142	13	10	23
{ h.-t.	34	23	57	58	45	103			
1887 { v.-t.	32	26	58	74	46	120	10	13	23
{ h.-t.	31	18	49	60	43	103			
1888 { v.-t.	44	27	71	94	69	163	8	12	20
{ h.-t.	26	28	54	63	51	114			
1889 { v.-t.	33	29	62	71	61	132	7	14	21
{ h.-t.	45	24	69	66	38	104			
1890 { v.-t.	56	17	73	78	46	124	—	—	—
{ h.-t.	60	27	87	74	36	110			

Som hushållningssällskapet år 1890 beslutit, att för de sex åren 1890—1895 *slöjdkurser* för skollärare och lärarinnor skola hållas hvartannat år, hafva under 1890 äro sommar dylika kurser icke hållits.

Slöjdmagasinet, som till driftkapital har ett räntefritt lån å 2,000 kronor af hushållningssällskapet, har fortfarande utgjort mellanhand mellan slöjdidkare inom länet och allmänheten.

Samtidigt med trelänslandtbruksmötet i Vesterås år 1889 hölls den 18—23 juli i slöjdskolans lokaler en *utställning* af slöjdalster från slöjdskolorna inom Vestmanlands län. Vid utställningen, som var ganska rikhaltig, voro 24 goss- och 40 flickslöjdskolor representerade.»

I *Vestmanlands läns folkhögskola* vid Tärna har undervisningen fortgått åren 1886—1890 i hufvudsakligen samma riktning som tillföre. Hushållningssällskapet har af nödvändigheten att göra besparingar indragit sitt anslag och insätter därför icke vidare någon medlem i skolans styrelse, hvilken numera utgöres af skolans föreståndare, såsom sjelfskrifven, samt fyra af landstinget och folkhögskoleföreningen valda medlemmar. Förutom elevavgifter och hyresmedel hafva skolans inkomster utgjorts af statsanslag 2,000 kronor och landstingsanslag 3,000 kronor, hvarförutom särskildt den qvinliga skolan åtnjutit statsanslag 700 kronor samt af landstinget och af hushållningssällskapet 100 kr. Till mindre bemedlade elever har af statsanslag understöd de ifrågavarande åren lemnats 81 elever vid manliga skolan med 3,815 kronor, i medeltal 47 kronor, och 67 qvinliga elever med 2,175 kronor, i medeltal 34 kronor.

Antalet elever har utgjort i medeltal 66, nemligen manliga 34 och qvinliga 32. Undervisningen har fortgått, för manliga elever november—april och för qvinliga maj—juli. Manliga afdelningen har undervisats i tre ämnesgrupper, den medborgerliga och allmänt bildande med fäderneslandets historia till förnämsta läroämne, den praktiska med svenska språket och räkning samt den naturvetenskapliga med fysik till hufvudämne. Inom den qvinliga skolan, der undervisning lemnats i svenska språket, historia, geografi, räkning, skrifning m. m., egnas särskild tid åt handslöjd, och har särskildt de senare åren skånsk allmogeväfnad med framgång upptagits i undervisningen.

Fyra gånger årligen hafva offentliga, af allmänheten talrikt besökta föredrag hållits. Skolan har under de ifrågavarande

Tab. Ö. Sammandrag öfver anordningar af statsmedel till folkundervisningen, åren 1886—1890.

Medlen anordnade år	Till folkskoleinspektörer.	Till lärare i folkskolor och småskolor.					Till lärare i fortsättnings skolor.	Till lärare i slöjd.
		Examinerade ordinarie folkskolelärare.	Examinerade ej ordinarie folkskolelärare.	Biträdande lärare vid folkskolor.	Småskolelärare.	Summa.		
		Kronor.	Kronor.	Kronor.	Kronor.	Kronor.		
1886.....	—	70,255 78	2,666 67	5,550 —	24,897 91	103,370 36	—	225 —
1887.....	1,657 88	73,300 26	2,025 —	5,325 —	35,166 76	115,817 02	—	1,073 44
1888.....	3,892 52	74,333 60	1,333 33	6,833 35	35,916 77	118,417 05	1,725	1,350 —
1889.....	1,790 66	75,083 64	1,600 —	7,608 36	36,200 06	120,492 06	1,825	1,875 —
1890.....	1,635 75	75,500 31	2,233 33	8,393 77	36,245 88	122,373 29	1,800	2,175 —
Summa	8,976 81	368,473 59	9,858 33	33,710 48	168,427 38	580,469 78	5,350	6,098 44

åren mottagit åtskilliga besök, äfven af utlänningar, särskildt af målsmän för den uppblomstrande folkhögskolesaken i Finland. Ett förslag att med skolan förena såsom en öfre afdelning en så kallad landtmannaskola har icke af landstinget godkänts och fördenskull tillsvidare förfallit.

Frågar man, hvart eleverna efter slutad kurs taga vägen, lär svaret blifva det, att, liksom de flesta vid ankomsten tillhört jordbrukarens klass, så återgå de dit med i det hela taget ej betydliga undantag. Erfarenheten har ådagalagt detta, änskönt man äfven bevittnar, att mången elev efter afslutad kurs vid Tärna vunnit inträde i fackskolor, såsom landtbruks-, skogs-, trädgårds-, slöjd- och underbefälsskolor. Ett bevis, att folkhögskolan icke förtager elevernas håg för arbete, ligger deri, att från en stor mängd hem son efter son och dotter efter dotter komma till skolan. Ett annat skäl emot en sådan uppfattning kan hemtas deraf, att skolan, enligt hvad man iakttagit, säkert och oafbrutet fått elever företrädesvis från de socknar, hvarifrån de ursprungliga lärjungarne kommo. Och från de mest närbelägna socknar infinna sig elever snarare än från mera aflägsna. Sålunda har skolan från Kumla socken, der hon är belägen, räknat 66 elever, manliga och qvinliga, under 15 år.

Vestmanlands forminnesförening har fortsatt sin verksamhet enligt samma plan och syfte som förut. Emellertid har hon för sina samlingar i Vesterås måst under perioden två gånger ombyta lokal. Den så kallade hospitalskyrkan, i hvilken samlingarne inrymdes år 1877, refs år 1886. En fristående träbyggnad i en af stadens yttre delar hyrdes då. Då lokalen betingade skäligen dryg hyra och för öfrigt var eldfärlig, lyckades föreningen utverka nådigt tillstånd att få till plats för sina samlingar anordna ett par forna fängelserum i bottenvåningen af Vesterås slott. Inredningen, som bekostats af föreningen, bestod i upptagande af ett större fönster, rifning af mur emellan fängelserummen, inläggning af cementgolf, nya dörrars anskaffning m. m. I september 1889 skedde inflyttningen. Till följd af härigenom uppkomna kostnader samt äfven med hänsyn till ett större inköp af stenåldersföremål har under perioden icke något häfte af föreningens tidskrift kunnat bekostas. Samlingarne hafva ökat till omkring 1,500 nummer. Ledamöternas antal utgör 124, af hvilka 97 betala en årsavgift af 2 kronor och 27 en gång för alla inbetalt 20 kronor hvar. Kassans behållning uppgick den 31 december 1890 till 3,070.64 kronor. Något anslag af landstinget har under perioden ej till föreningen utgått.

Sjukvårdsanstalter. Till hvad i nästföregående berättelse är härom yttradt har Eders Kungl. Maj:ts Befallningshafvande icke något att tillägga utom det, att, i anseende till behovet af ökad utrymme vid lasaretten i Köping, Norberg och Sala, veneriskt smittade personer numera emottagas till vård allenast vid lasarettet i Vesterås, samt att landstinget allt fortfarande genom erforderliga anslag främjar sjukvården vid läns-lasarett.

Antalet af de under qvinvennet å lasarettens vårdade patienter och kostnaden för denna vård inhämtas af följande medeltalsberäkning för perioden beträffande de särskilda lasarett:

Lasarett och kurhus.	Antal vårdade patienter per år.			Antal underhållsdagar per år.			Underhållsdagar för hvarje patient.		Kostnad för hvarje underhållsdag.	Kostnad för mat-hållning per dag.	Sjukvårdskostnad per år.
	Lasarett.	Kurhus.	Summa.	Lasarett.	Kurhus.	Summa.	Lasarett.	Kurhus.			
Vesterås	532	23	555	13,497	797	14,294	25.3	33.1	129.9	48.2	18,499.95
Köpings	388	7	395	12,647	448	13,095	33.2	81.8	124.4	41.7	16,323.69
Sala	320	3	323	11,072	85	11,157	34.9	23.7	141.6	48.0	15,618.56
Norberga	287	5	292	7,424	212	7,636	26.6	39.3	164.8	61.8	12,329.58
Uppagningsanstalt för sinnessjuka i Vesterås	—	—	31	—	—	1,236	40.0	—	388.4	45.3	3,719.53

På de af Heijkenskiöld-Geislerska donationsfonden i Arboga inrättade, numera under helsovårdsnämndens förvaltning ställda två sjukvårdsanstalter hafva under femårsperioden vårdats: å Heijkenskiöldska sjukhuset 517 personer med 6,733 underhållsdagar, samt å det epidemiska sjukhuset 123 personer.

Å Vesterås stads område har kommunen år 1887 uppfört ett epidemiskt sjukhus af sten i två våningar med 4 större och 3 mindre sjukrum, 2 sköterskerum och 2 badrum, beräknadt att lemna plats och utredning för 30 patienter, varande å samma tomt uppförd en särskild byggnad för vaktmästarebostad, tvättstuga, desinfektionslokal samt äfven en fristående byggnad för uppläggning och obduktion af lik. Anstalten, som kostat 52,000 kronor, har under åren 1887—1890 mottagit 236 patienter.

För *sjukvården å landet* är länet deladt i tre provinsialläkaredistrikt, hvarjemte vid 1890 års slut funnos två distriktsläkare med tjänsteårsberäkning. Af *stadsläkaretjänster* funnos i Vesterås en, i Köping en samt i Arboga och Sala två. Derjemte var, enligt kungl. brefvet den 22 maj 1812, en läkare anställd vid stuteriet å Strömsholm.

Med hänvisning i öfrigt, beträffande de inom länet inrättade provinsialläkare- och distriktsläkaresysslor, till det af A. Kullberg år 1877 begynta, sedermera af D. M. Pontin fortsatta arbetet: »Författningar m. m., angående medicinalväsendet i Sverige», senare delen sid. 732 och 733, har Eders Kungl. Maj:ts Befallningshafvande skolat allenast erinra derom, att, enligt nådiga brefvet till Medicinalstyrelsen den 15 mars 1890, det enligt nådiga brefvet den 10 juli 1843 beviljade tillstånd till inrättande af en läkaresyssla vid Riddarhyttans, Malingsbo och Björsjö bruksegendomar, med distrikt af de »socknar, inom hvilka dessa tre bruksegendomar med underlydande hemman äro belägna», (hvilket distrikt sedermera uppgått i Ferna, i Malingsbo och i Smedjebackens distrikt) blifvit återkalladt, hvarjemte enligt berörda nådiga bref den 15 mars 1890 Ferna distrikt, der tjänsten ej är besatt, minskats med Skinskattebergs socken. I stället har i sistnämnda kommun en ny läkaresyssla med tjänsteårsberäkning för fem år inrättats.

Kreditanstalter. Såsom i förra berättelsen är nämnt, har Mälareprovinsernas enskilda bank sitt hufvudkontor i Vesterås, med afdelningskontor i Arboga och Sala samt kommissionskontor i Köping och Norberg. Uplands enskilda bank har fortfarande afdelningskontor i Vesterås och Sala. Hypoteksföreningen emellan jordegare i Uppsala, Stockholms, Vestmanlands och Södermanlands

län samt Vesterås, Köpings, Sala och Enköpings städers hypoteksförening egna sin verksamhet åt fastighetskrediten.

Sistnämnda *hypoteksförening*, som har säte i Vesterås och inom länet utöfvar sin hufvudsakliga verksamhet, har om lånerörelsen den 31 december 1890 lemnat denna uppgift å fördelningen af föreningens tillgodohafvande af delegarne vid 1890 års slut:

	5%-lån.		5 $\frac{1}{2}$ %-lån.		Summa. Kronor.
	Antal.	Kronor.	Antal.	Kronor.	
Vesterås	23	195,100	2	12,200	207,300
Köping	22	178,700	6	28,100	206,800
Sala	38	326,050	5	29,200	355,250
Enköping	22	168,350	1	6,000	174,350

Deremot har, beträffande ofvannämnda läns hypoteksförening, någon uppgift särskildt för Vestmanlands län ej kunnat erhållas, hvadan Eders Kungl. Maj:ts Befallningshafvande i fråga derom, likasom hvad angår privatbankernas rörelse, nödgas åberopa dessa kreditinrättningars årligen tryckta redogörelser.

Länets sparbanker äro desamma, hvilka omnämnas i förra berättelsen. Den inspektion af dem, hvilken, enligt Eders Kungl. Maj:ts Befallningshafvandes förordnande på grund af nådiga cirkuläret den 10 oktober 1884, årligen förrättats af lektorn m. m. C. H. Johanson, har gifvit vid handen, att de förvaltats på ett försigtigt sätt, och såväl hans berättelser som årsredogörelserna vittna, att alla sparbankerna i länet — af hvilka den enda å landet befintliga, nemligen Vester-Löfsta sockens, är af mycket obetydlig omfattning — åtnjuta allmänhetens förtroende, ett förhållande som ådagaläggas jemväl af de om fortgående tillväxt vittnande redogörelser, som lemnas i Statistisk tidskrift. Särskildt bör i denna berättelse nämnas, att Vestmanlands läns sparbank och Vesterås stads sparbank, hvilka år 1889 tillsammans förvaltade ett belopp af öfver 3,000,000 kronor, under år 1888 inflyttade i tidsenliga lokaler med så vidt möjligt betryggande kassahvalf.

Vestmanlands regementes knektelegomedelskassa är visserligen icke till sitt syfte någon kreditanstalt, men då hon den 31 december 1890 hade utestående lån till belopp af öfver 800,000 kronor mot säkerhet af inteckning i fastigheter inom länet, torde ett omnämnande af kassans tillvaro under ofvanstående rubrik icke sakna all befogenhet.

Denna inrättning, omnämnd i Eders Kungl. Maj:ts Befallningshafvandes berättelse för åren 1856—1860, bildades redan vid upprättande af de knektekontrakt, som af Kungl. Maj:t stadfästades år 1685, och har sedermera tillväxt genom de understöd för roteringen, som enligt konung Karl XI:s skrifvelse till Statskontoret den 3 juli 1684 årligen utgått och ännu från statsverket utgå. Tillförene har till hvarje rekryteringsskyldigt nummer vid vakans utbetalts tillsammans 75 rdr rmt, sedermera 150 kronor, men enligt nådiga brefvet den 24 oktober 1890 har förordnats, att knektelegan från kassan för framtiden skall utgå med 400 kronor, af hvilka 100 kronor skola oafkortadt tillfalla den nyinsatte karlen att under första tjänsteåret till honom utbetalas, och återstående beloppet med lika andelar under hvar och ett af andra, tredje och fjärde tjänsteåret genom vederbörande chefs-

embetes försorg och utan sammanblandning med soldatens enligt gällande författning afsatta sparbanksmedel i sparbank insättas å särskild bok, kallad »bostadsbok»; att vederbörande soldater skola genom kontrakt tillförbindas att i sistnämnda sparbanksbok göra årliga insättningar till belopp ej understigande en krona för hvarje år; att de i bostadsboken insatta medel jemte upplupna räntor derå skola, derest soldat kvarstår i tjänst öfver 15 år och ordentligen fullgör, hvad honom i fråga om insättning af egna medel i bostadsboken åligger, tillkomma soldaten eller hans rättssinnehafvare och vid hans afgang ur tjänsten till honom eller dem utbetalas; att, derest soldat afgår ur tjänsten före uppnådda 15 tjänsteår, det från kassan erhållna kapitalbidrag skall till densamma återbäras, men öfriga i bostadsboken inestående medel tillfalla soldaten eller hans rättssinnehafvare; samt att det skall åligga chefsarbetet att tillse, att de medel, hvilka sålunda komma att tillfalla soldat, som efter femton års tjänstetid från tjänsten afgår, af honom, så vidt möjligt, användas antingen till inköpande af boningslägenhet eller till annat för hans framtida utkomst nyttigt ändamål.

Delaktige i kassan äro 932 rotar, nemligen hela Lif-, Väsby, Salbergs, Vesterås, Strömsholms och Kungsörs kompanier, af hvilket sistnämnda likväl 55 rotar tillhöra Örebro län, samt af Bergs kompani 32 rotar. I öfrigt hänvisas till kassans reglemente, i nåder fastställt den 18 maj 1833.

Kassans behållning, som den 31 december 1860 utgjorde 303,251 riksdaler 98 öre riksmünt, har årligen vuxit och belöpte sig vid slutet af periodens särskilda år till följande belopp: 1886 till 763,510 kr., 1887 till 790,884⁰⁴ kr., 1888 till 819,413⁵³ kr., 1889 till 849,305³² kr. samt 1890 till 880,054⁰³ kr., hvilka medel hufvudsakligen utlånats mot inteckning i fastigheter inom länet.

Angående den nyttiga verksamhet, hvilken alltsedan år 1881 i Vesterås utöfvas af *Vesterås pantaktiebank*, om hvars bildande förra berättelsen vidare förmåler, har Eders Kungl. Maj:ts Befallningshafvande förskaffat sig de uppgifter, hvilka meddelas i nästa *tabell Aa*. Aktiebolagets kapital, ursprungligen 15,000 kronor, hade vid 1885 års slut vuxit till 21,700 kronor, och änskönt detsamma år 1888 nådde 35,000 kronor, har man dock innevarande år beslutit att utsläppa aktier för ytterligare

Tab. Aa. Vesterås pantaktiebanks verksamhet, åren 1886—1890.

År.	Utlemnade lån.			Inbetalda lån. ¹⁾		Utestående lån den 31 december.	
	Antal.	Belopp. Kronor.	Medel- belopp för lån. Kronor.	Antal.	Belopp. Kronor.	Antal.	Belopp. Kronor.
1886.....	8,262	90,052 ¹⁶	11 ¹⁴	8,169	75,142 ²⁰	2,407	39,428 ¹⁹
1887.....	8,420	89,445 ⁴⁰	10 ⁶²	8,492	83,350 ⁷⁰	2,335	45,522 ⁶⁹
1888.....	8,283	95,304 ¹⁹	11 ⁵⁰	8,466	93,614 ⁷⁸	2,152	47,212 ³⁰
1889.....	8,836	85,338 ⁹⁵	10 ⁰⁴	8,650	82,504 ²⁴	2,338	50,047 ⁰¹
1890.....	9,277	80,480 ⁵⁵	8 ⁶⁷	8,846	81,968 ⁷³	2,769	48,568 ³³
Summa	43,078	440,621 ²⁵	10 ²³	42,623	416,580 ⁶⁵	-	-

¹⁾ De förfallna lån, som ej inbetalas, försäljas å offentlig auktion. Möjligen blifvande öfverskott, sedan ränta och omkostnader afdragits, tillhandahållas pantbevisets innehafvare inom ett år efter försäljningen.

10,000 kronor, ett förhållande som, da känt är, att rörelsen handhafves på ett humant sätt och att aktieegarne enligt nädigst fastställd bolagsordning ej få njuta högre utdelning eller vinst än 5 % å sitt kapital, bör vara egnadt att visa det samhällsnyttiga i bolagets syfte och verksamhet. Enskilda pantlånarens ocker på fattigdom och nöd hör man icke heller numera af här i samhället.

Försäkringsanstalter och välgörenhetsstiftelser. Äfven under den tidrymd, hvarom denna berättelse handlar, hafva Vestmanlands läns *brandstodsbolag*, Vestmanlands läns nya brandstodsbolag och Åkerbo härads brandstodsbolag öfvat verksamhet inom länet, på sätt **tabell 7** närmare utvisar.

Af öfriga, med fastställt reglemente försedda försäkringsinrättningar, hvilka omnämnas i förra berättelsen, har Åkerbo härads *försäkringsbolag mot hagelskada* till följd af bristande anslutning från allmänhetens sida år 1887 upplösts, sedan försäkringssumman nedgått till nära det i dess reglemente bestämda minimibelopp af 150,000 kronor.

Angående Vestmanlands läns *hästförsäkringsbolag*, Kungsörs fögderis hästförsäkringsbolag samt Vestmanlands läns försäkringsbolag mot hagelskada skola uppgifter lemnas i nedanstående **tabell Ab**.

Enligt hvad Eders Kungl. Maj:ts Befallningshafvande innevarande år hos försäkringsinspektören anmält och i förra berättelsen jemväl uppgifvits, verka dessutom inom länet några bolag och föreningar till ömsesidigt skydd emot förlust af kreatur, om hvilka inrättningar, då de icke äro bundna af och grundade å fastställt reglemente, här ej torde behöfva vidare ordas.

För främjande af insättningar i *ränte- och kapitalförsäkringsanstalten* i Stockholm har landstinget fortfarande såsom under en lång följd af år anvisat 500 kronor årligen, hvilka handhafva af särskilda komiterade. Antalet af de orter inom länet, der insättningarna genom landstingets ombud uppsamlats, har under perioden minskats från 13 till 10 och summan af insatta medel har nedgått, hvilket visar sig vid en jämförelse emellan redogörelsen i förra femårsberättelsen och den öfversigt, hvilken i något mera summarisk form här lemnas:

År.	Insättares antal.	För lifränta. Kronor.	För kapital. Kronor.	Summa Kronor.	Förvaltningskostnader. Kronor.
1886.....	951	8,556	6,211	14,767	240 69
1887.....	852	8,770	7,431	16,201	228 33
1888.....	836	13,058	7,362	20,420	235 70
1889.....	610	7,405	7,241	14,646	179 25
1890.....	685	14,093	6,695	20,788	220 48
	Summa	51,882	34,940	86,822	1,104 40

Af *Malmö barnhusfond* åtnjuter länet enligt kungl. brefvet den 22 februari 1878 ett årligt anslag af 460 kronor, hvilka medel, sedan förutvarande understödstagare numera afgått, skola enligt samma nädiga bref af Eders Kungl. Maj:ts Befallningshafvande användas att åt medellösa döfstumma eller sinnesslöa barn bereda uppfostran och underhåll vid någon för dylikt ändamål inrättad anstalt vare sig inom eller utom länet.

Fondens behållning, hvilken göres räntebärande å sparbanksbok och hittills ej disponerats, utgjorde vid slutet af åren 1885—1890:

År 1885.....	2,013 59 kr.
» 1886.....	2,703 99 »
» 1887.....	3,237 01 »
» 1888.....	3,809 23 »
» 1889.....	4,412 88 »
» 1890.....	5,035 86 »

Försäkringsanstalten i Norberg är en på grundvalen af en förut derstädes bestående understödskassa bildad inrättning, som har till ändamål att lemna sjuk- och nödhjelp samt pension och begrafningshjelp till dem, hvilka till anstalten göra insättningar enligt reglementet. Anstalten omfattar således fyra försäkringsgrenar och eger deremot svarande fonder. Hvarje välfredad person, som fyllt 18 år, man eller qvinna, inom Norbergs församling eger rätt att vinna inträde uti försäkringsanstalten, dock ej under sjukdom.

De olika fonderna balansera är från år i särskilda räkningar, och anstaltens ställning under de år, som nu äro i fråga, inhemtas af följande tabell (sid. 39):

Tab. Ab. *Hästförsäkringsbolag och försäkringsinrättningar mot hagelskada i Vestmanlands län, åren 1886—1890.*

Inrättningens namn.	År, då verksamheten började.	Utdebiterade belopp.	Öfriga inkomster.	Utbetalda ersättningar.	Afsättningar till fonder.	Öfriga utgifter.	Befintliga fonder eller tillgångar vid slutet af år 1890.	Försäkringsbelopp.		Utdebiterade öre för hvarje 100 kr. ansvarighetsbelopp.					Skador, för hvilka under 1886—1890 utbetalta ersättning.
								teknadt under loppet af år 1890.	qvarstående vid slutet af år 1890.	1886.	1887.	1888.	1889.	1890.	
Vestmanlands läns hästförsäkringsbolag.....	1877	Kr. 135,411	Kr. —	Kr. 106,917	Kr. —	Kr. 29,195	Kr. 2,625	Kr. 157,910	Kr. 1,167,240	öre. 200	öre. 200	öre. 200	öre. 215	öre. 170	Antal. 396
Kungsörs fögderis hästförsäkringsbolag.....	1877	11,848	—	9,087	—	1,296	—	7,800	64,827	110	125	200	218	200	43
Vestmanlands läns försäkringsbolag mot hagelskada.....	1873	12,364	16,577	2,474	2,000	26,467	5,200	45,100	791,800	25	35	25	25	25	24

År.	Antal medlemmar vid årets slut.	Behållning vid årets början. Kronor.	Inkomster under året. Kronor.	Utgifter under året. Kronor.	Behållning vid årets slut. Kronor.
1886.....	715	15,192.04	7,062.84	6,093.54	16,161.34
1887.....	740	16,161.34	7,706.94	6,935.71	16,932.57
1888.....	646	16,932.57	7,678.37	7,573.93	17,037.01
1889.....	680	17,037.01	8,002.66	6,321.12	18,718.55
1890.....	757	18,718.55	9,148.31	8,717.81	19,149.05

Inrättningen har under form af pensions- och nödhjulsfond varit i verksamhet sedan år 1868 samt dess sjuk- och begravningsfond sedan år 1876. Vid slutet af år 1887 hade utdelningen från fonderna uppgått till ej mindre än 41,383 kronor 67 öre och fonderna vuxit, såsom ofvan synes. För att betrygga anstaltens tillvaro beslöts under år 1888 att söka fastställelse å ett uppgjort förslag till reglemente, hvilken fastställelse af Eders Kungl. Maj:ts Befallningshafvande meddelades den 26 september 1889. Delegarne lära, enligt hvad styrelsen uppgifvit, till omkring 95 procent utgöras af grufarbetare.

För *fromma stiftelser* redogöres uti det efter denna berättelse fogade sammandrag, **tabell 8**.

Den välgörenhet, som utgör syftemålet för *fruntimmersskyddsföreningen i Vesterås, för dervarande barnhem* samt för *Köpings barnhem*, om hvilka stiftelser förra berättelsen närmare förmäler, har under perioden fortfarande utförvats. Vesterås barnhem har under år 1890 understötds af stadens sparbank med 400 kronor.

År 1888 öppnades i Vesterås en anstalt, benämnd *Vesterås barnkrubba*, med syfte att underlätta mödrars af kroppsarbetsklassen sträfvan att bereda sig arbetsförtjenst sålunda, att krubban mot en afgift af 10 öre för dag till vård och föda emottager barn af den späda ålder, att de under mödrarnes bortovaro på arbete utom hemmet ej kunna der lemnas utan tillsyn. Anstalten, som står under ledning af en föreståndariinna, synes redan öfver-

vunnit den fördom, med hvilken densamma till en början betraktades af dem, den afsåg att gagna, och anlitas nu flitigt. Ur Sundinska fonden för allmännyttiga ändamål har anstalten åren 1889 och 1890 erhållit 500 kronor årligen samt genom enskilda årsbidrag omkring 130 kronor, hvarjemte krubban från ett välgörande samfund för en gång erhållit 200 kronor.

Landstinget har genom beslut år 1890 på vissa vilkor öfvertagit med full eganderätt den i förra berättelsen omnämnda *idiotasylen* vid Sofielund.

I öfrigt får Eders Kungl. Maj:ts Befallningshafvande angående landstingets omvårdnad om *blinda, döfstumma, sinnesslöa och vanartiga barn* underdånigst hänvisa till den redogörelse, som lemnas i efterföljande tabell öfver de af *landstinget* för ändamålet *anvisade anslag*.

År.	Blinda och döfstumma barn.		Sinnesslöa barn (idioter).		Vanartiga barn.	
	Antal.	Anslag, kronor.	Antal.	Anslag, kronor.	Antal.	Anslag, kronor.
1886.....	10	1,371.64	12	2,599.43	4	367.50
1887.....	14	1,928.17	9	2,033.80	5	598.23
1888.....	12	1,715.49	10	2,254.17	7	666.29
1889.....	17	2,193.29	11	2,417.91	10	919.23
1890.....	18	2,739.14	12	2,364.94	10	928.95

Under perioden hafva stadsfullmäktige i Vesterås inköpt det norr om staden väl belägna landsstället *Carlslund* samt efter ändamålsenlig omändring af inredningen i dervarande byggnader upplåtit stället till *fattigförsörjningsanstalt*. Understödstagarne verkställa skötsel af egendomens jord om cirka 5 tunnland, hvidan denna fattigvårdsinrättning i någon mån närmar sig begreppet »fattiggård».

Vesterås slott i landskansliet och landskontoret den 31 december 1891.

Underdånigst

FREDRIK HEDERSTIERNA.

Herman Uddén.

Th. Fernquist.

Tab. 2.

ALLMÄNNA VÄGAR OCH SKJUTSNING I VESTMANLANDS LÄN ÅREN 1886—1890.

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.	
Särskilda slag af vägar.	Längd af hvarje vägslag vid 1890 års slut.	Deraf under åren 1886—1890		Kostnad för under åren 1886—1890				Längd af indelade, med skjutsanstalter för sedda vägar vid 1890 års slut.	Skjutsanstalter (vid 1890 års slut)			
		fulländade och afsynade nya vägar.	omlagda eller betydligt förbättrade vägsträckor.	fulländade nya vägar.		omlagda eller betydligt förbättrade vägsträckor.			med entreprenad.		utan entreprenad.	
				Af statsmedel.	Af landstingets eller kommuners medel.	Af statsmedel.	Af landstingets eller kommuners medel.		Gästgifverier.	Skjutsstationer.		
	Nymil.	Nymil.	Nymil.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Nymil.	Antal.	Antal.	Antal.	
A landsbygden:												
Allmänna landsvägar.....	122 659	2 454	0 692	39,910	26,069 34	13,350	8,142 32	102 179	13	9	3	
Häradsvägar.....												
Sockenvägar.....	58 502	0 614	—	9,360	3,328	—	—	4 692	—	—	—	
I städerna	6 7191	—	—	—	—	—	—	0 8668	1	3	—	
Summa	187 8801	3 068	0 692	49,270	29,397 34	13,350	8,142 32	107 6378	14	12	3	
Skjutslegan per nymil utgick vid 1890 års slut med:												
1 70 kronor	hvilket är <i>maximilega</i> , med entreprenadbidrag								vid	13	11	—
	hvilket är <i>maximilega utan</i> entreprenadbidrag								>	—	—	3
1 14 kronor	hvilket är <i>under maximilega</i> {								>	1	—	—
1 60 >	hvilket är <i>under maximilega</i> {								>	—	1	—
									Summa (skjutsanstalter)	14	12	3
									I kungs- och kronoskjuts.	Vid gästgifverier med entreprenad.	Vid skjutsstationer med entreprenad.	Vid skjutsanstalter utan entreprenad.
Antal utgångna hästar under år 1886									73	2,853	1,608	1,625
, , , , , 1887									80	2,523	1,474	1,426
, , , , , 1888									84	2,509	1,217	1,445
, , , , , 1889									108	2,965	1,312	1,346
, , , , , 1890									60	3,002	1,877	1,466
Summa (hästar)									405	13,852	7,488	7,308

Tab. 3.

HEMMAN OCH LÄGENHETER SAMT STADSJORDAR M. M. I VESTMANLANDS LÄN ÅR 1890.

1.	2.		3.		4.	5.	6.					7.		8.		9.		10.		11.		12.	
	Hemman och lägenheter upptagna i jordeboken.						Antal brukningsdelar.	Antal lägenheter, verk och inrättningar utom de i jordeboken särskildt upptagna (i kol. 2-4).					Taxeringsvärdet (i kronor)		å jordbruksfastighet.		å annan fastighet.						
	Antal.	Mantal.		Antal brukningsdelar.				Jordtorp.	Ryttare-, soldat- och båtsmanstorp.	Bäckstugor.	Verk och inrättningar.	Hus i köpingar, villor, kyrkor m. m.	å jordbruksfastighet.	å annan fastighet.									
Oförmedlade.		Nuvarande.																					
I. Landsbygden.																							
A. Kronoegendomar.																							
1) Under allmän disposition.																							
a) Kungs- och kungsladugårdar samt säterier..	21	52½	52½	7	15	—	47	1	—	826,100	68,600												
b) Boställen: hemman	139	109½	105½	112	82	4	59	2	14	2,318,500	49,000												
lägenheter	55	—	—	14	1	—	3	—	—	68,200	4,300												
c) Hemman	244	209½	194½	221	85	49	75	—	1	3,364,500	29,200												
Nybyggen	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—												
d) Jordlägenheter	70	½	—	27	7	—	5	2	4	1,108,500	170,400												
e) Fiskerier	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	200												
f) Verk och inrättningar	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—												
2) Under enskild disposition.																							
a) Säterier	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—												
b) Hemman	5	3½	2½	3	10	—	4	3	—	53,200	41,000												
Nybyggen	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—												
c) Jordlägenheter	168	—	—	194	1	—	3	2	2	60,000	406,100												
d) Fiskerier	2	—	—	—	—	—	—	—	—	1,500	500												
e) Verk och inrättningar	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	10,000												
B. Skatteegendomar.																							
a) Boställen: hemman	6	1½	1½	5	3	—	5	—	—	34,400	1,700												
lägenheter	4	—	—	3	—	—	—	—	—	6,000	—												
b) Säterier	41	39½	38	25	42	25	10	10	—	1,211,100	99,700												
c) Hemman	2,694	2,006½	1,925½	5,116	1,112	1,025	1,864	269	263	51,996,400	5,090,200												
d) Jordlägenheter	299	½	—	273	—	1	2	21	1	434,000	279,900												
e) Fiskerier	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	700												
f) Verk och inrättningar	10	—	—	—	—	—	—	—	—	—	297,200												
C. Frälseegendomar.																							
a) Boställen: hemman	1	½	½	1	—	—	—	—	—	11,400	—												
lägenheter	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—												
b) Säterier och ladugårdar	87	100½	99½	57	96	2	44	52	19	3,621,600	1,532,500												
c) Rå- och rörs- (insockne) hemman	41	24½	18½	13	9	—	1	2	1	460,400	9,500												
d) Hemman (utsockne)	648	457½	416½	563	190	191	156	62	19	10,557,400	1,189,000												
e) Jordlägenheter	161	½	—	26	—	—	—	—	—	75,000	11,500												
f) Fiskerier	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—												
g) Verk och inrättningar	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—												
D. Andra fastigheter (som ej inräknats härofvän).																							
Kyrkor och andra offentliga byggnader	—	—	—	—	—	—	—	—	477	—	4,935,100												
Frälseräntor	—	—	—	—	—	—	—	—	54	—	133,700												
Summa	4,701	3,006½	2,855½	6,660	1,633	1,297	2,278	426	855	76,208,200	14,360,000												
Deraf fri från bevillning	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3,432,400	5,090,800												
II. Städerna.																							
Hela antalet nybygda boningshus 1886—1890.																							
Mantal.																							
Antal landerier, jordlotter eller andra brukningsdelar.																							
Tomter.																							
Refintliga boningshus 1890.																							
Verk och inrättningar.																							
Kyrkor o. andra offentliga byggnader.																							
Taxeringsvärdet																							
å jordar.																							
å hus och tomter.																							
Vesterås	130	—	15½	222	448	70	705	23	17	618,200	7,591,800												
Arboga	22	—	27	216	283	73	237	—	—	—	—												
Dessutom finnas omkring 135 bebygda lägenheter på skogslotterna till gårdar i staden..																							
Köping	11	—	—	—	—	—	135	8	8	552,200	3,271,400												
Härtill komma boningshus å jordlotterna	33	—	15½	408	180	58	233	—	—	—	—												
Sala	14	—	42½	397	198	4	132	8	14	432,500	2,974,700												
Summa	210	—	99½	1,243	1,109	205	1,640	45	54	3,306,100	17,807,500												
Deraf fri från bevillning	—	—	—	—	—	—	—	—	—	44,400	2,087,400												

Tab. 4.

EGENDOMAR AF FIDEIKOMMISSNATUR I VESTMANLANDS LÄN ÅR 1890.

1.	2.	3.	4. 5. 6. 7. 8.					9.	10.	11. 12. 13. 14.					
			M a n t a l.							Antal . utjordar, ängar o. d. ej i man- tal satt jord.	Antal verk och inrätt- ningar.	T a x e r i n g s v ä r d e t (i kronor)			
			Krono.	Skatte.	F r ä l s e.		Summa.					å jord- bruks- fastighet.	å annan fastighet.	å frälse- ränta.	Summa.
Säterier, ladugårdar, rå och rör.	Allmänt frälse.														
H. S. Tham	Ståholm	Munktorp. Odensvi.	—	2 1082	3	—	8 69791	—	—	269,800	—	—	303,500		
C. F. von Hermansson	Ferna	Gunnilbo. Hed.	—	4 82917	0 25000	—	2 91250	—	7	721,700	116,000	1,400			
	Hemlinge	Skinskatteberg.	—	0 81250	—	—	—	—	—	45,900	—	—	1,241,300		
	Trummelsberg	Munktorp. Ramnäs.	—	1 68750	—	—	1 31250	—	—	113,800	—	—			
		Vester-Våla.	—	0 33333	—	—	1	—	—	72,000	—	—			
		Vestanfors.	—	2 97500	—	—	0 75000	—	—	12,000	—	—			
C. G. Ridderstolpe	Fiholm	Rytterne. Säby.	—	1 03333	3 875	—	10 25	—	1	281,100	—	12,400	345,200		
			—	—	—	—	3	—	—	50,000	—	1,700			
C. L. von Post	Vikhus	Rytterne.	—	—	5 25	—	1	—	—	143,400	—	—	143,400		
F. W. Cronstedt	Fullerö	Vesterås-Barkarö Lundby.	—	—	7 5	—	5 5	—	—	209,100	—	—	288,600		
			—	—	—	—	6	—	—	79,500	—	—			
G. E. Lewenhaupt	Gäddeholm	Irsta. Badelunda. Kärbo.	—	1 75	2 25	—	11 125	—	—	260,200	33,000	—	392,000		
			—	—	—	—	0 5	—	—	15,000	—	—			
			—	0 75	1	—	2 09375	—	—	83,800	—	—			
J. L. von Post	Hagbyholm	Irsta.	—	0 5	—	—	2 5	—	—	69,200	—	—	69,200		
G. M. Hamilton	Hedensberg	Tillberga. Hubbo. Björksta. Tortuna. Sevalla.	—	2	7	—	4 25	—	1	231,600	—	1,800	431,500		
			—	—	—	—	1 625	—	—	27,600	—	2,100			
			—	1	—	—	—	—	1	50,300	6,000	—			
			—	—	—	—	3 25	—	—	44,000	—	—			
			—	1 75	—	—	1	—	—	61,600	—	6,500			
Ludvig Piper	Ängsö	Ängsö. Björksta. Sevalla. Kungsåra.	—	—	7 75	—	10 75	—	37	399,200	—	3,000	569,000		
			—	—	—	—	3 125	—	—	54,500	—	—			
			—	—	—	—	1	—	—	22,500	5,100	—			
			—	4 25	—	—	—	—	—	84,700	—	—			
H. Falkenberg	Vesterås qvarnar	S:t Nians Öa del.	—	—	—	—	—	—	—	—	65,000	—	65,000		
Claes G. Timm	Engelsberg m. fl.	Vester-Våla. Karbening. Norberg. Fröshult.	—	1 35	—	—	0 25	—	—	111,600	24,467	—	189,467		
			—	0 125	—	—	0 75	—	1	47,900	—	—			
			—	0 0625	—	—	—	—	—	3,200	—	—			
			—	—	—	—	—	—	—	—	—	2,300			
A. L. Wallin	Åby	Öster-Våla.	—	1	—	—	—	—	—	12,000	—	—	12,000		
E. F. J. Duwall	Tisby	Simtuna.	—	2	—	—	3	—	1	86,100	—	—	98,900		
	Skensta (under Tisby)	Torstuna.	—	—	—	—	0 5	—	—	12,800	—	—			
H. J. Cronhielm	Flosta	Altuna.	—	0 5	2	—	2 5	—	—	88,100	2,200	—	97,900		
	Nickbo (under Flosta)	Hvittinge.	—	—	—	—	0 5	—	—	7,600	—	—			
L. S. B. Benzelstjerna v. Engeström	Refvelsta	Altuna.	—	3 5	2 5	—	5	—	2	190,400	—	1,900	350,000		
	Ekeborg (under Refvelsta) ..	Fröshult.	—	—	—	—	6	—	—	84,000	—	—			
	Kristiansborg	Vesterås stad.	—	—	—	—	—	—	—	73,700	—	—			
H.C. A. Nauckhoff, född Printzensköld	Rällsta (under Hacksta fidei- kommiss i Uppsala län) ..	Österunda.	—	—	—	—	1	—	—	30,000	—	—	30,000		
		Summa	—	34 81658	42 87500	103 14166	179 83319	—	43	4 342,100	251,767	33,100	4 626,967		

Tab. 5.

EGENDOMAR TILLHÖRANDE INHEMSKA AKTIEBOLAG, I VESTMANLANDS LÄN ÅR 1890.

1. Aktiebolagets namn.	2. Egendomens namn.	3. Belägenhet. Socken (stad).	4. 5. 6. 7. M a n t a l.				8. Summa.	9. Antal utjordar, ängar o. d. ej i man- tal satt jord.	10. Antal verk och inrätt- ningar (fastig- heter i städer).	11. 12. 13. 14. Taxeringsvärdet (i kronor)				
			Krono.	Skatte.	F r ä l s e.					Summa.	å jord- bruks- fastighet.	å annan fastighet.	å frälse- ränta.	Summa.
					Säterier, ladugårdar, rå och rör.	Allmänt frälse.								
Sörqvarns fabriks aktiebolag.....	Sör-Tunbo	Kolbäck. Svedvi.	— —	0 25 0 45	— —	— —	— 1	3 1	4,500 22,000	77,500 22,500	— —	— —	126,500	
Ramnäs bruks aktiebolag.....	Ramnäs o. Seglingsbergs bruk Ljömsebo	Ramnäs. Sura. Kila.	— — —	3 08447 0 59722 0 43750	— — —	1 78263 3 75 0 625	— — —	3 2 —	6 2 —	900,400 284,200 62,000	160,500 24,000 —	— — —	1,431,100	
Ramnäs-Larsbo bruks aktiebolag....	Ramnäs valsverk	Ramnäs.	—	—	—	—	—	—	1	—	75,000	—	75,000	
Surahammars bruks aktiebolag.....	Surahammar	Sura. Berg. Kolbäck. Skultuna.	— — — 0 09375	1 11111 3 25 0 125 —	3 — — —	5 375 — — —	— — — —	7 2 — —	4 — — —	423,400 138,200 3,700 2,300	358,500 — — —	— — — —	926,100	
Hallstahammars bruks aktiebolag...	Hallstahammar	Svedvi. Berg. Kolbäck.	— — —	0 5 4 25 1 25	— — —	— — —	— — —	5 — 1	7 1 3	43,900 179,000 28,500	227,000 2,000 72,000	— — —	552,400	
Hallstahammars bultfabriks aktieb.	Bultfabriken	Svedvi.	—	—	—	—	—	—	2	—	114,400	—	114,400	
Skultuna bruks aktiebolag.....	Berga m. fl. .... Slagårda	Skultuna. Lillhäräd.	— —	15 58333 2	1 —	4 25 —	— —	1 —	4 —	689,600 180,000	150,000 —	— —	1,019,600	
Mölntorps aktiebolag	Mölntorp	Säby. Kolbäck. Rytterne.	— — —	0 3125 0 9375 0 75	— — —	2 125 — 1	— — —	4 — —	2 2 —	80,000 12,000 31,000	58,400 50,000 —	— — —	231,400	
Karmansbo aktiebolag	Karmansbo	Gunnilbo. Hed. Bro. Vestra Skedvi.	— — — —	1 27083 2 54150 0 5 2 75	— — — —	— 0 25 — —	— — — —	— 2 — —	— 4 — 1	129,000 219,500 25,200 230,500	— 15,700 — 50,000	— — — —	609,900	
Grindberga aktiebolag	Grindberga tändrörsfabrik	Arboga socken.	—	—	—	—	—	—	1	—	1,000	—	1,000	
Köpings tekniska fabriks aktiebolag	Köpingsön, träoljefabriken	Köpings socken.	—	—	—	—	—	—	1	—	7,500	—	7,500	
Riddarhytte aktiebolag	Riddarhyttan	Gunnilbo. Hed. Ramsberg. Skinskatteberg. Köpings socken. Malma. Odensvi. Vestra Skedvi.	— — — — — — — —	1 18750 0 87500 1 76736 9 74167 — 1 5 6 75 0 25	— — — — — — — —	— — — — — — 1 375 —	— — — — — — — —	— — — — — 1 — — —	— — — — — 1 — — —	125,500 60,300 98,900 522,200 — 93,300 392,100 20,200	— — — 116,500 1,500 99,500 — —	— — — — — — — —	1,530,000	
Uttersbergs aktiebolag	Uttersberg	Hed. Ramsberg. Skinskatteberg. Bro. Vestra Skedvi.	— — — — —	2 62083 — 5 67500 0 25 0 25	— — 1 25 — —	0 5 — — — —	— — — — —	— 1 — — —	4 — 2 — —	229,200 — 217,800 33,700 69,000	161,100 — 3,500 — —	— — — — —	714,300	
Svanå bruks aktiebolag.....	Axholm m. fl. .... Almunda m. fl. .... Sör-Gudsbo	Fläckebo. Haraker. Vester-Fernebo. Karbanning. Bjurfors m. fl. .... Norberg.	— — — — — —	0 6875 7 58333 0 13636 0 25 11 80208	5 2 75 — — —	10 25 0 25 — — 0 5	— — — — —	— — — — —	— 4 — — —	464,400 490,500 3,000 11,100 784,400	— 98,000 — — 139,700	— — — — —	1,991,100	
Högfors och Persbo aktiebolag.....	Lifsdal m. fl. .... Högfors m. fl. .... Hollstenboda m. fl.	— Karbanning. Vester-Fernebo.	— — —	2 77777 2 26041 4 47012	— — —	— 0 5 2 75 2 5	— — —	1 — —	2 5 —	125,800 281,300 164,100	15,000 60,000 —	— — 400	646,600	
Karbennings masugns aktiebolag....	Karbenningsby	Karbanning.	—	0 13889	—	—	—	—	—	5,800	—	—	5,800	

Aktiebolaget »Morberget»	Kallmora m. fl.	Norberg.	—	0 13541	—	—	0 13541	—	—	8,400	—	—	8,400
Lernbo grufveaktiebolag	»	»	—	0 02778	—	—	0 02778	—	3	1,300	9,500	—	10,800
Kolningsbergs grufveaktiebolag	Maskinhus	»	—	—	—	—	—	—	1	—	15,000	—	15,000
Kärrgrufve ångmaskinsaktiebolag	Maskinhus	»	—	—	—	—	—	—	1	—	20,000	—	20,000
Klackbergs färgfabriks aktiebolag	Fabriksbyggnad	»	—	—	—	—	—	—	1	—	2,000	—	2,000
Torshammars verkstads aktiebolag	Hinsebo messingsgjuteri	»	—	—	—	—	—	—	1	—	10,000	—	10,000
Fagersta bruks aktiebolag	Fagersta m. fl.	Vestanfors.	—	6 85491	—	0 5	—	—	15	363,200	454,100	—	—
	Bodarne m. m.	Vester-Våla.	—	0 18750	—	—	—	—	—	17,900	—	—	—
	Fliken m. fl.	Norberg.	—	6 65104	—	—	14 19345	—	4	436,400	3,300	—	1,274,900
Engelsbergs oljefabriks aktiebolag	Engelsbergs oljefabrik	Vester-Våla.	—	—	—	—	—	—	1	—	40,000	—	40,000
Gysinge bruks aktiebolag	Aspnäs	Öster-Våla.	—	0 10416	2	6 5	—	—	1	263,500	8,800	—	—
	Mälby	Nora.	—	2 81250	—	2 625	—	—	4	128,100	10,000	—	—
	Öster-Beubäck	Möklinta.	—	2 00204	—	—	15 54370	—	—	163,200	—	—	573,600
Söderfors bruks aktiebolag	Baggbo	Nora.	—	2 5	—	0 75	—	—	3	80,500	—	—	—
	Nickelabo	Enåker.	—	0 1875	—	—	3 4375	—	—	9,000	—	—	89,500
Stora Kopparbergs Bergslags aktieb.	Östa	Nora.	—	0 25	—	—	0 25	—	—	8,600	—	—	8,600
Schisshyttan-Molnebo bruks aktieb.	Molnebo	Vester-Löfsta.	—	9 25	1	0 75	—	—	—	301,100	242,400	—	—
	Ramsjö	Hvittinge.	—	2 25	—	—	13 25	—	—	49,000	—	—	592,500
Stockholm-Vesterås-Bergslagens jernvågs aktiebolag	Gårdarne n:is 139 och 140 jemte tomtandelar i södra kvarteret	Vesterås.	—	—	—	—	—	—	—	—	16,200	—	—
	Reparationsverkstad & Stallhagen	»	—	—	—	—	—	—	—	—	50,000	—	66,200
Vesterås mekaniska verkstads aktieb.	Gård å andelar af tomterna n:is 134, 135, 145 o. 146 i södra kvarteret samt gård n:o 6 i norra kvarteret	»	—	—	—	—	—	—	—	—	134,300	—	134,300
Vesterås metallfabriks aktiebolag	Gård n:is 113 och 114 i södra kvarteret	»	—	—	—	—	—	—	—	—	25,300	—	25,300
Vesterås varmbadhus aktiebolag	Badhus å tomten n:o 144 c) i södra kvarteret	»	—	—	—	—	—	—	—	—	25,000	—	25,000
Vesterås gaslysningsaktiebolag	Gasverk å tomten n:o 144 b) i södra kvarteret	»	—	—	—	—	—	—	—	—	33,700	—	33,700
Byggnadsaktiebolaget Vestmannia	Gård n:o 108 i södra kvarteret	»	—	—	—	—	—	—	—	—	255,000	—	255,000
Tobaksfabriksaktiebolaget A. T. Sundin & Co	Fabrik å tomten n:o 147 i vestra kvarteret	»	—	—	—	—	—	—	—	—	76,600	—	76,600
Aktiebolaget Mälaremejeriet	Gård n:is 93 och 94 i södra kvarteret	»	—	—	—	—	—	—	—	—	16,400	—	16,400
Vesterås-Torshälla vaddfabriks aktiebolag	Fabrik å Kopparbergsvreten	»	—	—	—	—	—	—	—	—	14,700	—	14,700
Vesterås drittelfabriks aktiebolag	Tomtandelar n:is 116, 117 och 144 i södra kvarteret	»	—	—	—	—	—	—	—	—	3,200	—	3,200
Sala bryggeri- och vattenfabriksaktiebolag	Vattenfabriken	Sala stad.	—	—	—	—	—	—	—	3,200	60,300	—	63,500
Sala ullspinneri- och ångfärgeriaktiebolag	Ullspinneriet	»	—	—	—	—	—	—	—	2,500	15,000	—	17,500
Sala tegelbruks aktiebolag	Tegelbruket	»	—	—	—	—	—	—	—	16,500	45,000	—	61,500
Sala ångvarns aktiebolag	Ångvarn	»	—	—	—	—	—	—	—	—	100,000	—	100,000
Sala maskinfabriks aktiebolag	Maskinfabriken	»	—	—	—	—	—	—	—	2,100	15,000	—	17,100
Sala ångbryggeriaktiebolag	Bryggeriet	»	—	—	—	—	—	—	—	3,600	251,000	—	254,600

Tab. 5. (Forts.). EGENDOMAR TILLHÖRANDE INHEMSKA AKTIEBOLAG, I VESTMANLANDS LÄN ÅR 1890.

1. Aktiebolagets namn.	2. Egendomens namn.	3. Belägenhet. Socken (stad).	4. M a n t a l.					9. Antal utjordar, ångar o. d. ej i mantal satt jord.	10. Antal verk och inrättningar (fastigheter i städer).	11. Taxeringsvärdet (i kronor)			
			Krono.	Skatte.	Fr ä l s e.		Summa.			å jordbruksfastighet.	å annan fastighet.	å frälseränta.	Summa.
					Säterier, ladugårdar, rå och rör.	Allmänt frälse.							
Sala silfververks aktiebolag.....	Sala grufva	Sala stad.	—	—	—	—	—	1	14,700	304,600	—	319,300	
Arboga mekaniska verkstads aktiebolag.....	Arboga gjuteri och mekaniska verkstad	Arboga stad.	—	—	—	—	—	1	16,700	283,300	—	300,000	
Arboga elektriska belysningsaktiebolag.....	Gård n:o 17 i östra kvarteret söder	>	—	—	—	—	—	1	—	3,400	—	3,400	
Köpings bryggeriaktiebolag	Bryggeri.....	Köpings stad.	—	—	—	—	—	1	1,700	81,300	—	83,000	
Köpings mekaniska verkstads aktiebolag.....	Mekanisk verkstad o. gjuteri	>	—	—	—	—	—	2	8,500	281,900	—	290,400	
	Summa		0 09975	135 63762	18 5	48 40763	202 63900	41	144	9,781,200	5,067,100	400	14,848,700

Tab. 6. EGENDOMAR TILLHÖRANDE FRÄMMANDE MAGTERS UNDERSÅTAR, I VESTMANLANDS LÄN ÅR 1890.

(Sådana funnos då ej inom länet.)

Tab. 7.

Tab. 7. BRANDFÖRSÄKRINGSINRÄTTNINGARNES VERKSAMHET, I VESTMANLANDS LÄN ÅREN 1886—1890.

1. Inrättningens namn och verksamhetsområde.	2. År då verksamheten började.	3. Infutna försäkringsavgifter (eller utdebiterade belopp). 1886—1890.	4. Öfriga inkomster. 1886—1890.	5. Utbetalda brandskadeersättningar. 1886—1890.	6. Afsättningar till fonder. 1886 1890.	7. Öfriga utgifter. 1886—1890.	8. Befintliga fonder eller tillgångar vid slutet af år 1890.	9. Ansvarighetsbelopp		10. Utdebiteringsgrund. Utdebiterade öre för hvarje 100 kr. ansvarighetsbelopp.					11. Eldsvådor för hvilka under 1886—1890 utbetalts ersättning	
								tecknad under loppet af år 1890.	qvarstående vid slutet af år 1890.	1886.	1887.	1888.	1889.	1890.	Antal.	Antal.
Vestmanlands läns brandstodsbolag (för byggnader och lös-egendom å länets landområde)	1848	Kr. 340,850	Kr. 4,105	Kr. 350,501	—	Kr. 54,242	Kr. 50,170	Kr. 2,479,940	Kr. 75,936,060	6	10	10	10	10	{ 36 13 }	{ 44 }
Vestmanlands läns nya brandstodsbolag (med samma omfattning)	1877	158,658	2,756	100,900	—	37,670	29,226	2,511,460	48,923,050	7	9	7	7	7	{ 12 3 }	{ 50 }
Åkerbo härads brandstodsbolag (Åkerbo härads landområde)	1816	22,688	836	15,893	—	3,797	—	394,960	13,535,470	2	5	3	5	2	—	12
Summa	—	522,196	7,697	467,294	—	95,709	79,396	5,386,360	138,394,580	—	—	—	—	—	64	106

Tab. 8.

FROMMA STIFTELSE, STIPENDIFONDER, PENSIONSANSTALTER, SJUKKASSOR OCH DERMED JEMFÖRLIGA
INRÄTTNINGAR I VESTMANLANDS LÄN ÅR 1890.

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.
Stiftelsens namn.	Stiftelsens ändamål.	Stiftarens namn och yrke.	Stiftelsens år och dag.	Utdelning under år 1890		Stiftelsens storlek vid slutet af år 1890.		Stiftelsen förvaltas af:	Anmärkingar.
				till nedanstående antal personer.	af nedanstående hela belopp. Kronor.	Kapital. Kronor.	Deraf värde af fastigheter. Kronor.		
A. Å landsbygden.									
a) Vesterås fögderi.									
Cronstedtska donationsfonden n:o 2.	Understöd åt 4 i behof varande personer.	Grefve W. A. Cronstedt och hans grefvinna.	1873 ⁴ / ₇	4	50	1,041	—	Kommunalnämnden i Vesterås-Barkarö socken.	1)
Anders Frendells fond.	Understöd åt 2 fattiga äldre personer eller 2 äkta födda barn, hvilka genom dödsfall blifvit beröfvade sina föräldrar.	Anders Frendell, pedagog.	1840 ³⁰ / ₆	2	60	1,000	—	Kommunalnämnden i Dingtuna socken.	
Anna Danielsdotters fond.	Understöd åt 2 fattiga personer inom Dingtuna socken.	Anna Danielsdotter, enka efter nämndemannen Anders Andersson.	1841 ²⁹ / ₁₀	2	30	500	—	Densamma.	
Engstedtska donationsfonden.	Understöd åt behöfvande icke fattighjon.	Johanna Engstedt, rusthållarenska.	1849 ²⁷ / ₁	7	30	600	—	Kommunalnämnden i Badelunda socken.	
Fredrik Holmins och Louise von Heijnes julgäfvofond.	Att utdela julgäfvor till 3 behöfvande personer.	J. F. Holmin, hofauditör, genom hans efterlemnade barn.	1872 ¹⁶ / ₁₂	3	37	750	—	Kommunalnämnden i Irsta socken.	
Posseska donationsfonden.	Pensioner till behöfvande personer inom Harakers, Fläckebo, Irsta, Badelunda och Norbergs församlingar.	Hofmarskalken grefve Knut Posses enka Maria Hedvig Posse, född Posse.	1818 ³¹ / ₅	2	60	9,900	—	En styrelse af 3 personer: disponenten för Svanå bruk, stifterskans äldste myndige descendent på manslinien samt kyrkoherden i Haraker.	
Gyllenstjernska pensionsfonden.	Understöd åt fattiga under Frösåker.	Öfversten friherre Carl C. Gyllenstjerna.	1839 ¹³ / ₁₁	5	60	1,000	—	Innehafvaren af Frösåkers gård.	
Fredrik Holmins och Louise von Heijnes julgäfvofond.	Understöd åt 3 fattiga under Frösåker.	F. Holmin, hofauditör, och hans fru L. von Heijne.	1872 ¹⁸ / ₁₂	3	30	750	—	Kommunalnämnden i Kärrbo socken.	
Johanssonska donationsfonden.	Understöd åt fattiga under Nyby.	Lars Johansson, nämndeman.	1869 ⁹ / ₈	—	—	538	—	Densamma.	
Drufveska fonden.	Understöd åt fattiga.	P. Drufva, landshöfding.	1757 ⁴ / ₇	—	—	111	—	Kyrkoherden och kyrkovärden i Tillberga socken.	
Guthermuthska donationsfonden.	Understöd af hufvudsakligen hofbetjentes fattiga enkör och barn.	Kungl. sekreteraren Al. Fr. Guthermuths enka Elsa Willemberg.	1703	—	—	Obekant	—	Kungl. Riksmarskalksemetet.	2)
Hallvar Bergska testamentsfonden.	Understöd åt fattiga inom Strömsholms slotts- och stuteriafdelningar.	Hallvar Berg, hofbetjent.	1709	16	102	Obekant	—	Detsamma.	
Axelssonska magasinsfonden.	Understöd åt fattiga inom socknens enskilda fattigrote, särdeles skolbarn.	E. Axelsson, prost.	1774	25	75	1,400	—	Kyrkorådet i Kolbäcks socken.	
Wegenerska fonden.	Understöd åt 2 fattiga soldatenkör.	David Wegener, fältväbel.	1807	—	—	52	—	Pastor i d.o.	
Lundbergska testamentsfonden.	Uppfostringshjelp åt 5 fattiga barn inom socknens enskilda fattigrote.	Elis A. Lundberg o. hans fru.	1828 ⁹ / ₁	5	75	1,500	—	Kommunalnämnden i d.o.	
Hedengrenska fonden.	Understöd åt de mest behöfvande inom Borgås fattigrote.	Sven Hedengren, faktor.	1829	3	3	50	—	Fattigv.-styrelsen inom Borgås fattigrote, Kolbäcks s:n.	
Liljenstolpeska fonden.	Understöd åt fattiga inom Kolbäcks socken.	G. Liljenstolpe, öfverste.	1850 ¹ / ₅	—	15	300	—	Densamma.	
Ljungdahlska fonden.	Understöd åt fattiga barn inom Kolbäcks sockens enskilda rote.	Berndt Ljungdahl, kommissionslandtmätare.	1856 ²⁹ / ₈	1	7	150	—	Densamma.	
Iveriska fonden n:o 1.	Understöd till en fattig enka.	D. Iverus, kronofogde.	1857 ³¹ / ₁₀	1	7	150	—	Kommunalnämnden i Kolbäcks socken.	
Carl Gustafssons fond.	Till fattigvården i Kolbäcks socken.	C. Gustafsson, jordbrukare.	1857	—	75	1,500	—	Densamma.	
Reuterholmska donationen.	Underhåll åt fattighjon.	Dygdig Maria Reuterholm.	1803 ²⁸ / ₈	2	170	1,111	—	Fattigvårdstyrelsen i Rytterne socken.	3)

Tab. 8. (Forts.) FROMMA STIFTELSE, STIPENDIFONDER, PENSIONSANSTALTER M. M.

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.
Stiftelsens namn.	Stiftelsens ändamål.	Stiftarens namn och yrke.	Stiftelsens år och dag.	Utdelning under år 1890.		Stiftelsens storlek vid slutet af år 1890.		Stiftelsen förvaltas af:	Anmärkingar.
				till nedanstående antal personer.	af nedanstående hela belopp. Kronor.	Kapital. Kronor.	Deraf värde af fastigheter. Kronor.		
Treschowska fonden.	Lindring och hjälp åt fattiga sjuka, företrädesvis från Tidö gods.	Sophie Treschow, född Gripenstedt.	1890 ¹ / ₁₂	—	—	4,000	—	Pastor i Rytterne socken.	
Norderlingska donationen.	Fattigas understödjande.	Lovisa Norderling, enkefru.	1852 o. 1853	1	5	100	—	Kommunalnämnden i d.o.	
Gyllenhaalska donationen.	Fattigas understödjande.	C. F. Gyllenhaal, baron.	1854 ¹ / ₆	1	30	600	—	Densamma.	
Oxenstiernska donationen.	Understöd åt 12 mindre bemedlade frälse- eller ofrälsemäns ogifta döttrar.	Axel Oxenstierna, rikskansler.	16 ..	12	180	4)	—	—	4)
von Stenhagenska donationsfonden.	Understöd till en fattig under Mølntorps gård.	F. von Stenhagen, landshöfding.	Okänt	1	8	150	—	Pastorsembetet i Köping.	
Elferonska stiftelsen.	Understöd åt fattiga i Säby socken.	J. Elferona, öfverste.	1749 ² / ₁₁	—	50	1,102	—	Kyrkoherden och kyrkorådet i Säby socken.	
von Wolkerska fonden.	Understöd åt 2 behöfvande enkör, en vid Ramnäs och en vid Virabo bruk.	Anna Magareta von Wolker, friherrinna.	1763	2	25	500	—	Kommunalnämnden i Ramnäs socken.	
Okänd gifvares donation.	Understöd åt 6 fattiga personer.	Okänt.	1791 ¹ / ₆	6	2	33	—	Kommunalnämnden i Lillhärads socken.	
Skultuna bruks donation.	Understöd åt fattiga.	Skultuna bruk.	1815 ³⁰ / ₁₁	1	6	96	—	Densamma.	5)
Friherrinnan Jacqueline Tersmedens donationsfond.	Understöd åt behöfvande enkör eller underlydande vid Ramnäs bruks- eller landtegendomar.	W. F. Tersmeden, friherre, bruksägare.	1872 ¹² / ₁₁	10	100	2,000	—	Ramnäs bruksförvaltning.	
Dandenellska donationsfonden.	Samma ändamål.	S. Dandenell, bruksinspektör.	1846 ¹⁴ / ₉	2	25	500	—	Densamma.	
Lars Danielssons donation.	Till förmån för fattigkassan.	L. Danielsson, kyrkovård.	1844	—	—	375	—	Fattigvårdsstyrelsen i Svedvi.	6)
Wallinska fonden.	Detsamma.	Wallin, handlande.	1846	—	—	750	—	Densamma.	
Lars Hanssons donation.	Detsamma.	Lars Hansson, rusthållare.	1848	—	—	250	—	Densamma.	
Littmarkska donationen.	Understöd åt fattiga, som icke åtnjuta understöd af allmänna fattigvården.	P. R. Littmark, komminister.	1872	3	30	500	—	Kyrkorådet i Svedvi.	
Hedda Janssons donation.	Detsamma.	Hedda Jansson, enka.	1876	6	120	2,000	—	Detsamma.	
Johan Gustafssons fond.	Utdelning af mjöl åt Tortuna sockens fattighjon.	Johan Gustafsson, hemmansägare.	1868 ¹⁷ / ₆	8	1 ta råg	7)	—	Kommunalnämndens ordförande i Tortuna.	7)
Johanna Gustafssons fond.	Understöd åt 5 äldre fattighjon.	Johanna Gustafsson, enka.	1880 ²² / ₄	5	25	555	—	Kommunalnämnden i Tortuna.	
Malmínska fonden.	Fattiga personers understöd.	G. Malmin, prost.	1816 ²⁸ / ₈	6	15	300	—	Kommunalnämnden i Sevala.	
Fonden för Lisjö fattiga.	Underhåll åt fattiga vid Lisjö.	Groen, bergsråd.	1833	—	213	3,550	—	Disponenten för Lisjö och pastor i Sura socken.	
Brukspatron A. Zethelii fond.	Understöd åt fattiga vid Surahammars bruk och dermed i förening brukade hemman.	A. Zethelius, brukspatron.	1859 ¹⁰ / ₁₂	—	250	5,000	—	Surahammars egare.	
Cronstedtska donationsfonden n:o 1.	Dels insättning i ränte- och kapitalförsäkringsanstalten för under föregående år vid Fullerö, Almö och Holm födda barn och dels till premier åt skolbarn.	W. A. Cronstedt, grefve, och hans grefvinna.	1873 ⁹ / ₄	28	50	1,083	—	Komm-nämnden i Vesterås-Barkarö.	
Ada Maria Carolina Petterssons i Folkesta skolkassefond.	Premier åt 1 eller 2 skolbarn	Johan Pettersson, rusthållare, och hans hustru Sofia Pettersson, född Hasseldahl.	1874 ¹⁸ / ₂	—	—	42	—	Skolrådet i Dingtuna.	8)
Jungfru Johanna Redins donationsfond.	Understöd åt 6 flitiga, behöfvande skolbarn.	Johanna Redin, hushållerska.	1868 ²⁰ / ₁₂	6	38	1,000	—	Skolrådet i Lundby.	
Adlervaldska fonden.	Barnundervisningens befrämjande.	C. J. Adlervald, brukspatron.	1828 ³⁰ / ₇	—	—	750	—	Skolrådet i Lillhärad.	
Adelaidefonden.	Insättning i lifränteanstalt för bildande af lifränta åt fattiga barn.	S. Thelin, vice pastor.	1874	—	—	754	—	Kyrkorådet i Badelunda.	9)
Fattiga skolbarns underhållsfond.	Fattiga skolbarns underhåll.	C. F. Cronstedt, friherre.	1832 ²⁴ / ₄	22	126	2,300	—	Skolrådet i Irsta.	
Irsta folkskolas premiekassa.	Belöningar åt flitiga skolbarn.	C. R. von Post, kapten.	1844 ³¹ / ₉	2	8	200	—	Detsamma.	
P. Gezelii stipendiefond.	Beklädnad åt 3 i skolkldern varande flitiga barn.	P. Gezelius, prost.	1868 ²⁹ / ₉	3	25	500	—	Detsamma.	
Cruusiska donationen.	Understöd åt skolväsendet i Kärrbo.	Hedvig Christina Cruus, fröken.	1727 ⁴ / ₁₀	12	217	10)	—	Stiftets biskop och domprost.	10)
Norbergska donationsfonden.	Barnundervisningens befrämjande.	Sam. Norberg, öfverdirektör.	1820 ²⁰ / ₇	—	—	32,682	5,500	Skolrådet i Hubbo.	
Reuterstamska barnkassan.	Understöd åt fattiga skolbarn.	A. Reuterstam, stallmästare.	1790	—	11	400	—	Pastor i Kolbäcks socken.	
Folkskolebarnkassans fond.	Bespiings- och beklädnadshjälp åt fattiga skolbarn.	C. F. Häggman, prost.	1847	—	—	653	—	Skolstyrelsen i d.o.	
Iveriska fonden n:o 2.	Understöd åt 1 gosse och 1 flicka för att utbildas till dugliga tjenare eller yrkesidkare.	Kronofogden J. D. Iverus arfvingar.	1877 ²⁴ / ₆	2	54	1,400	—	Densamma.	
Iveri-Hurtigs donation.	Inköp åt fattiga och flitiga skolbarn af Schartaus kristendomsundervisning.	Christina Andersdotter Hurtig, hustru, samt J. F., G. F. och J. D. Iverus.	1836 ²⁰ / ₈	11	9	174	—	Skolrådet i Munktorps socken.	

Wiksell's donation.	Förbättring af ordinarie skolmästarens inkomster.	J. Wiksell, prost.	1799	1	3	83	—	Pastor och kyrkorådet i Munktorps socken.	11)
1866 års gåfvofond.	Folkundervisningens befrämjande.	Kyrkostämman i Munktorps socken.	1866 ⁴ / ₂ , ²⁷ / ₅	—	29	580	—	Skolrådet i d:o.	
Munktorps sockens skolmagasins fond.	Underhåll åt fattiga skolbarn i Munktorp.	Munktorps socken.	1759 ²⁸ / ₁₀	7	37	855	—	Detsamma.	
Rektor Mauzeli's donation.	Understöd åt fattiga skolbarn.	J. Mauzelius, rektor.	1834 ¹⁵ / ₁	20	75	1,500	—	Detsamma.	
Fonden till brukspatron Fab. Tersmedens minne.	Till uppmuntran åt skolbarn vid Seglingsbergs folkskola.	C. G. Rogberg, bruksförvaltare.	1877	2	8	150	—	Pastor tillsammans med skolstyrelsen i Ramnäs.	
Fonden för skolbarnen vid Lisjö.	Understöd och premier åt fattiga skolbarn vid Lisjö.	Groen, bergsråd, och von Rosenstein, arkiter.	1833	—	177	3,434	—	Disponenten för Lisjö och pastor i Sura socken.	
Fonden för Lisjö skola.	Bidrag till upprätthållande af skola vid Lisjö.	Groen, bergsråd.	1833	—	254	4,430	—	Desamme.	
P. R. Tersmedens donation.	Beredande af undervisningsanstalt för barn inom Sura socken.	P. R. Tersmeden, öfverste och bruksegare.	1840 ² / ₅	—	150	3,000	—	Pastor och skolrådet i Sura socken.	12)
Norberg'ska donationen.	Till förmån för skolkassan.	E. Norberg, häradsdomare.	1834	—	—	1,500	—	Skolrådet i Svedvi socken.	
Wallinska fonden.	Detsamma.	Wallin, handlande.	1835	—	—	318	—	Detsamma.	
Daniel Larssons donation.	Detsamma.	Daniel Larsson.	1836	—	—	75	—	Detsamma.	
Wallinska fonden.	Detsamma.	Wallin, handlande.	1846	—	—	750	—	Detsamma.	13)
Waller'ska donationen.	Detsamma.	E. Waller, brukspatron.	1865	—	—	1,500	—	Detsamma.	
Littmarkska donationen.	Detsamma.	P. R. Littmark, komminister.	1872	—	—	500	—	Detsamma.	
Hedda Janssons donation.	Detsamma.	Hedda Jansson, enka.	1876	—	—	400	—	Detsamma.	
Lars Danielssons donation.	Till förmån för kyrkokassan.	L. Danielsson, kyrkovård.	1844	—	—	375	—	Kyrkorådet i Svedvi socken.	
Wallinska fonden.	Detsamma.	Wallin, handlande.	1846	—	—	1,500	—	Detsamma.	14)
Hedda Janssons donation.	Detsamma.	Hedda Jansson, enka.	1876	—	—	1,000	—	Detsamma.	
Prosten Johanssons donation.	Sockenbibliotekets förökande.	G. A. Johansson, prost.	1862	—	—	1,000	—	Pastor och bibliotekstyrelsen i Svedvi.	
Bergqvistska donationen.	Hjelp åt skolorna inom Bergs socken.	Bergqvist, skraddare.	1792 ¹⁸ / ₁₁	—	—	805	—	Skolrådet i Bergs socken.	
Fattigbarnkassan.	Understöd åt behöfvande skolbarn.	Björksta församling.	1768 ²³ / ₃	9	68	4,450	—	Pastor o. kyrkorådet i Björksta socken.	
Lönbomska fonden.	Detsamma.	K. R. Lönbom, kronofogde.	—	23	72	1,434	—	Komm.-nämnden i d:o.	
Oxenstjernaska fonden.	Detsamma.	S. G. Oxenstjerna, hofmarskalk.	—	—	—	—	—	—	
Nordforssonska magasinssonden.	Detsamma.	J. Nordforsson, kyrkoherde.	1809 ¹ / ₁₂	19	98	2,458	—	Skolrådet i Tortuna socken.	
Sara Norlings fond.	Premier åt fattiga skolbarn.	Sara Norling, jungfru.	1864 ²⁹ / ₈	7	3	100	—	Detsamma.	
Löfberg'ska donationsfonden.	Vinterbeklädnad åt fattiga skolbarn.	J. S. Löfberg, lektor.	1886 ³⁰ / ₉	12	334	6,012	—	Detsamma.	
Engströmska donationsfonden.	Till tornur, sockenbibliotek, fattiga skolbarns beklädnad eller andra ändamål, som afse kommunens bästa.	A. Engström, veterinärläkare.	1884 ²⁷ / ₃	—	50	2,786	—	Kommunaltämmans ordförande i Tortuna socken.	
J. G. Wahlströms donationsfond.	Premier till behöfvande skolbarn.	J. G. Wahlström, kyrkoherde.	—	1	1	51	—	Skolrådet i Lundby socken.	
Medel till fattiga skolbarns beklädnad.	Beklädnad af fattiga skolbarn.	Okänd gifvare.	1887	—	—	235	—	Fattigvårdsstyrelsen i Dingtuna socken.	
Lars Johanssons donationsfond.	Detsamma.	Lars Johansson, landtbrukare.	1866 ²⁵ / ₁	6	35	1,136	—	Kyrkorådet i Sevala socken.	
P. O. Johanssons donationsfond.	Till böcker åt nattvardsbarn.	P. O. Johansson, landtbrukare.	1882	7	9	104	—	Detsamma.	
Per Olof Johanssons testamentsfond.	Understöd åt 3 behöfvande personer.	P. O. Johansson, landtbrukare.	1887 ⁵ / ₁₂	3	12	300	—	Fattigvårdsstyrelsen i Sevala socken.	
Prosten P. S. Rinnans donation.	Understöd åt fattiga barn i skolåldern.	P. S. Rinman, prost.	1833 ² / ₁₁	1	15	300	—	Pastor i Ångsö socken.	
Sofi Pipers donation.	Beklädnad åt fattiga nattvardsbarn.	Sofi Piper, fröken.	1852 ²⁰ / ₆	1	14	317	—	Desamme.	
Öijerska slöjdskolofonden.	Gossars tidiga inöfvande i handverk och handstöjder.	G. Öijer, statskommisarie.	1854 ⁷ / ₇	—	—	15,363	—	Skolrådet i Rytterne socken.	15)
Hofdestillator E. Engströms donation.	Hjelp till folkskolelärares aföning.	E. Engström, hofdestillator.	Okändt	—	37	750	—	Pastor och skolrådet i Ångsö socken.	16)
Mölnatorps smidesfabriksarbetarens sjuk- och begravningskassa.	Beredande af understöd åt fabriksarbetare eller deras hustrur vid inträffande sjukdoms- eller dödsfall.	G. E. Svalling & Co.	1879 ¹ / ₁₀	32	401	1,298	—	G. E. Svalling.	17)
Ramnäs valsverksarbetarens sjuk- o. nödhjelpsförening.	Sjuk- och nödhjelp till Ramnäs valsverksarbetare.	Ramnäs valsverksegare och arbetare.	1874 ¹ / ₇	37	878	8,322	—	Förvaltningen vid Ramnäs valsverk.	18)
Surahammars bruksarbetarens sjuk- och begravningskassa.	Sjuk- och begravningshjelp åt delegare i kassan.	Surahammars aktiebolag och bruksarbetare.	1862	—	2,352	7,248	—	Af kassans egare vald särskild styrelse.	
Kungsåra extra fattigförsörjningsfond.	Fattiga barns undervisning i kristendomen och tillfällig hjelp åt nödlidande enkör.	Anna Andersdotter, enka.	1839 ²⁸ / ₁₁	9	80	1,511	—	Pastor och kyrkoråd i Kungsåra socken.	
Kungsåra ljuskassa.	Eklärering i kyrkan julottan.	Jacob Carlsson, häradsdomare.	1862 ¹⁵ / ₄	—	—	260	—	Pastor och kyrkovårdar i Kungsåra socken.	
Wilhelminafonden.	Understöd till behöfvande fattiga under Springsta gård i Kärrbo socken.	A. E. Luhr, landtbrukare.	1869 ²² / ₁	2	50	1,000	—	Donator.	
Lars Perssons fond.	Belöning åt personer, som utmärkt sig vid eldsvåda inom Kolbäcks socken; men om sådan ej under året förekommit, tilldelas röntan fattiga skolbarn.	L. P. Persson, jordbrukare.	1863 ¹⁴ / ₃	2	10	200	—	Kommunalnämnden i Kolbäcks socken.	
Törngrenska fonden.	Halfva röntan till förbättring af folkskolelärares aflöning och andra hälften till fattiga skolbarn.	Fredrika Törngren, enkefru.	1860 ²¹ / ₂	2	80	3,000	—	Skolrådet i d:o.	
Törngrenska fonden.	Understöd åt 4 välfredade fattighjon.	Desamma.	1860 ²¹ / ₂	4	100	2,000	—	Kommunalnämnden i d:o.	

Tab. 8. (Forts.) FROMMA STIFTELSE, STIPENDIFONDER, PENSIONSANSTALTER M. M.

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.
Stiftelsens namn.	Stiftelsens ändamål.	Stiftarens namn och yrke.	Stiftelsens år och dag.	Utdelning under år 1890.		Stiftelsens storlek vid slutet af år 1890.		Stiftelsen förvaltas af:	Anmärkningsr.
				till nedanstående antal personer.	af nedanstående hela belopp. Kronor.	Kapital. Kronor.	Deraf värde af fastigheter. Kronor.		
Lagrelis fond.	Ena hälften af räntan utdelas till 10 pensionärer och andra hälften till full beklädnad åt fattiga, flitiga skolbarn.	A. Lagrelius, handlande.	1883 ³⁰ / ₆	30	1,000	20,000	—	Kommunalnämnden i Kolbäckes socken.	
von Ungeska donationsfonden.	Understöd åt någon eller några fattiga under Mölntorps gård.	Helena von Unge.	Obekant.	2	22	496	—	Densamma.	
Ramnäs och Seglingsbergs bruks sjuk- o. begravningsfond.	Sjuk- och begravningshjälp till arbetare vid Ramnäs och Seglingsbergs bruk.	Ramnäs bruks aktiebolag.	1886 ¹ / ₁₁	93	1,142	3,956	—	Ramnäs bruks aktiebolag.	19)
Prostinnan Reutermarks fond.	Bidrag till värmeapparats anskaffande och underhåll i Kungsåra kyrka.	Ulla Ekman, jungfru.	1887 ¹ / ₁	—	—	284	—	Pastor och kyrkoråd i Kungsåra socken.	
Pastor Roths fond.	Förökande af Kolbäckes sockenbibliotek.	A. Roth, komminister.	1877 ¹⁸ / ₇	—	—	12	250	Kommunalnämnden i Kolbäckes socken.	
Roths donationsfond.	Kyrkans uppvärmning, fattiga skolbarn och sockenbiblioteket.	Densamme.	—	—	—	750	—	Kyrko- och skolrådet i d.o.	
b) Kungsörs fögderi.									
Ahllöfska donationen.	Räntan utdelas till 9 fattiga, som underhållas af Arboga hospital.	Assessor O. Ahllöf.	1740 ⁹ / ₁₀	9	150	3,750	—	Arboga stads kyrkokassa.	20)
Godeniska fonden.	De fattiga inom Björskogs församling.	Prosten J. E. Godenius.	1850 ²⁴ / ₆	57	75	1,500	—	Kommunalnämnden i Björskogs socken.	
Strömbergerska fonden.	För fattiga flitiga skolbarn.	Kapten C. Th. Strömberger.	1867 ⁹ / ₄	4	81	1,688	—	Skolrådet i d.o.	
Cedercreutzska fonden.	Till 2 stipendier åt dem, som gå i »Vesterås skola» samt lönehjälp åt skolläraren.	Landshöfding Jonas Cedercreutz.	1717 ¹ / ₁₀	3	210	4,488	—	Pastor och den förnämste i Björskogs församling.	
Yojeska fonden.	Till hjälp att aflöna skolläraren och till fattiga skolbarn i Björskogs socken.	Engelsmannen W. Yojje.	1713 ³ / ₃	23	125	2,692	—	Pastor i d.o.	
Svinhufvuds fond.	Till de fattiga inom Björskogs församling.	Eva Svinhufvud.	1834 ²² / ₉	57	37	750	—	Kommunalnämnden i d.o.	
Strömbergerska fonden.	Detsamma.	Kapten C. Th. Strömberger.	1867 ⁹ / ₄	57	99	2,000	—	Densamma.	
Björskogs skarpskyttekassa.	Till belöning och ammunition vid målskjutning.	Densamme.	1867 ⁸ / ₄	20	50	1,000	—	Densamma.	
Felenii fond.	Räntan utdelas till hjälp åt fattiga skolbarn i Bro socken.	F. d. major W. Felenius.	1869 ⁸ / ₃	11	30	480	—	Pastor i Bro församling.	
L. Lindbergs och hans frus donation.	Att bereda lifränta vid 55 år åt alla under Kohlsva egendommar födda barn.	L. Lindberg, brukspatron, och hans fru, Lina Cederborgh.	1875	31	465	?	—	Ränte- o. kapitalförsäkringsanstalten.	
Kohlsva sjuk- o. begravningskassa.	Att bereda sjuk- och begravningshjälp.	Arbetare vid Kohlsva.	1881 ⁹ / ₁	33	778	396	—	Arbetare vid Kohlsva.	
Hambniska donationen.	Till hjälp åt fattiga skolbarn i Himmetsa socken.	Hambn.	Okänt	2	1	34	—	Skolrådet i Himmetsa socken.	
Kyrkovården Per Perssons gåfvomedel.	Räntan derä tillfaller Himmetsa sockens fattighjon.	Per Persson.	1868 ²⁶ / ₃	7	58	1,150	—	Kommunalnämnden i d.o.	
Malmströmska donationen.	Detsamma.	Komminister C. G. Malmström.	1882 ¹⁰ / ₉	10	106	2,110	—	Densamma.	
Chr. Cath. Nilsdotters minne.	Detsamma.	Chr. Cath. Nilsdotter, hemmansägaredotter.	1873 ⁴ / ₁₂	10	5	100	—	Densamma.	
Bjurlingska fonden.	Räntan uppbäres och användes till årlig lön för en skolmästare vid Kungsörs skolinrättning.	Th. Gust. Bjurling, advokatfiskal.	1797 ¹⁸ / ₁₂	1	75	1,500	—	Skolrådet i Kung Karls församling.	
Hisingeska understödsfonden.	Understöd åt behöfvande inom bydistriktet af Kungs-Barkarö socken.	Petter Hising, rusthållare.	1859 ³ / ₇	2	25	500	—	Pastor och fattigvårdsstyrelsen i Kungs-Barkarö socken.	
Hultbergeska fonden.	Bidrag till pastors i Kungs-Barkarö aflöning.	H. Hultberg, landbrukare.	1866 ²⁷ / ₁	1	200	4,000	—	Kyrkorådet i d.o.	
Strömstedtska fonden.	Bidrag till uppförande af nytt fattighus i Kungs-Barkarö.	G. O. Strömstedt, sekreterare.	1877 ¹ / ₃	—	—	776	—	Fattigvårdsstyrelsen i d.o.	
Bosæiska fonden.	Understöd åt fattiga skolbarn i Köpings socken.	P. E. Bosæus, borgmästare.	1838 ²⁹ / ₁₁	5	19	325	—	Skolrådet i Köpings socken.	
Sköldebrandeska donationen.	Räntan tillfaller ett genom sjuklighet eller naturfel vanlottadt barn.	Fröken Julia Sköldebrand.	1884 ²² / ₃	1	11	200	—	Fattigvårdsstyrelsen i d.o.	
Fattigk-fonden vid Johannisdals brunns- och badinrättning.	Att med räntan bestrida kostnaden för medellöses brunnskur.	Okänd.	1889 ¹⁷ / ₇	13	200	3,500	—	Kommunalnämnden i d.o.	
M. Barkéns testamentsfond.	Att bereda en eller två ålderstigna qvinnor inom Malma socken någon hjälp.	M. Barkén, kyrkoherde.	1866 ³ / ₂	2	12	200	—	Kommunalnämnden i Malma socken.	
Gislarbo arbetares sjukhus.	Sjukhjälp.	Bruksförvaltningen.	1877 ¹ / ₄	38	446	658	—	Brukskontoret.	

Qvarnströmska testamentsfonden.	Understöd åt obemedlade personer i Medåkers socken.	Qvarnström, byggmästare, och hans hustru.	1801 ⁷ / ₁	6	34	672	—	Fattigvårdsstyrelsen i Medåkers socken.
Meliniska fonden.	Till fattiga skolbarn i Medåkers socken.	Sara Sofia Melin, enkefru.	1869 ¹² / ₃	6	41	1.000	—	Pastor i d.o.
Per Anderssonsgäufvofonden.	Räntan till 2:ne mest behöfvande personer i Medåkers socken.	Per Andersson, nämndeman.	1861 ⁵ / ₅	2	25	500	—	Fattigvårdsstyrelsen i d.o.
Hauswolffska fonden.	Årliga räntan skall användas till föda, kläder, böcker och skrifmaterialier för fattiga barn inom Odensvi socken.	B. G. von Hauswolff, löjtnant.	1844 ¹ / ₅	—	—	43.000	—	En direktion, sammansatt enligt testators föreskrift. ²¹⁾
Eklundska fonden.	Till förmån för folkskolan inom Vestra Skedvi socken.	L. P. Eklund, inspektör.	1874 ²⁵ / ₂	—	5	100	—	Skolrådet i Vestra Skedvi.
Liljeströmska donationen.	Reutersbergs säteris fattigkassa.	J. N. D. Liljeström, kapten.	Obekant	3	135	2.325	—	Fattigvårdsstyrelsen i Säterbo.
Danssonska fonden.	Till böcker åt fattiga nattvårdsbarn inom Säterbo socken.	C. Fr. Dansson, pergamentsmakare.	1874 ¹⁰ / ₂	18	20	400	—	Pastorsembetet i d.o.
Carlssonska fonden.	För fattiga skolbarn i Torpa.	And. Carlsson, rusthållare.	1855 ¹⁷ / ₁₁	18	91	1.500	—	En direktion under pastors i Torpa ordförandeskap.
Gumeliska grafkassan.	Till understöd åt fattiga barn på testators i lifstiden tillhöriga egendom inom Torpa socken samt till underhåll af hans gravvård.	B. G. Gumelius, egendomsägare.	1854 ²² / ₁₁	9	88	1.500	—	Pastor och egarne af åtskilliga gårdar i Torpa socken.
Ferna smeders fattigkassa.	Att understödja gamla smedsenkor vid Ferna.	Jacob Ramsell, bruksegare.	1797	23	198	2.817	—	Ferna brukskontor.
Lindqvistska donationen.	Att understödja Gunnilbo sockens fattige.	Lindqvist, kammartjenare.	1822 ⁷ / ₅	2	16	268	—	Detsamma.
Ramselliska testamentet.	Att understödja 2:ne Ferna bruks fattige.	Jacob Ramsell, bruksegare.	1789 ²⁰ / ₁₂	2	42	—	—	Detsamma.
Besparade pastoraliefonden från 1763—65.	Skollärares aflöning.	—	176.	—	30	560	—	Detsamma. ²²⁾
Anderssonska donationen.	Att bekläda 2:ne fattiga skolbarn i Gunnilbo socken.	And. Andersson, hemmansägare.	1873 ³⁰ / ₁₁	2	Okänt	500	—	En tillsatt nämnd under pastors i Gunnilbo kontroll. ²³⁾
Christerninska testamentet.	Räntan anslagen till skollärare vid Ferna.	Christernin, brukspatron.	Okänt	—	25	417	—	Ferna brukskontor.
Wahlqvistska arfmedlen.	Att understödja efterlevande släktingar.	Prosten Johan Wahlqvist och hans hustru.	1867 ³¹ / ₁₀	1	14	400	—	Kommunalnämnden i Heds socken.
Fru Schwans flickskola.	Undervisning i husslöjd för flickor förnämligast under Karmansbo bruk.	Fru Augusta Eleonora Schwan, född Schön.	1866 ¹ / ₃	44	478	6.000	—	Karmansbo aktiebolag.
Malmgrenska donationen.	Understöd åt orkeslös tjenarinna.	Fru Augusta Malmgren.	1885 ¹⁷ / ₁₀	1	12	300	—	Pastor och kyrkoråd i Heds socken.
Bobergiska donationen.	Understöd åt fattiga och flitiga skolbarn i Heds socken.	O. G. Boberg, handlande.	1866 ¹⁰ / ₆ och 1882 ¹⁷ / ₆	9	54	1.500	—	Skolrådet i d.o.
Kapten W. Heijkenskjölds donation.	Räntan användes till slöjdskolorna inom Skinskattebergs socken.	W. Heijkenskjöld, kommandörkapten.	1861 ⁷ / ₇	—	119	3.104	—	Kommunalnämnden i Skinskattebergs socken.
Mademoiselle Gustafva Neumans donation.	Till Skinskattebergs sockens fattiga.	Gustafva Neuman, lärarinna.	Okänt	—	10	300	—	Densamma.
Hisingiska donationen.	Understöd åt fattiga skolbarn samt bidrag till skolläraren i Skinskattebergs socken.	W. Hising, brukspatron.	1779 ¹² / ₄	10	202	?	—	Pastor i Skinskatteberg.
Magasinsfonden.	Fattigmedelsräkningar.	—	—	—	154	4.400	—	Kommunalnämnden i d.o. ²⁴⁾
Fattigkassan.	Fattigmedelsräkningen.	—	—	—	219	6.350	—	Densamma. ²⁵⁾
Ingeniör Alströmers understödsfond.	Till understöd åt arbetare vid Riddarhyttan i Skinskattebergs socken.	B. Alströmer.	Okänt	2	25	500	—	Riddarhytte bruk.

c) Bergslags fögderi.

Malménska och bevaringsfonden.	Räntan af Malménska fonden skall utdelas till någon behöfvande person inom Fläckebo socken, enligt pastors anvisning, samt räntan af bevaringsfonden förnämligast åt behöfvande bevaringsmän.	P. A. Malmén, kyrkoherde i Fläckebo.	1750 ²⁹ / ₁₁ och 1813 ⁵ / ₁₂	2	23	456	—	Kommunalnämnden i Fläckebo socken. ²⁶⁾
Grefvinnan Maria Hedvig Poses donationsfond.	Till förmån för fattiga af Harakers, Fläckebo, Irsta, Badelunda och Norbergs församlingar i Vesterås stift.	Grefvinnan Maria Hedvig Posse.	1818 ³¹ / ₅	13	446	9.900	—	Disponenten för Svand, greve Knut Posse och kyrkoherden i Haraker.
Forsströmska donationen.	Att understödja Harakers sockens fattige, i första rummet de under Kättsta och Hummelsta egendomar.	Byggmästaren J. E. Forsström.	1860 ²⁶ / ₇	7	75	1.500	—	Pastor i Harakers socken och egarne af Kättsta och Hummelsta.
Prosten P. Gezelii donationsfond.	Räntan utdelas till 4 de mest behöfvande fattighjon i Harakers socken till jul hvarje år.	Prosten Per Gezelius.	1868 ²⁹ / ₁₂	4	15	300	—	Fattigvårdsstyrelsen i Harakers socken.
Brukspatron Anders Hebbes donationsfond.	Räntan utdelas bland tordrige medlemmar af Vester-Fernebo socken.	Brukspatron Anders Hebbe.	1824 ¹⁴ / ₆	16	75	1.500	—	Pastor o. kyrkorådet i Vester-Fernebo socken.
Greta Ömans donationsfond.	Räntan utdelas till fattiga inom Vester-Fernebo socken.	Hemmansegarens Greta Öman.	1850 ¹⁵ / ₃	17	100	3.000	—	Desamme. ²⁷⁾
Malmínska donationsfonden.	Räntan utdelas till fattiga medlemmar af Vester-Fernebo socken.	Kontrakteprosten G. M. Malmín.	1824 ⁹ / ₃	6	35	28	—	Kommunalnämnden i Vester-Fernebo socken. ²⁸⁾
Jan Mattssons i Sör Hörende donationsfond.	Räntan användes till beklädnad åt fattiga skolbarn i Vester-Fernebo socken.	Hemmansegaren Jan Mattsson.	1878 ¹⁸ / ₉	10	75	1.500	—	Densamma.
Mindre Hebbeska donationen.	Räntan utdelas hvarje jul till de mest behöfvande inom Norbergs socken.	Brukspatron A. Hebbe.	1834 ¹⁴ / ₁	28	53	1.502	—	Pastor och kyrkorådet i Norbergs socken.
Mamsell Johanna Petterssons testamenterade frisängsfond.	Att åt behöfvande bereda skötsel och vård å Norbergs lasarett.	Mamsell Johanna Pettersson.	1872 ¹⁴ / ₉	26	389	11.541	—	Norbergs lasarettsdirektion.

Tab. 8. (Forts.) FROMMA STIFTELSE, STIPENDIFONDER, PENSIONSANSTALTER M. M.

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.
Stiftelsens namn.	Stiftelsens ändamål.	Stiftarens namn och yrke.	Stiftelsens år och dag.	Utdelning under år 1890		Stiftelsens storlek vid slutet af år 1890.		Stiftelsen förvaltas af:	Anmärkingar.
				till nedanstående personer.	af nedanstående hela belopp. Kronor.	Kapital. Kronor.	Deraf värde af fastigheter. Kronor.		
Anders Perssons i Fragg testamente.	Räntan skall i lika lotter årligen fördelas mellan 4 åldersstigna fattige inom Norbergs socken.	Bergsmansonen Anders Persson.	1865 ¹⁶ / ₄	4	200	4,000	—	Kommunalnämuden i Norbergs socken.	
Doktor C. R. Senells hjälffond för utskrifna patienter.	Att åt fattiga patienter vid utskrifningen från Norbergs lasarett lemna hjälp antingen i kontanta penningar eller i anskaffande af klädespersedlar.	Provinsialläkaren C. R. Senell.	1881 ⁹ / ₆	9	110	2,121	—	Norbergs lasarettsdirektion.	
Norbergs lasarets frisångsfond.	Beredande af friplats å lasarettet åt behöfvande personer inom lasarettsdistriktet.	Bergsbruksidkare och grufkassans egare.	1864 ³ / ₃ och 1866 ²³ / ₁ 1865 ¹⁵ / ₄	7	59	1,568	—	Densamma.	
Anders Perssons i Fragg testamenterade fond.	Vård och underhåll på lasarettet i Norberg för sådana personer, som för tillfället genom sjuklighet blifvit urståndsatta att sig själva försörja.	Bergsmannen Anders Persson.	1865 ¹⁵ / ₄	5	66	1,019	—	Densamma.	
Per Erik Norströms i Fliken testamente.	Räntan skall årligen utdelas till 2 personer, som äro kända för ett anständigt och godt uppförande.	Bergsmannen Per Erik Norström.	1884 ²⁴ / ₁	2	20	500	—	Kommunalnämnden i Norbergs socken.	
Matts Anderssons enkas testamente.	Att lemna understöd åt fattiga inom Norbergs socken, företrädesvis grufarbetare, som väljas af kommunalstämman.	Hemmansegarenskan Carin Andersdotter.	1867 ¹¹ / ₁₀	19	950	19,500	—	Densamma.	
Carin Anderssons testamente.	Frisångar åt de fattige, som intagas å lasarettet i Norberg.	Densamma.	1867 ¹¹ / ₁₀	—	25	500	—	Densamma.	
Törnänderska donationsfonden.	Att bidra till skolväsendets förkofran i Romfartuna socken.	Komministern Carl Magnus Törnander.	1871 ⁶ / ₇	—	—	1,000	—	Skolrådet i Romfartuna socken.	
Gezeliska donationen.	Beklädnadshjelp åt 3 fattiga och flitiga skolbarn inom Harakers socken.	Prosten P. Gezelius.	1868 ²⁹ / ₁₂	3	25	500	—	Skolrådet i Harakers socken.	
Scherdinska donationsfonden.	Att bispringa de fattiga i Skultuna socken.	Bondedottern Beata Scherdin.	1872 ³¹ / ₁₂	—	—	500	—	Skolrådet i Skultuna socken.	
Prosten Törnbloms donation.	Räntan skall användas till inköp af biblar åt fattiga nattvårdsbarn.	Prosten Törnblom.	1818	—	6	150	—	Fattigvårdsstyrelsen i d:o.	
Matts Erssons i Häggebacken donation.	Räntan utdelas årligen i böcker och skolpremier åt fattiga barn inom Vester-Fernebo socken, hvilka utmärkt sig för flit och sedlighet.	Hemmansegaren Matts Ersson.	1865 ¹⁹ / ₃	—	25	500	—	Ordföranden i Vester-Fernebo sockens skolråd.	
L. G. Holms i Vesterby donation.	Räntan utdelas årligen till böcker och premier åt fattiga skolbarn inom Vester-Fernebo socken.	Hemmansegaren L. G. Holms arfvingar.	1870 ¹ / ₇	—	25	500	—	Densamma.	
Wallerska premiefonden.	Räntan utdelas årligen till 15 barn inom Romfartuna socken, utmärkta för läraktighet och godt uppförande.	Ombudsmannen L. Waller.	1883 ⁷ / ₂	15	256	6,000	—	Romfartuna sockens skolråd.	
Landtvärnsnkassan.	Räntan ingår i aflöningen till folkskoleläraren i Norbergs socken.	—	—	—	—	900	—	Skolrådet i Norbergs socken.	
Edmanska graffonden.	Att vårda och underhålla stiftarens familjegrav å Fläckebo kyrkogård.	Öfverstelöjtnanten V. Edman.	1867 ¹ / ₁₀	1	16	400	—	Pastor och kyrkorådet i Fläckebo.	
Grothska donationen.	Räntan ingår i aflöningen till Norbergs sockens folkskolelärare.	Skolläraren F. Groth.	1817 ⁸ / ₂	—	—	1,500	—	Skolrådet i Norbergs socken.	
Thorshammars messingsfabriks sjuk- och begravningskassa.	Att lemna sjuk- och begravningshjelp åt medlemmarne.	Thorshammars verkstads aktiebolag.	1878 ¹ / ₂	9	178	659	—	En styrelse.	29)
Hjelp i nöden (H. I. N.).	Att lemna hjelp åt arbetare vid Melings grufvor i Vestanfors socken, som genom sjukdom blifvit oförmögna till arbete.	Grufarbetare vid Meling.	1885 ¹⁶ / ₂	44	753	1,081	—	En styrelse.	30)
Fagersta bruks aktiebolags sjuk- och begravningsfond.	Att lemna sjuk- och begravningshjelp åt underlydande vid Fagersta bruk.	Brukspatronen Chr. Aspelin.	1877 ¹ / ₁₁	383	8,996	11,122	—	Fagersta bruks aktiebolag.	31)
Enkefru Brita Christina Engströms donationsfond.	Pension åt älderstigen eller af sjukdom till tjenstgöring oförmögen barnmorska inom Harakers socken.	Barnmorskan Brita Christina Engström.	1874 ²⁹ / ₁	—	—	2,371	—	Kommunalnämnden i Harakers socken.	
Lejonflyktska fonden.	Räntan tilldelas årligen en underhafvande vid Brotberga egendom i Skerike socken.	Sekreteraren Nils Lejonflykt.	1839 ²⁰ / ₁₂	1	8	178	—	Kyrkorådet i Skerike socken.	
Palmstruchska fonden.	Underhåll af Sparvenfeldtska grafven i Romfartuna kyrka. Öfverskottet af räntan utdelas åt sjuka och fattiga i Romfartuna socken.	Fröken U. Palmstruch.	1870 ²¹ / ₃	18	162	2,000	—	Pastor i Romfartuna socken.	
Försäkringsanstalten i Norberg.	Att till medlemmarne utdela sjukhjelp, nödhjelp, begravningshjelp och pension.	Hufvudsakligen grufarbetare.	1889 ²⁶ / ₁₀	631	8,373	19,159	—	En styrelse.	32)
Adlerwaldska donationsfonden.	Till underhåll af Skultuna kyrka.	Brukspatron C. J. Adlerwald.	1829 ⁷ / ₄	—	—	3,131	—	Kyrkoherden i Skultuna i samråd med kyrkorådet.	
Löfvensköldska fonden.	Tackjernshandteringsens och masmästeriets i Vestmanlands och Kopparbergs län förbättring samt äfven för andra för dessa läns jernhandtering nyttiga ändamål.	Masugnsegare i Vester-Bergslagen vid en fest för presidenten Löfvensköld.	1817 ⁹ / ₃	1	100	35,909	—	—	
Bolanderska donationsfonden.	Till Skultuna kyrka.	Handelsidkarskan Christina Bolander.	1872	—	—	150	—	Kyrkorådet i Skultuna socken.	

Häradsdomaren Lars Perssons i Fragg donation.	Att till medellöse ynglingar inom Norbergs socken vid ingående af äktenskap lemna uppmuntran, då de kunna styrka absolut nykterhet de tre sista åren.	Häradsdomaren och bergsmannen Lars Persson.	1852 ²⁵ ₅	1	50	1,321	—	Pastor och kyrkorådet i Norbergs socken.
Edmanska donationen.	Att bilda gemensamt folkbibliotek för Harakers och Fläckebo socknar.	Öfverstelöjtnant V. Edman.	1858 ²² ₃	—	—	33)	—	Disponenten å Svanå samt pastorerna i Haraker och Fläckebo.

d) Salbergs-Väsby fögderi.

Tigerhjelmiska fattigvårdsfonden.	Understöd till fattighjon i Öster-Våla socken.	Hoffjägmästaren S. G. Tigerhjelm.	1780 ³¹ ₁	—	140	1,070	—	Organisten J. Åkerlund.
Thyressonska fonden.	Understöd till fattighjon i Öster-Våla socken.	Kyrkoherden Ol. Thyresson.	1808 ²⁴ ₂	25	39	320	—	Densamme.
Tigerhjelmiska invalidfonden.	Understöd för de af Öster-Våla sockens beväringmanskap, som genom krigshändelser blifva urständsatte att sig försörja.	Hoffjägmästaren S. G. Tigerhjelm.	1813 ¹¹ ₄	—	—	32,700	—	Godsegarne K. Th. Tottie på Lindsbro.
Tigerhjelmiska invalidfonden.	Understöd till fattiga i Öster-Våla.	Densamme.	1813 ¹¹ ₄	—	149	1,720	—	Organisten J. Åkerlund.
Schönbergiska fonden.	Understöd åt fattiga under Aspås säteri i Öster-Våla socken.	Godsegarne A. Schönberg samt E. Walldén.	1759 ³ ₅	—	74	720	—	Densamme.
Olof Janssonska fonden.	Löneförhöjning åt skolläraren i kyrkskolan i Öster-Våla socken.	Rusthållaren Olof Jansson i Åby.	1824 ²⁴ ₉	1	12	240	—	Densamme.
Joh. Mattssonska fonden.	Understöd åt fattiga skolbarn i Harbo socken.	Hemmansegaren J. Mattsson.	1865 ²¹ ₃	3	12	527	—	Skolrådet i Harbo socken.
Öhrnska sjukhjulsfonden.	Understöd åt fattiga sjuka i Harbo socken.	Kyrkoherden C. A. Öhrn.	1883 ¹¹ ₂	1	4	622	—	Kommunalstyrelsen i d:o.
Tuneliuska fonden.	Understöd åt fattiga i Sala socken.	Prosten L. Tunelius.	1843 ¹⁰ ₈	10	25	500	—	Fattigvårdsstyrelsen i Sala socken.
Brandbergs donationsfond.	Understöd åt fattiga skolbarn i Sala socken.	Komministern C. J. Brandberg.	1872 ²⁹ ₇	4	17	1,018	—	Skolrådet i d:o.
Sätra helsebrunn i Kila socken.	>Att hjälpa våra fattiga och nödlidande kristendomsyskon och gagna det allmänna igenom de studerandes befordran till understöd och öfning.>	Anders Kalsenius, biskop i Vesterås.	1747 ¹⁰ ₁₀	261	ca 3,000	7,200	7,200	Styrelsen för Sätra brunn.
Sätra brunns fattigkassa.	Att lemna fritt underhåll för fattiga sjuka under deras brunnskur och medicine studiosii belöning.	Densamme.	1748 ¹ ₆	—	255	6,667	—	Densamma.
Pensionsfonden för äldre folkskollärare i Kila s:n.	Framgår af dess namn.	Kila kommun.	1852 ⁹ ₂	—	—	1,056	—	Pastor och kyrkovårdarne i Kila socken.
Olssonska fonden i Kila s:n.	Understödda fattiga då kapitalet stigit till 2,300 kronor.	Hemmansegaren Johan Olsson.	1856 ¹⁹ ₆	—	—	700	—	Desamme.
Weslienska fonden.	Till fattiga skolbarn i Kumla socken beklädnad.	Bergsrådet O. Weslien.	1781 ¹ ₁₁	5	30	1,377	—	Skolrådet i Kumla socken.
Olsonska fonden.	Detsamma.	Kyrkovården A. Olsson.	1872 ¹³ ₉	6	37	1,201	—	Detsamma.
Olof Jönssons beklädnadsfond.	Till fattiga skolbarn i Nora socken beklädnad.	Hemmansegaren Ol. Jönsson.	1861 ¹⁴ ₉	21	82	2,469	—	Skolrådet i Nora socken.
Norlénska sjukhjulsfonden i Nora socken.	Sjukhjelp till fattiga.	Skolläraren Aug. Norlén.	1889 ²⁷ ₆	—	—	215	—	Detsamma.
Vester-Löfsta arbetareförening.	Sjuk- och begrafningshjelp åt medlemmar.	Arbetare i Vester-Löfsta socken.	1882 ¹² ₂	21	269	2,307	—	Inspektör P. E. Hedlund i Heby.
Husbondeföreningen i Vester-Löfsta.	Insättning, under vissa vilkor, i ränte- och kapitalanstalt för minderåriga barn.	Organisten G. Källström.	1875 ¹ ₅	—	—	1,483	—	Kommunalstyrelsen i Vester-Löfsta.
Wikströmska fonden.	Premier till flitiga skolbarn i Enåkers socken.	Grosshandlanden Cl. Wikström.	1880 ¹⁴ ₁₀	—	—	104	—	Skolrådet i Enåker.
Forssellska fonden.	Beklädnadsbidrag till fattiga skolbarn i Torstuna socken.	Prosten J. E. Forssell m. fl.	1878 ¹⁷ ₃	7	32	1,098	—	Skolrådet i Torstuna.
Schröderska fonden.	Premier till flitiga skolbarn i Hernevi socken.	Konstmästaren C. G. Schröder.	1864 ⁴ ₁₁	—	10	200	—	Skolrådet i Hernevi.
A. Anderssons beklädnadsfond.	Beklädnad af fattiga skolbarn i Hernevi socken.	Hemmansegaren A. Andersson i Rönnå.	1885 ² ₃	1	32	579	—	Detsamma.
Conradiska donationen.	Dels understöd till de fattige under Skattmansö i Hvittinge socken och dels till inköp af skolböcker i samma socken.	Maria Conradi, egarinna till Skattmansö.	1833 ²⁹ ₄	—	38	1,275	—	Fattigvårdsstyrelsen och skolstyrelsen i Hvittinge.
Ljungblomska fonden.	Understöd åt fattiga i Simtuna socken.	—	1845 ⁵ ₃	—	—	1,500	—	Kommunalstyrelsen i Simtuna.
Frödinska skolfastigheten >Fridhem> i Fröshult.	>Att genom barnundervisning befrämja Evangelii sak.>	Hemmansegaren Joh. Frödin.	1866 ⁹ ₅	—	9	300	—	Pastorsembetet i Fröshult.
Creutziska donationsfonden.	Dels till underhåll af stiftarens graf och dels till Altuna kyrkokassa.	Friherre Lorentz Creutz.	1678 ²⁴ ₈	—	—	2,640	—	Kyrkorådet i Altuna.
Magasinsfonden.	Understöd till fattiga i Huddunge socken.	Olof Johansson.	1797 ¹⁹ ₁	21	47	940	—	Fattigvårdsstyrelsen i Huddunge.
Summa			—	2,782	41,404	531,219	12,700	

B. I Vesterås stad.

Schenströmska enkepensionsfonden.	Pensioner åt fattiga enkor.	Gustafva Catharina Schenström, fru.	1777 ¹⁴ ₆	10	509	12,576	—	Landshöfdingen och biskopen i Vesterås.
Hülpherska fonden.	Understöd åt fattiga fruntimmer.	Abraham Hülphers, rådman.	1781 ¹⁴ ₂	10	180	3,750	—	Vesterås kyrkoråd och magistrat under domprostens närmaste vård.

Tab. 8. (Forts.) FROMMA STIFTELSE, STIPENDIFONDER, PENSIONSANSTALTER M. M.

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.
Stiftelsens namn.	Stiftelsens ändamål.	Stiftarens namn och yrke.	Stiftelsens år och dag.	Utdelning under år 1890		Stiftelsens storlek vid slutet af år 1890.		Stiftelsen förvaltas af:	Anmärkingar.
				till nedanstående antal personer.	af nedanstående hela belopp. Kronor.	Kapital. Kronor.	Deraf värde af fastigheter. Kronor.		
Billschierska pensionsfonden.	Understöd åt stiftarens släktingar eller åt enkör och barn efter landtmätare eller ofrälse civile tjänstemän inom länet.	Per Billschier, förste landtmätare.	1785 ⁸ / ₄	6	76	1,275	—	En styrelse af fem ofrälse civile tjänstemän.	
Sagströmska testamentsfonden.	Pensionering af en afskedad underofficer och 8 afskedade korporaler eller soldater vid Kungl. Vestmanlands regemente.	Olof Jonsson Sagström, bonde.	1807 ²⁷ / ₁₁	7	80	1,395	—	Direktionen för knektelegomedelskassan.	
Nääfska pensionsfonden.	Pensionering af från Kungl. Vestmanlands regemente afskedade underofficerare, korporaler och soldater eller deras enkör.	L. Fr. Nääf, landskamrerare.	1812 ²⁶ / ₂	84	1,810	64,403	45,250	Regementsintendenten vid Kungl. Vestmanlands regemente.	
Framlidna öfverstinnan Jeannette af Klerokers pensionsfond.	Pensionering af enkör efter officerare eller dess vederlikar vid Kungl. Vestmanlands regemente.	Fr. af Kleroker, öfverste.	1855 ²⁵ / ₅	1	150	3,981	—	Densamme.	
Landtmätaren P. Billschiers testamentsfond.	Understöd åt fattiga barn och enkör i Vesterås.	P. Billschier, landtmätare.	180	—	5	150	—	Fattigvårdsstyrelsen i Vesterås.	
Demoiselle Hedda Hoffmans testamentsfond.	Detsamma.	Hedda Hoffman, mamsell.	—	—	29	500	—	Densamme.	
Skräddareäldermannen Anders Nordlöfs donationsfond.	Understöd åt fattiga i Vesterås.	Anders Nordlöf, skräddare.	—	—	2	75	—	Densamme.	
Framlidne bergmästaren, direktör Abr. Hülphers Abrahamssons donationsfond.	Detsamma.	Abr. Hülphers Abrahamsson, bergmästare.	1781 ²⁴ / ₂	—	52	1,500	—	Densamme.	
Enkefru Ulrika Godenii testamentsfond.	Detsamma.	Ulrika Godenius, enkefru.	1850 ²⁴ / ₆	—	52	1,500	—	Densamme.	
Demoiselle Sofia Elisabeth Sjöbergs donationsfond.	Detsamma.	Sofia Elisabeth Sjöberg, mamsell.	1863 ³¹ / ₉	—	160	4,000	—	Densamme.	
Enkefru Anna Sofia Sjöbergs testamentsfond.	Detsamma.	Anna Sofia Sjöberg, enkefru.	1866 ²¹ / ₆	—	3	100	—	Densamme.	
Regementskrifvaren Alexander Mossbergs testamentsfond.	Underhåll af donators graf och utdelning bland stadens fattiga.	Alexander Mossberg, regementskrifvare.	1873 ¹⁹ / ₄	—	4	250	—	Densamme.	
Doktorinnan Beate Vougtz donationsfond.	Understöd åt pauvres honteux.	Beate Vougt, doktorinna.	1865 ¹⁷ / ₆	6	410	10,000	—	Densamme.	
Demoiselle Anna Helena Almströms donationsfond.	Understöd åt fattiga borgarenskor eller barn af borgerliga föräldrar i Vesterås.	Anna Helena Almström, mamsell.	1873 ²⁴ / ₈	4	140	4,000	—	Densamme.	
Demoiselle Johanna Hallströms donationsfond.	Understöd åt fattiga i Vesterås.	Johanna Hallström, mamsell.	1878 ²³ / ₇	2	95	2,500	—	Densamme.	
Demoiselle Regina Möllers donationsfond.	Detsamma.	Regina Möller, mamsell.	1889 ²⁰ / ₅	—	—	5,000	—	Densamme.	
Engvallska donationsfonden.	Understöd till 8 behöfvande personer inom Vesterås stad, tillhörande de borgerliga yrkenas klass eller illiterata tjänstemannaklassen, efter 55 års ålder.	Albert Engvall, grosshandlande.	1876 ¹⁴ / ₆	8	1,350	30,000	—	Vesterås stadsfullmäktige och drätselkammare.	
A. T. Sundins donationsfond.	Understöd åt behöfvande af pauvres honteux samt af medelklassen i Vesterås.	A. T. Sundin, fabrikör.	1881 ¹⁹ / ₅	10	1,500	30,000	—	Densamme.	
A. T. Sundins donationsfond.	Understöd för behöfvande af arbetsklassen i Vesterås.	Densamme.	1881 ¹⁹ / ₅	10	750	15,000	—	Densamme.	
Sundinska donationsfonden för välgörande och allmännyttiga ändamål.	1:o. Vård af obotligt sjuka m. m. 2:o. Utdelning af ved åt behöfvande, som ej åtnjuta understöd af allmänna fattigvården. 3:o. Bidrag till nödiga och nyttiga inrättningar och anläggningars åstadkommande.	Densamme.	1881 ¹⁹ / ₅	322	8,092	175,000	60,000	Densamme.	
Billschierska testamentsfonden.	Till faddergåfvor samt hjälp åt brandvaktenskor.	P. Billschier, provinsiallandtmätare.	1805 ⁹ / ₄	3	24	275	—	Vesterås drätselkammare.	
Curry Treffenbergers fond.	Till förmån för den vid Stockholm—Vesterås—Bergslagens jernväg inom Vestmanlands län anställda betjenings minderåriga barn.	Curry Treffenberg, landshöfding.	1876 ⁶ / ₁₂	15	72	2,000	—	Densamme.	
Gustaf Wahlbecks gåfva.	Hyreshjelp åt af Vesterås stads behöfvande handlande eller handtverksmästare eller från dem i nöd efterlevande enkör eller barn under 16 år.	Lars Gustaf Wahlbeck, grosshandlande.	1880 ¹ / ₁₂	3	180	3,000	—	Densamme.	
Mobergska guldbrollöpsfonden.	Pensioner åt pauvres honteux och behöfvande qvinnor af arbetsklassen i Vesterås.	Adolf Moberg, brukspatron, och hans fru, Carin Moberg.	1885 ² / ₆	7	750	15,000	—	Stiftarne och efter deras död Vesterås kommunalstyrelse.	
Carlskiöldska fonden.	Understöd till nödställda enkör i Vesterås.	Carolina Eleonora Carlskiöld, fröken.	1785 ¹⁴ / ₁	10	179	3,551	—	Domkyrkokommissionen i Vesterås.	
Langenbergas guldbrollöpsfonden.	Understöd åt sjukliga eller ålderstigna medellösa utan fattigvård i Vesterås.	Fr. Langenberg, brukspatron.	1856 ⁹ / ₁₂	11	700	15,375	—	Densamme.	

Enkefru Sjöbergs gratifikationsfond.	Understöd till nödställda enkor eller jungfrur i Vesterås.	Anna Sofia Sjöberg, enkefru.	1866 ^{21/6}	2	96	1,375	1,375	Densamma.	
Karin Hellströms och brukspatron E. W. Langenbergs fond.	Uppmuntran och belöning åt troget och ärligt tjänstefolk inom Vesterås stad.	Karin Hellström, jungfru och E. W. Langenberg, brukspatron.	1867 ^{12/4} och 1885 ^{16/3}	9	450	12,124	—	Densamma.	
Treprocentsfonden och enkassan för presterskapet i Vesterås stift.	Pensionering af prestenkor och prestdöttrar.	Stiftets prester och läroverkslärare.	—	55	2,475	23,050	—	Domkapitlet i Vesterås.	
Barkarömedlen.	Understöd åt fattiga och behöfvande prestenkor.	Kungl. Maj:t.	1653 ^{18/2}	22	992	18,260	—	Konungens Befallningshafvande och domkapitlet i Vesterås.	36)
Papegojvretsmedlen.	Understöd åt 2 fattiga prestenkor.	Kungl. Maj:t.	1637 och 1686	2	50	1,136	—	Domkapitlet i Vesterås.	36)
Domprostmedlen.	Understöd åt fattiga prestenkor i stiftet.	Kungl. Maj:t.	1773 ^{1/3}	20	77	1,286	—	Detsamma.	
Benzelstjernska fonden.	Detsamma.	L. Benzeltjerna, biskop och hans fru.	1798 ^{22/9}	4	36	600	—	Detsamma.	
Prestkassan.	Understöd åt behöfvande prester eller deras sterbhus m. m.	Stiftets prester.	omkring 1804	12	1,055	16,112	—	Detsamma.	
Zimmermanska fonden.	Understöd åt testators släktingar eller andra behöfvande.	C. M. Zimmerman, brukspatron.	1865	12	1,020	21,328	—	Detsamma.	
Forsbergska donationen.	Understöd åt 2 fattiga prestenkor i Vesterås stift.	A. Forsberg, prost, och hans fru.	1887 ^{5/1}	—	—	2,000	—	Detsamma.	
W. E. Svedelii fond.	Understöd t. v. åt donators tjänarinna och efter hennes död åt fattiga prestenkor inom Vesterås stift.	W. E. Svedelius, professor.	1888 ^{28/1}	1	383	20,000	—	—	
Löfbergiska pensionsfonden.	Understöd till hjälpbehöfvande män eller kvinnor öfver 60 års ålder af arbetsklassen i Vesterås.	Johan Samuel Löfberg, lektor.	1888 ^{13/3}	16	1,600	50,000	—	Arbetareföreningen i Vesterås.	
Dalmanska fonden.	Utdelning af julgäfvor å 50 kronor till fattiga handverkare eller deras enkor och barn i Vesterås.	O. L. Dalman, spegelfabrikör.	1874 ^{5/9}	6	300	6,329	—	Vesterås borgerliga pensionsförenings styrelse.	
Nauclérska fonden.	Understöd åt barn i Vesterås folkskola.	Simon Nauclé, prost.	1750 ^{24/1}	2	5	83	—	Skolrådets ordförande.	
Schenströmska barnhusfonden.	Understöd åt medellösa barn inom Vesterås stad samt Rannäs och Sura socknar.	Magnus Schenström, brukspatron.	1776 ^{19/8}	60	1,985	65,012	—	En direktion. Redogörare auditör B. Schenström.	
Enkan Margareta Ströms donationsfond.	Bidrag åt behöfvande skolbarn af kvinnokön i Vesterås.	Rättaren Ströms enka.	1864 ^{23/3}	—	7	200	—	Skolrådet i Vesterås.	
Fabrikören A. T. Sundins donationsfond till minne af Sveriges och Norges 50-åriga förening.	Beklädnad af fattiga skolbarn inom Vesterås.	A. T. Sundin, fabrikör.	1864 ^{4/11}	—	250	5,000	—	Vesterås drätselkammare och skolråd.	
Vesterås Gilles donation.	Detsamma.	Vesterås Gilles direktion.	1866 ^{26/3}	42	45	1,000	—	Desamma.	
Enkan Anna Maria Scherdins donationsfond.	För vård af stiftarinnans graf 5 kr. årligen, återstoden till bidrag för fattiga skolbarns beklädnad.	Anna Maria Scherdin, enka.	1872 ^{21/3}	—	22	500	—	Skolrådet i Vesterås.	40)
Nordgrens enkas donationsfond.	Detsamma.	Byggmästaren Nordgrens enka.	1877 ^{8/1}	—	92	2,200	—	Detsamma.	
Jungfru Christina Catarina Lindqvists testamentsfond.	Beklädnad till fattiga skolbara i Vesterås.	Christina Catarina Lindqvist, jungfru.	1878 ^{19/11}	—	200	4,000	—	Detsamma.	
A. Engströms donationsfond.	Befordrande af fattiga barns ordentliga skolgång, genom beklädnad, bespisning eller på annat sätt.	A. Engström, länsveterinär.	1884 ^{27/3}	—	450	10,000	—	Vesterås drätselkammare och skolråd.	
Fabriks- och handverksföreningens premiefond.	Premier för folkskolebarn i Vesterås.	Upplösta fabriks- och handverksföreningen i Vesterås.	18 . .	—	12	500	—	Skolrådet i Vesterås.	
Sofia Elisabeth Sjöbergs testamentsfond.	Handelsmannen Anders Jäderlunds dotter Ulrika Jäderlund uppbär räntan under sin lifstid; efter hennes död tillfaller kapitalet flickskolan i Vesterås.	Sofia Elisabeth Sjöberg, mammalsell.	1863 ^{31/8}	1	30	500	—	Detsamma.	
Olof Norelii testamentsfond.	Befrämjande af fattiga barns ordentliga skolgång.	Olof Norelius, vågmästare.	1870 ^{7/2}	83	1,350	30,000	—	Vesterås drätselkammare.	
Vesterås barnkrubba.	Vård af barn, hvilkas mödrar under dagarne äro borta från hemmet på arbetsförtjenst.	En del välgörande fruntimmer i Vesterås.	1888	41	1,124	—	—	En styrelse af 9 personer.	41)
Barnhemmet i Vesterås.	Vård och uppfostran af fattiga värnlösa eller vanvårdade barn inom Vesterås.	En förening af fruntimmer och fabrikör A. T. Sundin.	1875 och 1881 ^{19/3}	9	1,876	19,500	10,000	En styrelse af 5 i Vesterås bosatta fruntimmer.	
A. T. Sundins donationsfond för premier till fattiga skolbarn i Vesterås.	Af räntan insattes den 4 november årligen i sparbank 50 öre för hvarje barn i stadens folk- och småskolor; återstoden af räntan insattes i ränte- och kapitalförsäkringsanstalt för välartade och flitiga folkskolebarn, med lika belopp för hvarje barn.	A. T. Sundin, fabrikör.	1881 ^{19/3}	693	596	10,000	—	Skolrådet i Vesterås.	
Cronstedtska fonden.	Understöd för Irsta församlings folkskola.	C. Fr. Cronstedt, friherre.	—	—	81	1,500	—	Domkapitlet i Vesterås.	
Bohmanska testamentsfonden.	Understöd för medellösa studerande tillhörande Vesterås stad.	G. M. Bohman, vice pastor.	1850 ^{21/7}	4	900	25,255	—	Landshöfdingen i länet, biskopen i stiftet samt domprosten och borgmästaren i Vesterås.	
Klerckerska stipendiifonden.	Stipendiifond för lärjungar vid allmänna läroverket i Vesterås.	Fredrik af Klercker, öfverste.	1858 ^{9/6}	2	67	1,500	—	Läroverkskollegiet.	
Hallanderska stipendiifonden.	Stipendiifond för lärjungar vid allmänna läroverket i Vesterås.	Ernst Anders Reinhold Hallander, komminister.	1859 ^{10/3}	1	50	1,000	—	Detsamma.	
Björlingska stipendiifonden.	Stipendiifond för lärjungar vid allmänna läroverket i Vesterås, till minne af rektor E. G. Björling.	Lärjungar vid högre elementarläroverket.	1862 ^{24/11}	1	58	1,300	—	Detsamma.	
Mossbergiska stipendiifonden.	Stipendiifond för lärjungar vid allmänna läroverket i Vesterås.	Medlemmar af stadsfullmäktige i Vesterås åren 1863 och 1864.	1865 ^{2/2}	1	45	1,000	—	Detsamma.	

Tab. 8. (Forts.) FROMMA STIFTELSE, STIPENDIIFONDER, PENSIONSANSTALTER M. M.

1.	2.	3.	4.	5.		6.		7.	8.	9.	10.
				Stiftelsens år och dag.	Utdelning under år 1890	Stiftelsens storlek vid slutet af år 1890.	Stiftelsen förvaltas af:				
Stiftelsens namn.	Stiftelsens ändamål.	Stiftarens namn och yrke.	Stiftelsens år och dag.	till nedanstående antal personer.	af nedanstående hela belopp Kronor.	Kapital. Kronor.	Deraf värde af fastigheter. Kronor.	Stiftelsen förvaltas af:			
Edmanska stipendiifonden.	Stipendiifond för lärjungar vid allmänna läroverket i Vesterås.	Victor Edman, öfverstelöjtnant.	1865 ⁸ / ₁₂	4	192	4,000	—	Läroverkskollegiet.			
Öbergiska stipendiifonden.	Detsamma.	Elise Öberg, enkefru.	1876 ³¹ / ₁₀	1	45	1,000	—	Detsamma.			
Altinska stipendiifonden.	Detsamma.	L. M. Altin, stadsläkare.	1877 ²⁰ / ₉	1	150	3,000	—	Detsamma.			
Fredbergiska stipendiifonden.	Detsamma.	C. Fredberg, auditör.	1880 ¹⁴ / ₃	1	45	1,000	—	Detsamma.			
Karlsbrödernas stipendiifond.	Detsamma.	Sällskapet »Karlsbröderna».	1881 ²⁹ / ₁	2	100	2,000	—	Detsamma.			
Sundinska stipendiifonden.	Detsamma.	A. T. Sundin, fabrikör.	1881 ¹⁹ / ₅	10	450	10,000	—	Detsamma.			
Senare Sundinska stipendiifonden.	Detsamma.	Detsamma.	1867 ⁹ / ₁₁	—	—	5,000	—	Detsamma.			42)
Forsbergiska stipendiifonden.	Detsamma.	Carolina Forsberg, prostinna.	1887 ⁵ / ₇	1	76	2,000	—	Detsamma.			
Janseska stipendiifonden.	Stipendier för studerande, som äro söner af tjenstemän vid landtstaten i Vestmanlands län.	Olof Janse, assessor, och hans fru.	1835 ⁴ / ₁₁	1	150	5,953	—	En direktion af landtstats-tjenstemän.			43)
Sundinska premiefonden vid Vesterås elementarläroverk för flickor.	Uppmuntran till behöfvande och välförtjenta lärjungar vid nämnda läroverk, företrädesvis från Vesterås.	A. T. Sundin, fabrikör.	1846 ²¹ / ₅ 1881 ¹⁹ / ₅	6	280	5,000	—	Vesterås läroverksförenings styrelse.			
Franzeliiska fonden.	Understöd för studerande vid Vesterås gymnasium och trivialskola.	A. Franzelius, kyrkoherde.	1740 ¹⁴ / ₁₂	5	46	847	—	Domkapitlet.			
Nessæniska fonden.	Understöd för studerande vid Vesterås trivialskola.	E. Nessænius, collega scholæ.	1748 ²⁵ / ₈	8	42	833	—	Detsamma.			
Ahllöfska fonden.	Understöd för studerande vid Vesterås gymnasium.	O. Ahllöf, assessor, Arboga.	1748 ¹⁰ / ₁₀	6	140	2,500	—	Detsamma.			
Herdmanska fonden.	Detsamma.	G. Herdman, doktor.	1756 ³⁰ / ₆	2	20	500	—	Detsamma.			
Westmanska fonden.	Löneförhöjning åt gymnasieladjunkten i Vesterås.	L. Westman, assessor.	1762 ⁸ / ₁₂	1	100	1,666	—	Detsamma.			
Sernsköldska fonden.	Understöd för 2 ynglingar vid gymnasium och skolan i Vesterås.	A. Sernsköld, landshöfding.	1795 ⁷ / ₇	2	117	2,250	—	Detsamma.			
Gagneriska och Stambergiska fonden.	Ett stipendium till Vesterås gymnasium.	T. Gagnerus, prost, A. H. Stamberg, lektor, Kjellberg, inspektor.	1800 och 1806	1	15	337	—	Detsamma.			
Troilska fonden.	Understöd för 2 från Vesterås gymnasium till akademien afflyttande ynglingar.	F. U. von Troil, revisionssekreterare.	1809 ² / ₂	2	75	1,500	—	Detsamma.			
Hallenstjerska fonden.	Understöd i penningar och böcker åt studerande vid Vesterås och Falu läroverk.	G. Hallenstjerna, regeringsråd.	1810 ²⁵ / ₁₁	—	171	3,000	—	Detsamma.			
Brunmarkska fonden.	Stipendium vid Vesterås gymnasium.	G. Brunmark, doktor.	1814 ⁵ / ₆	1	2	75	—	Detsamma.			
Fahlerantzka fonden.	Understöd åt yngling, som befitat sig om teologiska studier.	A. Fahlerantz, prost, och hans fru.	1814 ¹⁰ / ₈	1	43	1,000	—	Detsamma.			
Wallinska fonden.	Stipendier vid Vesterås gymnasium.	J. O. Wallin, erkebiskop, och hans fru.	1832 ⁷ / ₆	2	180	3,000	—	Detsamma.			
Mauzeliska fonden.	Understöd för 2 studerande vid Vesterås.	J. Mauzelius, rector scholæ.	1834 ¹⁵ / ₁	2	90	1,500	—	Detsamma.			
Borgska fonden.	Understöd för 2 studerande, födda i Vestmanland eller Dalarne.	J. Borg, mamsell.	1858 ¹⁹ / ₉	2	240	8,000	—	Detsamma.			44)
Nohrborgska fonden.	Understöd åt medellöse teologie studerande i Uppsala, tillhörande Vesterås stift.	G. F. Iverus, prost, genom domkapitlet i Vesterås.	1865 ⁹ / ₁	2	500	13,141	—	Detsamma.			
Nereliska fonden.	Understöd åt en yngling vid Vesterås högre allmänna läroverk.	Johanna Redin, jungfru.	1868 ²⁰ / ₁₂	1	85	1,500	—	Detsamma.			
Böttigerska stipendiifonden.	Stipendier åt 2 lärjungar vid Vesterås högre allmänna läroverk vid aflagd mogenhetsexamen.	Fredrika Böttiger, mamsell.	1880 ¹⁷ / ₁₀	2	200	4,000	—	Detsamma.			
Löfbergiska fonden.	Understöd åt 2 lärjungar på klassiska afdelningen vid Vesterås högre allmänna läroverk, som äro födda inom Vestmanland eller Dalarne.	J. S. Löfberg, lektor.	1881 ²⁷ / ₆	2	510	10,000	—	Detsamma.			
Lektor Löfbergs testamentsfond.	Understöd åt en student af Vestmanlands-Dala nation i Uppsala, då fonden stigit till 15,000 kronor.	J. S. Löfberg, lektor, och C. H. Johanson, lektor.	1890 ¹⁶ / ₃	—	—	9,189	—	Detsamma.			
Hellsteniska fonden.	Löneförhöjning åt collega scholæ i Arboga.	A. Hellstenius, rector.	1790 ²⁰ / ₈	1	31	533	—	Detsamma.			
Ramsellska fonden.	Understöd för Köpings skolas lärare.	J. E. M. Ramsell, brukspatron.	1800 ¹⁴ / ₂	1	40	666	—	Detsamma.			
Stranghska fonden.	Lönebidrag för gymnasiebibliotekarien i Vesterås.	P. E. Strangh, professor.	—	1	6	150	—	Detsamma.			
Zimmermanska slöjdskolefonden.	Anordnande af en slöjdskola i Vesterås.	C. M. Zimmerman, brukspatron.	1865 ⁷ / ₇	—	500	151,660	44,750	Vesterås stadsfullmäktige och drätselkammare.			45)
Sundinska premiefonden vid Vesterås slöjdskola.	Uppmuntran till behöfvande och förtjenstfulla elever vid nämnda skola.	A. T. Sundin, fabrikör.	1881 ¹⁹ / ₅	10	225	5,150	—	Slöjdskolans styrelse.			
Nathalia Anderssons stipendiifond.	Räntan tillfaller Nathalia Andersson under hennes lifstid, derefter till »någon medellös och deraf förtjent flicka vid något af Vesterås stads läroverk».	Nathalia Andersson, lärarinna.	1888 ¹⁵ / ₁₀	1	35	1,000	—	Vesterås drätselkammare.			
Skräddarnes i Vesterås sjuk- och begravningskassa.	Utdelande af sjuk- och begravningshjelp ibland delegarne.	Skrädderiidkare i Vesterås.	1867 ²³ / ₄	5	228	1,925	—	Styrelse bestående af 5 delägare.			46)

Vesterås allmänna sjuk- och begravningskassa.	Utdelande af sjuk- och begravningshjälp ibland del- egarne.	30 personer af arbetsklassen.	1862 ³¹ / ₈	77	2,282	6,965	—	Vald styrelse af 5 personer.	47)
Vesterås arbetareförenings sjuk- och begravningskassa.	Detsamma.	L. Lindblom, P. J. Svedin m. fl.	1876 ⁹ / ₄	10	376	441	—	Erik Lindholm.	48)
Viktorieföreningens i Vesterås sjuk- och begravningskassa.	Inbördes understöd vid inträffadt sjukdomsfall, och vid dödsfall bidrag till begravningskostnader.	Åtakillige arbetare inom staden.	1881 ¹⁴ / ₉	30	647	157	—	Vald styrelse af 7 personer.	49)
Goodtemplars i Vesterås sjuk- och begravningskassa.	Utdelande af sjuk- och begravningshjälp ibland del- egarne.	Medlemmar af Goodtemplarorden.	1881 ²³ / ₁₀	2	10	307	—	Muraren Edvard Carlsson.	50)
Vesterås mekaniska verkstads arbetares sjuk- och begravningskassa.	Utdelande af sjuk- och begravningshjälp ibland del- egarne.	Arbetare vid nämnda verkstad.	1885 ¹² / ₃	18	522	47	—	Vald styrelse af 5 personer.	51)
Jungfru Johanna Redins fond.	Underhåll af en frisäng å Vesterås lasarett.	Johanna Redin, hushållerska.	1868 ²⁰ / ₁₂	3	133	10,758	—	Vesterås lasarettsdirektion.	
Fröken Ulrika Palmstruchs frisäng.	Detsamma.	Ulrika Palmstruch, fröken.	1875 ¹⁶ / ₃	3	34	7,253	—	Densamma.	
von Knorringska frisängen.	Detsamma.	Emelie von Knorring, fröken.	1889 ²⁶ / ₉	3	78	5,128	—	Densamma.	
Borgerliga pensionsföreningen i Vesterås.	Pensionering af delegare i föreningen eller deras enkor och barn.	Borgerskapet i Vesterås.	1845 ¹ / ₁₂	19	850	44,022	—	En direktion af 7 ledamöter.	52)
Kungl. Västmanlands regementes musikkårs enskilda pensionsstiftelse.	Pensioner åt medlemmar af nämnda kår.	Musikkåren.	1836 ⁵ / ₁₂	15	2,565	39,435	—	En direktion. Redogörare: auditören Birger Schenström.	53)
Magistratens embets- och tjänstemäns reservfond.	Pensionering af magistratens embets- och tjänstemän eller deras enkor och barn.	Kungl. Maj:t.	1850 ¹¹ / ₁	1	150	15,583	—	Vesterås drätselkammare.	54)
Småskolelärarynnornas i Vesterås enskilda pensionsfond.	Beredande af pension åt småskolelärarynnor i Vesterås.	Åtakilliga samhällsmedlemmar.	1868 ²¹ / ₂	—	—	1,394	—	Skolrådet i Vesterås.	55)
Rudbeckska fonden.	Uppförande af ett monument öfver biskop Johannes Rudbeckins.	Deltagarna i 1862 års prestmöte i Vesterås.	1862 ²⁰ / ₆	—	—	3,913	—	Domkapitlet.	
Menlöska donationsfonden.	Löneförbättring till andre komministern i Vesterås årligen med 25 kronor; återstoden af räntan tillfaller folkskolan.	Landskamrerskan Menlös.	1750	1	21	675	—	Skolrådet i Vesterås.	
A. T. Sundins donationsfond för skarpskytteföreningen i Vesterås till minne af Sveriges och Norges 50-åriga förening.	Bidrag till skarpskytteföreningens utgifter.	A. T. Sundin, fabrikör.	1864 ⁴ / ₁₁	—	30	500	—	Vesterås drätselkammare.	
Vesterås hushållsskolefond.	Anordnande af en praktisk hushållsskola i Vesterås.	Ebba Charpentier, landshöfdingska, m. fl. fruor.	1884 ³ / ₃	—	—	30,245	—	En direktion under skolrådets öfverinseende.	56)
		Summa	—	—	1,900	47,960	1,191,504	161,375	

C. I Arboga stad.

Lars Ahllöfs donationsfond.	»Till ljus och ett bärtäckes vidmakthållande i Arboga kyrka.»	Lars Ahllöf, rådmän och handlande.	1725	—	33	728	—	Kyrkorådet i Arboga.	
Lars Ahllöfs och Joh. Isra- elsson Ahlströms gemen- samma donationsfond.	»Till en prestmäns och ungdomens examinatorns lön vid Arboga stads kyrka.»	L. Ahllöf och J. I. Ahlström, rådmän.	1729	1	196	4,358	—	Detsamma.	57)
Olof Ahllöfs donationsfond.	»Till lärare vid Arboga schola.»	O. Ahllöf, assessor.	1730 ²¹ / ₆	1	58	1,458	—	Detsamma.	
O. Ahllöfs och L. Ahllöfs donationsfond.	Till 22 »nödlidande» inom Arboga stad.	O. Ahllöf, assessor, och L. Ahllöf, rådmän.	1740 ⁹ / ₁₀	22	375	8,333	—	Detsamma.	
O. Ahllöfs donationsfond.	Till fattige i Arboga landsförsamling, Medåkers, Säterbo, Himmeta och Björskogs socknar.	O. Ahllöf, assessor.	1737 ⁹ / ₂	6	150	3,750	—	Detsamma.	
O. Ahllöfs donationsfond.	Till »Arboga stadskyrkas fattiga».	Densamme.	1740 ⁹ / ₁₀	1	20	440	—	Detsamma.	58)
O. Ahllöfs barnhusfond.	Vård och uppfostran af fattiga barn.	Densamme.	1740 ⁹ / ₁₀	18	1,682	62,769	7,300	Kollega L. Sundell och borgmästaren R. Boseus.	
O. Ahllöfs fond.	För fattige officerare.	Densamme.	1740 ⁹ / ₁₀	2	100	6,702	—	Densamme.	
O. Ahllöfs fond.	För »husfattiga».	Densamme.	1740 ⁹ / ₁₀	8	64	2,404	—	Densamme.	
Ahlströmska donationsfonden.	Till »husfattiga» i Arboga.	J. Ison Ahlström, rådmän.	1728 ²² / ₅	22	72	1,583	—	Kyrkorådet i Arboga.	59)
Ahlströmska donationsfonden.	Till 4 stipendier för borgaresöner vid Arboga allmänna läroverk.	Densamme.	1728 ²² / ₅	4	96	4,574	—	Detsamma.	60)
Arbetarnes Rings i Arboga sjuk- och begravningskassa.	Att bereda medlemmarne understöd vid sjukdom samt begravningshjälp.	Föreningen »Arbetarnes Ring».	1884 ¹ / ₉	8	185	1,092	—	En styrelse af 11 personer.	61)
Arboga arbetareförenings sjuk- och begravningskassa.	Detsamma.	Arbetareföreningen.	1890 ⁷ / ₉	—	—	228	—	En styrelse af 7 ledamöter.	62)
Arboga mekaniska verkstads sjuk- och begravningskassa.	Detsamma.	Arboga mekaniska verkstads bolag.	1858	143	1,835	7,094	—	Verkstadskontoret.	63)
Begravningskassan i Arboga.	Att genom sammanskott bereda begravningshjälp för föreningens ledamöter.	Ledamöter af f. d. fabriks- och handverksföreningen.	1865 ¹⁹ / ₁₂	2	100	742	—	En styrelse af 5 personer.	64)
Belitzska pensionsfonden.	Pensioner åt fattiga borgarenskor, borgaredöttrar och afsigkomne borgare.	Daniel Belitz, kramhandlande, och hans hustru.	1827 ²² / ₁₁	10	726	20,000	20,000	Kyrkoherden och ordinarie ledamöterna i stadens magistrat.	65)
Borgerskapets understödsfond.	Att understödja delegare jemte deras enkor och barn äfvensom enkor och barn efter vid fondens tillkomst redan aflidne borgare.	Arboga borgerskap.	1882 ²⁷ / ₃	12	600	15,212	—	En styrelse af 5 personer.	66)

Tab. 8. (Forts.) FROMMA STIFTELSE, STIPENDIIFONDER, PENSIONSANSTALTER M. M.

1.	2.	3.	4.	5.		6.		7.	8.	9.	10.
				Utdelning under år 1890	Stiftelsens storlek vid slutet af år 1890.	Kapital.	Deraf värde af fastigheter.				
Stiftelsens namn.	Stiftelsens ändamål.	Stiftarens namn och yrke.	Stiftelsens år och dag.	till nedanstående antal personer.	af nedanstående hela belopp. Kronor.	Kronor.	Kronor.	Stiftelsen förvaltas af:	Annmärkingar.		
Engvallska stipendiifonden.	Till stipendier vid Arboga allmänna läroverk.	Albert Engvall, grosshandlande.	1876 14/6	6	750	15,000	—	Arboga stads kyrkoråd, borgmästare o. rektor scholæ.			
Flickskolefonden.	Aföning åt en lärarinna vid flickskolan i Arboga.	Fru J. G. Christiansson, född Najström.	1840	1	85	1,650	—	Skolrådet i Arboga.			
Goodtemplars i Arboga sjuk-kassa.	Understöd vid sjukdomstillfällen åt föreningens ledamöter.	Föreningen »Goodtemplar».	1885 1/10	—	—	35	—	En styrelse af 5 personer.	67)		
Heijkensköld-Geislerska stiftelsen.	Årliga understöd af 25 kr. till pauvres honteux ej af borgareklassen.	Euphrosyne Heijkensköld, född Geisler, öfverstinna.	1860 3/7	8	200	4,208	—	Stadens pastor och borgmästare samt en af stadsförsamlingen.			
Heijkensköldska sjukhusfonden.	Till uppehållande af s. k. Heijkensköldska sjukhuset och varmbadhuset.	Densamma.	1870 18/2	—	—	67,200	42,200	Helsovårdsnämnden i Arboga.			
G. R. och Mina Holmqvists fond.	Understöd åt behöfvande konvalescenter från Heijkensköldska sjukhuset.	G. R. Holmqvist, rådman, och hans syster.	1881 10/12	4	70	4,000	—	Densamma.			
Kumlinnska fonden för Arboga fattiggård.	Åstadkommande af bättre kosthåll åt hjonerna vid Arboga stads fattiggård.	E. F. Kumlin, f. d. ångbåtsbefälhafvare.	1886 15/6	—	—	15,000	15,000	Arboga stads fattigvårdsstyrelse.	68)		
Lagerqvistska donationsfonden.	»Lönetillökning åt rectoris scholæstjensten här i staden.»	Klenameden Lagerqvists enka M. M. Winberg.	1819 5/4	1	31	870	—	Kollega L. Sundell.	69)		
Premiefonden för folkskolan.	Belöningar åt flitiga skolbarn.	Frivilliga bidrag af flere Arbogabor.	—	—	29	550	—	Arboga stadsförsamlings skolråd.			
Rosendals större stipendiifond.	Stipendier vid Arboga allmänna läroverk.	J. O. Rosendal, grosshandlande.	1869 11/6	7	300	8,149	—	Läroverkets rektor.			
Rosendals stipendiifond n:o 1.	Ett stipendium vid Arboga allmänna läroverk.	Densamme.	1864 3/5	1	50	1,000	—	Densamme.	70)		
Rosendals stipendiifond n:o 2.	Stipendium vid Arboga allmänna läroverk.	Densamme.	1866 18/12	—	—	182	—	Densamme.	71)		
Rosendals stipendiireservfond.	Detsamma.	Densamme.	1874	—	—	1,189	—	Densamme.	71)		
Rubinska fattigfonden.	Till utdelning bland stadens »behöfvande».	Borgmästarinnan A. L. Rubin, född Hedberg.	1869 2/9	2	25	500	—	Arboga stads fattigvårdsstyrelse.			
Sjukhjulsföreningen i Arboga.	Att vid sjukdomsfall åt medlemmar lemna understöd i mån af insättningarne.	Ingen särskild.	1873 6/3	17	362	5,751	—	En styrelse af 7 medlemmar.	72)		
Sjukhjulsföreningen å Arboga södra skog.	Detsamma.	R. Boseus, borgmästare.	1882 10/12	10	67	216	—	En styrelse af 5 medlemmar.	73)		
Strömbergers premiefond.	Premier vid Arboga allmänna läroverk.	C. Th. Strömberger, kapten.	1867 8/4	3	50	1,145	—	Läroverkets rektor.			
Strömbergers fattigfond.	Till utdelning åt de mest nödlidande bland stadens fattige.	Densamme.	1867 8/4	4	60	1,000	—	Arboga stads fattigvårdsstyrelse.			
Strömbergers donationsfond.	För insättning i ränte- och kapitalförsäkringsanstalten åt fattiga och flitiga skolbarn.	Densamme.	1867 8/4	10	48	1,000	—	Arboga stads skolråd.			
Strömbergers fond för välgörande ändamål.	Utdelning bland 5 mindre bemedlade fruntimmer i staden (pauvres honteux).	Utredningsmännen i kaptenen C. Th. Strömbergers bo.	1879 1/7	5	500	10,000	—	Stadsfullmäktige i Arboga.			
Strömbergers fond för välgörande ändamål.	Förebyggande af framtida fattigvårdsbehof.	Desamme.	1879 1/7	—	500	10,000	—	Desamme.			
Strömbergers fond för välgörande ändamål.	Understöd åt fattiga folkskolebarn och barnens undervisning i slöjd.	Desamme.	1879 1/7	—	550	11,000	—	Desamme.			
Strömbergers fond för välgörande ändamål.	Bestridande af årliga utgifterna för Vinbäckens helso-brunn.	Desamme.	1879 1/7	—	100	3,000	—	Desamme.			
Wahrenbergsska fattigfonden.	Till utdelning åt »pauvres honteux».	Postmästaren C. F. Wahrenbergs arvingar.	1835 11/9	8	245	5,000	—	Arboga stads fattigvårdsstyrelse.			
Wasellska donationsfonden.	Till fattiga barns beklädnad.	S. C. Wasell, mamsell.	1868 5/3	—	49	1,000	—	Arboga stads skolråd.			
Westergrenska pensionsfonden.	Till pension åt »pauvres honteux».	Rådmanen J. Westergrens enka L. E. Castorin.	1862 19/11	5	203	4,136	—	Kyrkoherden o. ordinarie ledamöterna i stadens magistrat.			
Urbergsska småskolefonden.	Till aföning af en småskolelärarinna.	Urberg, mamsell.	1856 19/3	1	109	2,260	—	Skolrådet i Arboga.			
		Summa	—	353	10,675	316,508	84,500				

D. I Köpings stad.

Alanders fond.	Till 4 fattiga, helst »pauvres honteux».	O. R. Alander, kapten.	1804 7/3	4	21	400	—	Fattigvårdsstyrelsen i staden.	74)
Ahlströmerska fonden.	Ej angifvet.	Ahlströmer, friherre.	1884	—	—	50	—	Densamma.	
Anonym gäfv.	Detsamma.	Anonym.	1884	—	—	60	—	Densamma.	
Barklunds fond.	1/3 till barnhemmet, 1/3 till beklädnad af fattiga skolbarn och 1/3 till insättning för barn i ränteanstalt.	E. W. Barklund, skeppare-älderman.	1880 11/3	15	75	1,500	—	Densamma.	
Bergmans fond.	Till husfattiga.	Lena Brita Bergman, född Palm, ryttmästarens enka.	1751 4/12	—	10	167	—	Densamma.	74)

Borgerskapets fond.	Till husfattiga.	Stadens borgerskap.	1799	—	2	33	—	Fattigvårdssyrelsen i staden.	74)
Branders fond.	Hälften till fattiga borgarenskor, andra hälften till en brand- och reparationskassa åt utfattiga gårdsegare.	O. Branders, rådmän.	1787 ³ / ₄	—	60	7,935	2,481	Densamma.	
Branders tomtfond.	Till husfattiga.	Densamme.	Okändt.	1	100	2,000	—	Densamma.	
Branderska östanåsjorden.	Ej angifvet.	Densamme.	Okändt.	—	132	2,021	2,021	Densamma.	
Brovallii fond.	Till husfattiga.	Anna Brovallius, född Bilbo, prostinna.	Okändt.	—	1	25	—	Densamma.	
Brogrens fond.	Till fattigkassan.	Brogren, åkare.	Okändt.	—	6	113	—	Densamma.	74)
Brostedts fond.	Detsamma.	Johanna Brostedt, enka.	1884 ⁷ / ₂	—	30	500	—	Densamma.	
Djurmans fond.	Till 3 behöfvande fruntimmer.	Karin Djurman, mamsell.	1873 ²¹ / ₁₂	3	75	1,500	—	Densamma.	
Djurmans öfverskottsfond.	Till behöfvande personer till jul.	Densamma.	1873 ²¹ / ₁₂	3	43	860	—	Densamma.	
Anna Stina Ersdotters fond.	Till fattigkassan.	Anna Stina Ersdotter, piga.	Okändt.	—	31	571	—	Densamma.	
Fagerbergs fond.	Ej angifvet.	Fagerberg, gårdsegare.	Okändt.	—	26	525	—	Densamma.	74)
Gamla fonden.	Till hjonen i fattighuset.	Hedvig Tilleus, prostinna, m. fl.	1762	—	3	56	—	Densamma.	
Grandelii fond.	Till fattiga skolbarn.	A. F. Grandelius, borgmästare.	Okändt.	2	15	300	—	Densamma.	
Grönfelts fond.	Till fattigkassan.	Maria Katr. Grönfelt, gördel-makareenka.	1834 ²⁷ / ₆	—	7	117	—	Densamma.	74)
Hisingska fonden.	Till 14 fattiga enkör.	M. Hising, brukspatron, och hans fru.	1748 ¹⁹ / ₅	14	44	970	—	Densamma.	
Hisingska jorden.	Till husfattiga.	Olof Hising, bergmästare.	1731 ²⁰ / ₁₂	—	77	1,516	1,516	Densamma.	
Hospitalstomten.	Till fattigkassan.	Okändt.	Okändt.	—	8	400	400	Densamma.	
Karl XIV Johans fond.	Ej angifvet.	Konung Karl XIV Johan.	18 . . .	—	86	1,500	—	Densamma.	
Kindbergs fond.	Ej angifvet.	J. Kindberg, inspektör.	1822 ³¹ / ₁₂	—	127	2,537	—	Densamma.	74)
Två kålgårdar.	Ej angifvet.	Okändt.	Okändt.	—	5	50	50	Densamma.	
Lindströms fond.	Ej angifvet.	Anna Maria Lindström, trädgårdsmästareenka.	1809 ¹ / ₄	—	6	111	—	Densamma.	
Lundbergaka jorden.	Till 2 enkör.	Lundberg, enkefru.	1869 ²¹ / ₁	2	34	658	658	Densamma.	74)
Lützens fond.	Ej angifvet.	Lützens, jungfru.	Okändt.	—	9	175	—	Densamma.	
Parks fond.	Till 6 fattiga qvinnor.	L. T. Park, handlande.	1859	6	50	1,000	—	Densamma.	
Sjöllins fond.	Till en fattig enka efter tjänsteman eller ståndsperson.	Maria Katr. Sjölin, född Åhrberg, enkefru.	1861 ²⁵ / ₂	1	23	400	—	Densamma.	
Sköldebrandska fonden.	Till ett fattigt, vanlottadt barn.	Julia Sköldebrand, fröken.	1884 ²² / ₃	1	12	200	—	Densamma.	
Skyddsföreningens fond.	Till fattiga barns beklädnad.	Insamlat inom staden.	Okändt.	4	25	500	—	Densamma.	
Stenhagens fond.	Till 2 fattiga.	F. v. Stenhagen, landshöfding.	1816 ³⁰ / ₅	2	22	450	—	Densamma.	
Strangiska fonden.	Ej angifvet.	Jakob Strang, brukspatron.	Okändt.	—	16	260	—	Densamma.	74)
Strangiska jorden.	Ej angifvet.	Herkules Filip Strang, brukspatron.	1800	—	80	1,470	1,470	Densamma.	
Svedlunds fond.	Till en fattig enka till jul.	Anna Svedlund, enka.	1873 ⁹ / ₉	1	18	300	—	Densamma.	
Tobakslandet.	Ej angifvet.	Okändt.	Okändt.	—	75	1,194	1,194	Densamma.	74)
Törnros fond.	Till 3 fattiga, ogifta döttrar af prest- eller civilstånd.	Erika Gustafva Törnros, enkefru.	1816 ²⁵ / ₂	3	128	2,250	—	Densamma.	
Wallerii fond.	Till 8 fattiga qvinnor i fattighuset.	Henrietta Wallerius, enkefru i Arboga.	1838 ⁴ / ₉	8	25	500	—	Densamma.	
Wägströms fond.	Till fattighushjonen.	Jöns Wägström, viktualie-handlande.	1770 ¹⁷ / ₄	—	12	246	—	Densamma.	74)
Sundbergiska jorden.	Ej angifvet.	F. F. Sundberg, garfvere.	Okändt.	—	18	353	353	Densamma.	
Äldre tjänarinnors fond.	Till 2 äldre tjänarinnor.	E. Törnqvist, rådmän, och hans fru, Maria Fagerstén.	1890 ²⁸ / ₅	2	50	1,000	—	Densamma.	
Regina Möllers fond.	Till behöfvande i en eller flera lotter.	Regina Möller, fröken.	1889 ³⁰ / ₅	3	200	5,000	—	Densamma.	
Köpings stads sjuk- och begravningshjelpkassa.	Att bereda delegarne understöd vid inträffande sjukdom och begravningshjelp vid dödsfall.	—	1870 ⁹ / ₃	21	787	6,917	—	En af delegarne vald styrelse.	75)
Östuna kronoförläning.	Till kyrkans och fattiges nödtorft och uppehälle.	Konung Karl XI.	1666 ¹⁶ / ₅	—	84	—	—	Fattigvårdsstyrelsen i staden.	74)
Brovalliska fonden.	Till bidrag i komministerens aflöning.	Rådmannen O. Jakobssons enka Katarina Brovallius och kyrkoherden i Fläckebo, O. Malmén.	1766 ¹ / ₂	1	63	1,200	—	Pastor i Köpings stad.	
Svinhufvudska fonden.	Understöd åt en fattig borgareenka.	Eva Svinhufvud, fru.	1857 ³ / ₄	1	93	1,550	—	Densamme.	
Köpings arbetareförenings fond.	Premier i folkskolan.	Köpings upplösta arbetareförening.	1880	—	—	Okändt.	—	Skolrådet i staden.	
Apotekaren G. Golmodins fond.	Halfva årsräntan till premier i folkskolan, och hälften till löneförhöjning åt lärarinnan i folkskolan.	G. Golmodin, apotekare, och hans fru.	1858 ³⁰ / ₉	4	110	2,000	—	Detsamma.	
Fröken Julia Sköldebrands fond.	Premier i folkskolan.	Insamling inom staden.	1878 ³ / ₁	3	15	300	—	Detsamma.	
Arboga—Köpings jernvägsbolags fond.	Detsamma.	Arboga—Köpings jernvägsbolag.	1874 ¹⁶ / ₁₁	4	20	400	—	Detsamma.	
I:a decemberfonden.	Detsamma.	Insamling inom staden.	1873 ¹ / ₁₂	5	25	500	—	Detsamma.	
Hjelm-Wahlströmska fonden.	Beklädnad åt fattiga skolbarn.	Hjelm och Wahlström, vägmästare.	1850	5	16	349	—	Detsamma.	
Wennströmska fonden.	Beklädnad åt fattiga skolbarn.	Lovisa Ulrika Wennström, mamsell.	1864 ⁴ / ₄	11	44	600	—	Detsamma.	
Urmakaren Golmodins fond.	Premier i folkskolan.	A. U. Golmodin, urmakare.	1852 ²³ / ₆	1	5	100	—	Detsamma.	

Tab. 8. (Forts.) FROMMA STIFTELSE, STIPENDIFONDER, PENSIONSANSTALTER M. M.

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.
Stiftelsens namn.	Stiftelsens ändamål.	Stiftarens namn och yrke.	Stiftelsens år och dag.	Utdelning under år 1890		Stiftelsens storlek vid slutet af år 1890.		Stiftelsen förvaltas af:	Anmärkingar.
				till nedanstående antal personer.	af nedanstående hela belopp. Kronor.	Kapital. Kronor.	Deraf värde af fastigheter. Kronor.		
<i>Bosseiska fonden.</i>	Understöd åt fattiga skolbarn.	P. E. Bosseus, borgmästare, och hans fru.	1838 ²² / ₁₁	10	52	1,650	—	Skolrådet i staden.	76)
Anonym gåfva.	Slöjdundervisningens befrämjande i flickskolan.	Anonym.	1864	1	5	100	—	Detsamma.	
Hisingska fonden.	Till aflöning åt läraren i folkskolan.	M. Hising, brukspatron, och hans hustru.	1748 ¹⁹ / ₅	1	15	323	—	Detsamma.	
Rådmanen J. E. Möllers fond.	Pension åt 4 gamla tjänarinnor.	Regina Ulrika och Hilda Möller.	1888 ²⁵ / ₁	4	200	77)	—	Stadens drätselkammare.	77)
		Summa	—	147	3,321	57,762	10,143		
E. I Sala stad.									
Åhlströmska pensionsfonden.	Pensioner till fruntimmer och premier m. m.	Anna Christina Åhlström, rektorsenka.	1850 ¹¹ / ₉	8	824	17,200	—	Fattigvårdsstyrelsen i staden.	
Carolina Rosengrens gåfvofond.	Pensioner åt fattiga familjer, företrädesvis yrkesidkare.	Alexander Rosengren, källarmästare.	1885 ⁹ / ₄	5	500	10,000	—	Detsamma.	
Makarne Holmgrens pensionsfond.	Pensioner till fattiga fruntimmer och till uppmuntrande af nykterhet.	Johannes Holmgren, civilingenjör.	1879 ²⁹ / ₅	—	—	64,035	—	Detsamma.	79)
Karduansmakareembetets ländas fond.	Pensioner åt 2 enkor eller ogifta döttrar efter karduansmakare eller garfvere.	E. Ostgren, garfvere.	1862 ⁸ / ₅	2	50	1,000	—	Detsamma.	
Sahlbergiska fonden.	Utdelning till jul åt 3 fattiga enkor.	Anna Sahlberg, enka.	1868 ¹⁸ / ₁	3	22	500	—	Detsamma.	
Korsgårdiska fonden.	Utdelning till jul åt fattiga kvinnor.	Anna Korsgård, hustru.	1854 ²² / ₁	12	30	600	—	Detsamma.	
Tuneli fond.	Utdelning till 10 fattiga fruntimmer och 5 skolbarn.	Lars Tunelius, prost.	1843 ¹⁰ / ₈	15	58	1,500	—	Detsamma.	
Skröderska fonden.	Till middagspisning åt fattiga skolbarn.	J. G. Skróder Gustafsson, konstmästare.	1859 ¹⁴ / ₁	40	244	8,902	—	Detsamma.	
Jakob Holmgrens pensionsfond.	Pensioner åt fattiga kvinnor.	Jakob Holmgren, bergsverdie.	1878 ²⁶ / ₁	2	600	16,000	—	Detsamma.	
Johanna Lundgrens donationsfond.	Detsamma.	C. J. Lundgren, handlande.	1890 ³ / ₁₂	4	200	5,000	—	Detsamma.	
Enkefru Joh:na v. Knorrings donationsfond.	Pensioner åt fattiga fruntimmer.	Joh:na von Knorring, enkefru.	1880 ⁹ / ₇	7	369	8,000	—	Drätselkammaren i Sala.	
Anna Eklöfs fond.	Pensioner åt 6 enkor, deraf 4 i Sala stad samt 2 i Sala landsförsamling.	Anna Eklöf, enka.	1815 ²⁶ / ₁₀	7	100	2,000	—	Kyrkorådet i Sala.	
Lindgrenska fonden.	Understöd åt fattiga enkor.	Lindgren, direktörska.	1794	16	15	300	—	Detsamma.	
Le Moines fond n:o 1.	Till komministern i Sala.	Le Moine, bergmästarinna.	Okändt.	1	15	250	—	Detsamma.	
Le Moines fond n:o 2.	Densstöd åt 3 fattiga enkor.	Okändt.		3	5	150	—	Detsamma.	
Stenqvistska gåfvofonden.	Pensioner åt fattiga kvinnor.	C. P. Stenqvist, rådman.	1876 ⁶ / ₆	4	110	2,200	—	Detsamma.	
Sala handelskassas fond.	Pensioner till behöfvande inom handelsklassen.	R. T. Gullberg och C. P. Johansson.	1882 ³⁰ / ₁₂	3	450	9,000	—	Detsamma.	
Frössbergiska testamentsfonden.	Understöd åt 2 ogifta kvinnor.	Anna Stina Frössberg.	1878 ²³ / ₈	2	77	1,550	—	Detsamma.	
Klasonska fonden.	Understöd åt enkor och oförsörjda flickor.	Gustafva Klason, patronessa.	1825 ²¹ / ₃	14	138	3,000	—	Detsamma.	
Skröderska fonden.	Premier till 4 flickor i slöjdskolan.	G. Skróder, konstmästare.	Okändt.	4	14	400	—	Detsamma.	
Barnauppfostningskassan.	Befrämjande af folkskoleväsendet.	Obekant.	Okändt.	1	72	6,178	—	Detsamma.	
Fruntimmersföreningens belöningsfond.	Premier åt flickor i slöjdskolan.	Sala fruntimmersförening.	1875 ⁵ / ₆	26	50	1,000	—	Detsamma.	
Törnblomska fonden.	Premier till ett barn i lankasterskolan.	A. Törnblom, komminister.	1843 ²⁰ / ₄	1	6	150	—	Detsamma.	
J. A. Ekstedts donationsfond.	Premier åt 6 barn i folkskolan.	J. A. Ekstedt, rådman.	1864 ¹ / ₆	6	50	1,000	—	Detsamma.	
Norgrenska fonden.	Lönebidrag åt lankasterläraren.	Obekant.	Okändt.	1	41	1,000	—	Detsamma.	
Fernströmska stipendiifonden.	Stipendier vid Sala elementarläroverk.	R. W. Fernström.	1872 ²⁴ / ₄	2	20	509	—	Sala läroverkskollegium.	
Sala läroverks premie- och fattigkassa.	Premier åt lärjungar vid Sala läroverk.	Obekant.	1846 ¹⁰ / ₁₁	1	3	100	—	Detsamma.	
1884 års stipendiifond.	Stipendier åt lärjungar vid Sala läroverk.	Obekant.	1884 ⁷ / ₆	1	20	507	—	Detsamma.	
Berglundiska stipendiifonden.	Detsamma.	C. Berglund, handlande.	1842 ²⁸ / ₁	1	5	151	—	Rektorsembetet vid Sala läroverk.	
1865 års stipendiifond.	Afgångstipendium åt en lärjunge vid Sala läroverk.	Samanskott af flere.	1867 ²¹ / ₈	1	86	1,682	—	Drätselkammaren i Sala.	
Holmbergiska testamentsfonden.	Uppfostringshjelp åt handlandes barn.	G. P. Holmberg, rådman.	1781 ²⁷ / ₁₀	2	100	2,722	—	Magistraten i Sala.	
Kyllinge qvarn- och fattigkassa.	Understöd åt arbetare och enkor vid Sala silfververk.	Konung Karl XI.	1682	85	2,486	49,080	30,000	Detsamma.	

Sala allmänna sjuk- och begrafningskassa.	Unde stöd åt delegarne vid inträffande sjukdoms- eller dödsfall.	F. Aminoff, löjtnant.	1875 ²⁵ / ₄	6	172	1,424	—	En styrelse af 5 personer.	⁷⁹⁾
Sala Goodtemplars sjuk- och begravningskassa.	Detsamma.	Sala Goodtemplar.	1882 ¹ / ₁	6	87	532	—	En styrelse af 5 personer.	⁸⁰⁾
Sala fabriks- och handtverksförening.	Pensioner till föreningens ledamöter, deras enkör och minderåriga barn.	Handtverkarne i Sala.	1873 ² / ₈	—	—	4,482	—	En styrelse af 8 personer.	⁸¹⁾
Bergstiernska fonderna n:o 1, 3 och 4.	Pensioner åt bergslagsarbetare.	A. E. Bergstierna, bergmästare.	1834 ¹⁵ / ₁₂	6	261	7,669	—	Sala bergslag.	
Bergstiernska fonden n:o 2.	Skolböcker åt fattiga barn, underhåll af en graf och pensioner åt bergslagsarbetare.	Densamme.	1829 ¹² / ₁	19	78	2,400	—	Detsamma.	
		Summa	—	317	7,358	232,173	30,000		

Anmärkingar:

¹⁾ Pastor bestämmer, hvilka skola åtnjuta understödet. — ²⁾ Någon utdelning från denna fond har icke under senare åren förekommit. — ³⁾ Stiftelsen består af 132 hl. säd, $\frac{1}{2}$ råg och $\frac{1}{2}$ korn, samt frälseräntan från hemmanet Lundby n:o 1, bestående af 659 hl. råg, 680 128 kg. hö, 680 128 kg. halm, 18 kronor, sommarbete åt 1 ko samt hägnaden omkring en tjäppa invid vestra fattighuset, hvilket äfven tillhör stiftelsen. De 132 hl. spanmål, försälda år 1867, gifvo 990 34 kr., hvilka penningar äro förenade med fattigkassan. — ⁴⁾ 180 kr. utgå årligen af Vikhus fideikommiss. Gratialisterna utnämnas af fideikommissarien. — ⁵⁾ Enligt sockenstämmobeslut den 28 september 1862 erhåller församlingens barnmorska räntan. — ⁶⁾ Donationen är sammanslagen med fattigkassan. — ⁷⁾ Från 1 mantal Nedersta utgår årligen för everdeliga tider 1 tunna råg, sammanmalen. — ⁸⁾ Så snart fonden genom räntans läggande till kapitalet uppgår till 100 kr., eger utdelning rum. — ⁹⁾ Någon utdelning har ännu icke skett från fonden. — ¹⁰⁾ Fonden består af afguld från hemmanen Skästa i Munktorps socken och Skarpa i Skerike socken samt utgår i spanmål enligt årets pris med tillagd forlön. Af 1890 års utdelning erhöles 12 skolbarn 137 21 kr. och Kärrbo sockens skolkassa 79 96 kr. — ¹¹⁾ Donationen är införlifvad med Munktorps sockens kyrkokassa. — ¹²⁾ Röntemedlen ingå till Sura församlings allmänna skolkassa. — ¹³⁾ Sammanslagen med skolkassan. — ¹⁴⁾ Sammanslagen med kyrkokassan. — ¹⁵⁾ Gossarne i församlingens båda folkskolor hafva erhållit undervisning i snickeri, svarfning och träskärning under läsårets 8 månader af särskild vid slöjdskolan anställd lärare. — ¹⁶⁾ Röntemedlen tillfalla skolkassan. — ¹⁷⁾ Influtna delegareafgifter år 1890 utgjorde 409 85 kr. — ¹⁸⁾ Af 85 arbetare inbetaltes år 1890 425 kr. — ¹⁹⁾ Influtna delegareafgifter år 1890 utgjorde 1,699 75 kr. — ²⁰⁾ Dessa medel, 150 kr., åtnjuta Arboga landsförsamlings fattiga i förening med Björskogs, Himmets, Medkäkers och Säterbo socknars fattiga. — ²¹⁾ Röntan af fonden uppbäres af två fröknar Bäck i Finland, så länge de lefva. — ²²⁾ Kapitalbeloppet finnes icke i urkunden bestämdt. — ²³⁾ Uppkommen derigenom, att besparingar skett på kyrkoherdens i Gunnilbo lön. — ²⁴⁾ Uppkom för många år sedan genom försäld spanmål, som tillhörde Skinskattebergs församling. — ²⁵⁾ En äldre stående fond, hvars uppkomsttid är okänd. — ²⁶⁾ Malmenska fonden, som stiftades år 1750, uppgick vid 1890 års slut till 240 kr.; den år 1813 stiftade beväringens fonden utgjorde samtidigt 215 63 kr. — ²⁷⁾ Fonden var ursprungligen 200 kr.; år 1881 tillökt af onämnd gifvare med 300 kr. och ytterligare år 1883 med 1,500 kr. samt år 1890 af afl. fördelsman Jan Mattssons i Sör Hörende arvingar med 1,000 kr. — ²⁸⁾ Fonden utgöres af 53 tunnor råg och 53 tunnor korn. — ²⁹⁾ 121 45 kr. delegareafgifter år 1890. — ³⁰⁾ 821 44 kr. delegareafgifter år 1890. — ³¹⁾ Afgifter kr. 5,042 50, räntor kr. 629 53, summa kr. 5,672 03. — ³²⁾ Afgifter kr. 8,552 14, räntor kr. 626 17, summa kr. 9,178 31. Datum i kol. 4 angifver den dag, då anstaltens reglemente blef af Kungl. Maj:ts Befallningshafvande stadfäst. — ³³⁾ Biblioteket innehåller 288 band. — ³⁴⁾ Donationen utföll år 1890 efter komminister Brandbergs död. — ³⁵⁾ I fondens årsinkomst ingående 15 tunnor spanmål, hälften råg och hälften korn, som lösas efter årspris, äro, efter lösningsbeloppets kapitalisering efter 5 procent, inräknade i motsstående kapital. — ³⁶⁾ Röntaafkomsten använd bland fattigvårdens öfriga medel. — ³⁷⁾ Enär kapitalet ingått först mot slutet af år 1890, har af röntaafkomsten samma år ej skett någon utdelning. — ³⁸⁾ Hårtill äro anvisade 64 tunnor 12 kappar, hälften

råg och hälften korn, hvarför lösen, kapitaliserad efter 5 procent, utförts såsom stiftelsens kapital. — ³⁹⁾ Hårtill äro anvisade 4 tunnor, hälften råg och hälften korn, afrad från Papegojvreten å Vesterås stads område, hvarför lösen, kapitaliserad å 5 procent, utförts såsom stiftelsens kapital. — ⁴⁰⁾ Samfälda afkastningen af dessa fonder har använts till anskaffande af beklädnad för tillsammans 42 skolbarn. — ⁴¹⁾ Vård lemnad 41 barn under sammanlagdt 1,523 dagar. — ⁴²⁾ Denna fond har först enligt Kungl. Maj:ts dom den 3 december 1889 tillkommit, i följd af en bestämmelse i fabrikören Sundins gåfvobref d. ⁸/₁₁, 1867, ang. kronomagasinostomten i Vesterås. — ⁴³⁾ Direktionen består af 3 utaf landshöfdingen i länet utsedde medlemmar ibland landtstatens i länet embets- och tjenstemän med biträde af länsnotarien i länet såsom stipendiifondens ombudsman. — ⁴⁴⁾ Fonden utgöres af 8 aktier i Stora Kopparbergs Bergslags aktiebolag, hvar och en å nominelt 1,000 kronor. — ⁴⁵⁾ Fonden förökas med sin afkomst utom de till skolans vidmagthållande använda 500 kronor. — ⁴⁶⁾ Totalbeloppet af influtna årsafgifter 95 kronor. — ⁴⁷⁾ Influtna afgifter af 277 delegare tillsammans 1,986 kr. under året. — ⁴⁸⁾ Erlagda inträdes- och månadsafgifter hafva uppgått till 299 95 kr. — ⁴⁹⁾ Totalbeloppet af influtna delegareafgifter har uppgått till 625 kr. — ⁵⁰⁾ Totalbeloppet af influtna delegareafgifter har uppgått till 157 kr. 95 öre. — ⁵¹⁾ Totalbeloppet af influtna delegareafgifter 570 kr. 11 öre. — ⁵²⁾ Totalbeloppet af delegares afgifter 170 kr. — ⁵³⁾ Totalbeloppet af delegares afgifter 126 kr. 41 öre. — ⁵⁴⁾ Årlig afsättning från stadskassan. — ⁵⁵⁾ Röntaafkomsten har tillagts kapitalet. — ⁵⁶⁾ Röntaafkomsten tillägges kapitalet. — ⁵⁷⁾ Röntan upphäres nu af stadskommistern. — ⁵⁸⁾ Till fonden hör bankoattesten n:o 25,083. — ⁵⁹⁾ Ursprungligen afsedd endast för borgarenskor. — ⁶⁰⁾ Enligt kungl. brevet den 13 mars 1891 få stipendierna hädanefter tilldelas äfven söner till sådana personer, som utan att vara borgare drifva borgerligt yrke. — ⁶¹⁾ Inträdesafgift i 1:a kl. 2 kr., i 2:a kl. 1 kr. Quartalsafgifter respektive 1 50 kr. och 75 öre. Afgifternas totalbelopp år 1890 utgjorde 192 kr. — ⁶²⁾ Totalbeloppet af afgifterna år 1890 utgjorde 265 kr. 50 öre. — ⁶³⁾ Totalbeloppet af afgifterna år 1890 utgjorde 772 kr. 45 öre. — ⁶⁴⁾ Inträdesafgift 3 kr. och årsafgift 1 kr. för hvarje delegare i 15 års tid. Totalbeloppet af delegareafgifter år 1890 utgjorde 23 kr. 25 öre. — ⁶⁵⁾ Fonden utgöres af egendomen Koberg. — ⁶⁶⁾ För borgare samt deras enkör och barn ingen afgift; för andre 15 kr. en gång för alla. — ⁶⁷⁾ Inträdesafgift i 1:a kl. 1 kr. och i 2:a kl. 2 kr. Quartalsafgift i 1:a kl. 60 öre och i 2:a kl. 1 kr. — ⁶⁸⁾ Fonden utgöres af lägenheten N. Brattberget. — ⁶⁹⁾ Fonden numera anslagen åt en kollega. — ⁷⁰⁾ För att öka fondens belopp har räntan lagts till kapitalet. — ⁷¹⁾ Fonden uppkommen från besparingar af Rosendals större och n:o 1 stipendiifonder. — ⁷²⁾ Delaktighet beroende af insättning, i 1:a kl. inträde 4 kr. och årligen 6 kr., i 2:a kl. inträde 3 kr. och årligen 4 kr., i 3:e kl. inträde 1 50 kr. och årligen 2 kr. Totalbeloppet af delegareafgifter år 1890 502 kr. — ⁷³⁾ Delaktighet beroende af insättning. Inträdesafgift 1 kr. och årsafgift 2 kr. — ⁷⁴⁾ Utdelningen från fonden ingår i fattigtutdelningen. — ⁷⁵⁾ Inkomsten utgjorde kr. 931 68. — ⁷⁶⁾ Halfva årsräntan tillfaller Köpings socken för samma ändamål. — ⁷⁷⁾ Utgår från lägenheten Nibblesbacke, förärad Köpings stad. — ⁷⁸⁾ Först framdeles komma pensioner att utbetalas. — ⁷⁹⁾ Delegareafgifter år 1890 utgjorde 186 kr. 50 öre. — ⁸⁰⁾ D:o d:o 89 kr. 37 öre. — ⁸¹⁾ D:o d:o 1,313 kr. 74 öre.

